

RIKSGÄLDSKONTORETS

ÅRSREDOVISNING 2002

TILLIKA UNDERLAG FÖR UTVÄRDERING

AV STATSSKULDSFÖRVALTNINGEN

ÅTERRAPPORTERINGSKRAV TILL REGERINGEN	3
SAMMANFATTNING OCH SAMLAD UTVÄRDERING.....	4
RIKSGÄLDSKONTORETS UPPGIFTER OCH MÅL.....	4
STATSSKULDSFÖRVALTNING.....	4
STATENS INTERNBANK	6
GARANTIER OCH KREDITER.....	7
NÅGRA NYCKELTAL FÖR RIKSGÄLDSKONTORET, 1998-2002	8
1 STATSSKULDEN.....	9
1.1 STATSSKULDEN OCH DESS FINANSIERING.....	9
1.2 STATSSKULDENS KOSTNADER.....	14
2 STATENS LÅNEBEHOV.....	15
2.1 UTFALL.....	15
2.2 PROGNOSE ÖVER STATENS LÅNEBEHOV	17
3 UPPLÅNING OCH SKULDFÖRVALTNING	23
INLEDNING.....	23
3.2 STRATEGISKA BESLUT	24
3.3 UPPLÅNING.....	31
3.4 MARKNADS- OCH SKULDVÅRDANDE ÅTGÄRDER.....	41
3.5 SÄRSKILD RAPPORT KRING MARKNADSVÅRD	44
3.6 LIKVIDITETSHANTERING.....	50
3.7 UPPLÅNING FRÅN HUSHÅLLEN	52
3.8 FÖRVALTNING AV SKULDEN I UTLÄNDSK VALUTA.....	55
4 STATENS INTERNBANK.....	58
4.1 IN- OCH UTLÅNINGSVERKSAMHETEN	58
4.2 STATENS BETALNINGSSYSTEM	62
4.3 ÖVRIG VERKSAMHET.....	67
5 GARANTIER OCH LÅN.....	69
5.1 MÅL OCH STRATEGIER.....	69
5.2 VERKSAMHETEN UNDER 2002	70
5.3 RESULTAT OCH MÅLUPPFYLLELSE	74
6 RISKHANTERING.....	78
6.1 UPPDRAG OCH MÅL.....	78
6.2 VERKSAMHETEN 2002	78
6.3 MÅLUPPFYLLELSE.....	80
7 SYSTEMFRÅGOR 2002.....	80
7.1 SYSTEMFRÅGOR.....	80
8 PERSONAL, JÄMSTÄLLDHET OCH ARBETSMILJÖ	81
8.1 JÄMSTÄLLDHET	81
8.2 PERSONALRÖRLIGHET.....	82
8.3 KOMPETENSUTVECKLING.....	83
8.4 ARBETSMILJÖ	83
8.5 ORGANISATIONSFÖRÄNDRINGAR.....	84

RESULTATRÄKNING, BALANSRÄKNING, ANSLAGS-REDOVISNING, FINANSIERINGSANALYS SAMT NOTER FÖR ÅR 2002.....	85
REDOVISNINGS- OCH VÄRDERINGSPRINCIPER	85
FÖRTYDLIGANDEN AV VISSA SAMBAND I REDOVISNINGEN.....	90
BALANSRÄKNING, 1 000-TAL KRONOR	94
ANSLAGSREDOVISNING.....	95
FINANSIERINGSANALYS	96
NOTER, 1 000-TAL KRONOR.....	98
ERSÄTTNINGAR OCH ANDRA FÖRMÅNER TILL LEDANDE BEFATTNINGSHAVARE INOM RIKSGÄLDSKONTORET	124

ÅTERRAPPORTERINGSKRAV TILL REGERINGEN

Utöver vad som stadgas i förordningarna har regeringen i regleringsbrev för budgetåret 2002 meddelat särskilda krav på återrapporering. Av följande tabell framgår var denna rapportering lämnas i årsredovisningen eller om rapportering gjorts i särskild rapport.

Krav om återrapporering (se regleringsbrev för fullständig formulering)	Återrapporaterat i avsnitt (motsvarande) alt. i särskild rapport.
Redovisning i enlighet med verksamhetsindelning	-
Analys av statsskuldsförvaltningen Förslag till riktlinjer för statsskuldens förvaltning år 2003 och redovisning av genomfört utvecklingsarbete under 2002.	I särskild rapport Dnr 2002/1883
Upplåning och statsskuldsförvaltning Redovisning och analys av kostnadsbesparingar jämfört med alternativ upplåning, 2002 och 1998-2002 på hushållsmarknaden.	Avsnitt 3.7
Prognosverksamhet Jämförelse och analys mellan prognoser och utfall 1998-2002. Analys och kvantifiering av effekt på upplåningskostnaden till följd av avvikelse.	Avsnitt 2.2
Statens finansfunktion Redovisning av resultatet för in- och utlåningsverksamheten och analys av större avvikelse samt kundernas uppfattning om verksamhetens kvalitet och service.	Avsnitt 4.1.3, 4.3.3
Principer för räntesättning skall redovisas.	Avsnitt 4.1.3
Resultatredovisning för statens betalningssystem, förslag till strukturella åtgärder och analys av dess effekter. Kundernas uppfattning om verksamhetens kvalitet och service.	Avsnitt 4.2, 4.3.3
Garanti- och kreditverksamhet Garantiverksamhetens ekonomiska resultat samt analys av resultatpåverkande faktorer.	Avsnitt 5.3
Övergripande riskbedömning och redogörelse för vilka åtgärder som kommer att vidtas för att begränsa statens risk och kostnader.	I särskild rapport Dnr 2003/163
Riskhantering Redovisning av måluppfyllelse. Uppfyller inte verksamheten målen skall orsaker analyseras och planerade åtgärder beskrivas.	Avsnitt 6

SAMMANFATTNING OCH SAMLAD UTVÄRDERING

RIKSGÄLDSKONTORETS UPPGIFTER OCH MÅL

Riksgäldskontorets verksamhet hör hemma i politikområdet *Finansiella system och tillsyn*. Målet för politikområdet lyder som följer:

Målet är dels att det finansiella systemet skall vara effektivt och tillgodose såväl samhällets krav på stabilitet som konsumenternas intresse av gott skydd, dels att tillsynen ska bedrivas effektivt, dels att kostnaderna för statsskulden långsiktigt minimeras samtidigt som risken beaktas och att statens finansförvaltning bedrivs effektivt.

De verksamhetsområden Riksgäldskontoret ansvarar för – *Statsskuldsförvaltning*, *Statens internbank*, samt *Garantier och krediter* – omfattar i princip endast de verksamheter som nämns i den senare delen av målformuleringen, dvs. statsskuld- och finansförvaltning. Genom att upprätthålla en väl fungerande statspappersmarknad och tillhandahålla konkurrenskraftiga sparprodukter bidrar Riksgäldskontoret i och för sig till att göra det finansiella systemet mer effektivt. Detta är dock snarare positiva bieffekter från arbetet att minimera skuldkostnaderna än självständiga mål. RGK inriktar därför sin återrapportering avseende verksamheten och bedömningen av måluppfyllelsen till de tre verksamhetsområden som anges i regleringsbrevet.

STATSSKULDSFÖRVALTNING

Verksamheten

Statsskuldsförvaltningen präglas alltid av den allmänna ekonomiska utvecklingen. Under 2002 försämrades tillväxtutsikterna för världsekonomin och de flesta av världens aktiemarknader fortsatte att falla. Många centralbanker reagerade med sänkta styrräntor. Även långa räntor föll till följd av dämpad inflationsoro och ökad efterfrågan på säkra placeringar. I Sverige föll den tioåriga statsobligationsräntan med 0,65 procentenheter till 4,70 procent. Den allt svagare världskonjunkturen innebar ökade budgetunderskott i de flesta länder. Även i Sverige minskade budgetöverskottet. För 2002 stannade överskottet på 1,2 miljarder kronor, 37,5 miljarder mindre än 2001. Rensat för tillfälliga betalningar var förändringen uppskattningsvis 45 miljarder mellan åren. Statsskulden ökade under 2002 med 3,5 miljarder till 1 160 miljarder kronor. I relation till BNP fortsatte statsskulden att minska. I slutet av 2002 uppgick skuldkvoten till 50 procent.

Utvecklingen av ekonomin och värdepappersmarknaderna bidrog till att skapa en i huvudsak gynnsam miljö för statens upplåning. Riksgäldskontoret lånade p.g.a. ökat nettolånebehov större belopp under 2002 än året dessförinnan. Obligationsemissionerna i utländsk valuta och svenska kronor ökade med ca 15 miljarder kronor. Efterfrågan på realobligationer växte under 2002. Den totala emissionsvolymen av realobligationer uppgick till ca 9 miljarder kronor. Den starka efterfrågan beror framför allt på ökad insikt hos tillgångsförvaltare om riskerna med aktier, något som fått dem att leta efter säkrare placeringar. Riksgäldskontorets insatser för att öka kännedomen om realobligationer bör

också ha bidragit. Realobligationsstocken ökade även till följd av att vissa myndigheters kontofordringar på RGK omvandlades till reguljära statspapper.

Riksgäldskontoret valde till följd av den svaga kronkursen att inte amortera på valutaskulden under 2002. Därmed fick staten ett större bruttolånebehov i utländsk valuta. RGK lånade för första gången sedan 1999 större belopp direkt i utländsk valuta, framför allt till följd av minskad skillnad mellan inhemska swapp- och statspappersräntor. Sammanlagt lånades motsvarande drygt 30 miljarder kronor upp i utländsk valuta, främst i amerikanska dollar. För ett av dessa lån fick RGK utmärkelsen "Bästa internationella dollarlån" av den internationella tidskriften IFR.

Från den 1 juli övertog RGK, i enlighet med regeringens beslut, valutaväxlingar mellan svenska kronor och utländsk valuta från Riksbanken. Övergången, som innebär att RGK nu har ansvar för alla delar av hanteringen av statsskulden, fungerade väl.

Den aktiva förvaltningen av valutaskulden, dvs. positionstagning i de internationella valuta- och räntemarknaderna, resulterade i ett positivt resultat. Under året bidrog den aktiva förvaltningen till att sänka kostnaderna med närmare 400 miljoner kr. Till det kan läggas vinster från den strategiska positionen som innebär att skulden i dollar ökats på bekostnad av eurosuld i förväntan om en försvagning av dollarn. Euron stärktes under året med ca 17 procent. Vid två tillfällen realiserade RGK delar av denna position. Den realiserade vinsten uppgick uppskattningsvis till 450 miljoner kronor. Värdet på den kvarstående positionen var vid årsskiftet ca 3 miljarder kronor.

Efter en längre tids utvecklingsarbete började RGK under året sälja statsobligationer direkt till mindre placerare via auktioner. "Statspapper för alla" gör att delar av statspappersmarknaderna som tidigare varit reserverade för stora placerare blir allmänt tillgängliga. Försäljningsvolymerna under 2002 var små, men RGK bedömer att satsningen är långsiktigt riktig. Under 2003 kommer direktförsäljning via auktioner att inledas även för statsskuldväxlar och realobligationer. Riksgäldspar fortsatte att växa; under året ökade placeringarna med 4,0 miljarder kronor. Stocken premieobligationer minskade trots betydande bruttoemissioner p.g.a. stora förfall. Lönsamheten i premieupplåningen är fortsatt god.

Bedömning av måluppfyllelsen

Riksgäldskontoret framhåller regelmässigt i sitt årliga förslag till riktlinjer för statsskuld förvaltningen att det inte finns något entydigt svar på frågan hur statsskulden ska hanteras för att nå målet kostnadsminimering med beaktande av risk. De framtida kostnaderna bestäms i hög grad av faktorer som är genuint osäkra, dvs. där aprioribedömningar om riskerna i sig är osäkra. Inom ramen för det styrsystem som tillkom 1998 har RGK emellertid steg för steg utvecklat tanke- och analysramarna för statsskuld förvaltningen. Därigenom har RGK fördjupat förståelsen för vilka faktorer som är väsentliga för statsskuldens kostnader och risker. Dessa analyser har väglett RGK:s riktlinjeförslag, t.ex. rekommendationerna att reducera valutaskulden och öka realskulden. Regeringens riktlinjebeslut har i allt väsentligt följt RGK:s förslag. Riksgäldskontorets analyser – liksom hela styrsystemet för statsskuld förvaltningen – har också rönt stort intresse bland skuldförvaltare i andra länder. Riksgäldskontoret bedömer

att riktlinjearbetet utvecklat tänkandet kring och hanteringen av statskulden på ett sätt som också bidrar till att uppnå det överordnade målet om långsiktigt kostnadsminimering med beaktande av risk, även om detta bidrag inte låter sig kvantifieras.

I avsnitt 3 redovisar RGK dessutom ett antal kvantitativa mått på resultatet för olika delar av statsskuldsvård. De avser i huvudsak realiserade kostnader. Genom att de inte direkt avspeglar risken i förvaltningen kan dessa mått inte utan vidare relateras till det överordnade målet. Beräkningarna visar ändå på besparingar i realupplåningen, i förvaltningen av valutaskulden och i upplåningen från mindre placerare. De ger därmed grund för bedömningen att RGK:s förvaltning i dessa delar reducerat statens kostnader, och därigenom bidragit till att uppnå det överordnade målet. RGK redovisar även en kvalitativ utvärdering av svensk statspappersmarknad, som indikerar att RGK:s marknadsvård står sig väl i en internationell jämförelse.

STATENS INTERNBANK

Verksamheten

Ändringar i kapitalförsörjningsförordningen innebar att RGK kunde förenkla lånehanteringen gentemot myndigheterna. De nya rutinerna innebär en väsentlig minskning av *antalet* lån som berörda myndigheter och RGK måste administrera och bidrar således till en effektivare finanshantering.

Under 2002 inleddes upphandling av nya ramavtal för statliga betalningar. Ledstjärnor vid utformning av underlaget är att det nya avtalet ska bidra till konkurrensneutralitet och att tydliggöra – och därmed minska – statens kostnader genom att ersätta finansiering via float med avgifter. Vinsterna med ett väl utformat avtal kan bli betydande; det nuvarande systemet beräknas kosta staten över 200 miljoner kronor per år enbart i floatkostnader.

Tre myndigheter, Kärnavfallsfonden, Premiepensionsmyndigheten samt Insättningsgarantinämnden, som haft betydande tillgångar på konto hos RGK, omvandlade i enlighet med tidigare regeringsbeslut stora delar av sina kontotillgångar till statspappersinnehav. Förändring ger en mer marknadsmässig hantering för de berörda myndigheternas tillgångsförvaltning, vilket även kan bidra till att förbättra realobligationsmarknadens funktionssätt.

Bedömning av måluppfyllelsen

Liksom inom statsskuldsvården pågår inom verksamhetsområdet Statens internbank sedan några år ett viktigt utvecklingsarbete. När regeringen, på förslag av Riksgäldskontoret, flyttade ansvaret för statens betalningssystem och betalningsfrågorna till RGK lades grunden för en samordnad utveckling av statens finanshantering. Genom att avveckla de statliga särlösningarna inom betalområdet har RGK kunna dra nytta av att konkurrensen på bankmarknaden har skärpts. RGK har också som stor kund och aktör på betalmarknaden utnyttjat möjligheterna att vid upphandling och fortlöpande kontakter få till stånd förbättringar av bankernas tjänster på ett sätt som gagnat staten såväl funktionellt som prismässigt.

Inom in- och utlåningen har ett antal reformer förenklat administration i länehanteringen hos myndigheterna. En erfarenhet som bekräftats genom bl.a. de myndighetsenkäter som RGK gör är att RGK har skapat ett ökat medvetande om betydelsen av effektiv finansiell verksamhet. Riksgäldskontorets bedömer mot denna bakgrund att RGK inom området Statens internbank bidragit till att effektivisera statens finansförvaltning.

GARANTIER OCH KREDITER

Verksamheten

Genom invärderingen vid årsskiftet 2001-2002 är den nya garantimodellen etablerad. Det innebär att riskbaserade avgifter tas ut för att täcka framtida förväntade kostnader.

Bland viktiga garantiärenden kan nämnas flygförsäkringsgarantierna som utfärdades sedan den privata försäkringsmarknaden upphört att fungera efter händelserna den 11 september 2001. Flyggarantierna upphörde den 30 juni 2002. Vidare lämnade RGK i slutet av året en begäran till regeringen om anslagsmedel för garantiavgifterna till Öresundsbron fr.o.m. 2004. RGK gjorde också omfattande analyser rörande en garanti till Teracom AB. Till slut valde Teracom att inte begära någon garanti.

Dessutom uppmärksammade RGK regeringen på att staten via UD ställt ut en ny garanti för Svensk Exportkredit AB utan stöd av riksdagsbeslut. RGK påtalade vidare för regeringen att Stockholms universitet och Kungliga Tekniska Högskolan tillsammans ställt ut en garanti för fastighetsfinansiering som också saknar stöd av riksdagsbeslut.

För att effektivisera statens utlåning med kreditrisk och för att uppnå full kostnadstäckning lämnade RGK i början av året ett förslag till regeringen om en omläggning av den statliga långivningen. Huvudpunkten i förslaget är att lån ska hanteras enligt samma principer om avgiftsättning som sedan 1998 gäller för statliga garantier.

Bedömning av måluppfyllelsen

Riksgäldskontoret har under flera år arbetat med att genomföra den nya garantimodellen, bl.a. genom att fastställa avgifter för utestående garantier. Invärderingsarbetet är nu i huvudsak avslutat. Riksgäldskontoret har även lagt fram förslag till hur garantimodellen ska utvecklas i syfte att ytterligare effektivisera statens garantigivning och -hantering, bl.a. via mer samordnad rapportering till regering och riksdag om kostnader och risker i statens garantiportfölj. RGK har även lagt fram förslag till hur garantimodellens regler ska tillämpas på statlig långivning med kreditrisk.

Det kvantitativa målet för garantiverksamheten är att genom riskbaserade avgifter uppnå långsiktig kostnadstäckning. Avgifterna sätts således på basis av den förväntade kostnaden för respektive garanti. RGK:s garantiportfölj domineras av ett litet antal stora åtaganden. Det gör att det inte går att utvärdera avgiftsättningen på grundval av kostnaderna enskilda år eller ens över perioder på flera år. RGK har därför till regeringen betonat vikten av att avgiftsättningen utvärderas löpande baserat på de analyser som ligger till grund för besluten.

RIKSGÄLDSKONTORETS ÅRSREDOVISNING 2002

Staten har stora garantiätaganden, vilket ger upphov till betydande statsfinansiella risker. Garantimodellen är därför central för effektiv resurshantering i staten. Den påverkar t.ex. budgetprocessen, vilket avspeglas i att garantimodellen grundas på bestämmelser i budgetlagen. Genom att utveckla och noggrant tillämpa garantimodellen har RGK verksamt bidragit till målet effektiv finanshantering på garantiområdet.

NÅGRA NYCKELTAL FÖR RIKSGÄLDSKONTORET, 1998-2002

(Miljarder kronor –mdkr, miljoner kronor – mkr)

	1998	1999	2000	2001	2002
Statsskulden vid årets slut, mdkr	1 449	1 374	1 281	1 157	1 160
I procent av BNP	73	66	58	51	50
Statsskulden och Riksgäldskontorets skuldskötselinstrument, mdkr	1 462	1 373	1 295	1 176	1 170
Räntor på statsskulden, mdkr	113	90	90	81	68
Statens lånebehov under året (netto), mdkr	-10	-82	-102	-39	-1
Riksgäldskontorets inlåning, mdkr	95,2	125,0	108,1	116,3	74,2
Riksgäldskontorets utlåning, mdkr	132,0	144,8	157,5	189,6	195,6
Utestående lån med kreditrisk, mdkr	4	4	4	22	10
Utestående garantiätaganden, mdkr	207	205	202	239	158
Resultatindikatorer					
Resultat Hushållsupplåning, mkr	132	141	279	299	327
Resultat aktiv förvaltning valutaskuld, mkr	570	-506	-604	-78	392
Resultat strategisk position euro/dollar					
-realiserat resultat under året, mkr					450
-orealiserat resultat vid årets slut, mkr				-300	3 000

1 STATSSKULDEN

1.1 STATSSKULDEN OCH DESS FINANSIERING

Statsskulden uppgick vid utgången av 2002 till 1 160,3 miljarder kronor; se tabell 1.1. Det motsvarar ca 50 procent av bruttonationalprodukten, BNP. Totalt sett ökade statsskulden under 2002 med 3,5 miljarder kronor eller 0,3 procent. Mätt som andel av BNP har skulden minskat med 1,4 procentenheter.

Tabell 1.1 Statsskuldens sammansättning 1998-2002, miljarder kronor

	1998	1999	2000	2001	2002	Förändr. 2001- 2002
Instrument						
Nominella lån i svenska kronor						
Statsobligationer	686,4	678,9	603,7	519,1	523,5	4,4
Statsskuldväxlar	225,7	243,6	275,0	250,7	241,9	-8,8
Dagslån	11,1	0,0	0,0	12,5	4,9	-7,6
Premieobligationer	58,7	54,4	50,2	44,1	40,9	-3,2
Riksgäldskonto	5,5	3,0	1,7	1,2	0,6	-0,5
Riksgäldsspar	4,7	5,6	6,6	10,6	14,6	4,0
Summa nominella lån i svenska kronor	992,0	985,5	937,3	838,2	826,4	-11,8
Reala lån i svenska kronor						
Statsobligationer	93,8	96,7	101,4	94,2	135,1	40,8
Riksgäldsspar	0,5	0,9	0,9	1,0	1,0	0,0
Summa reala lån i svenska kronor	94,3	97,6	102,3	95,3	136,1	40,8
Lån i utländsk valuta	362,5	291,1	241,1	223,3	197,8	-25,5
Statsskulden	1 448,9	1 374,2	1 280,6	1 156,8	1 160,3	3,5

Stocken av nominella statsobligationer ökade med 4,4 miljarder kronor och statsskuldväxelstocken minskade med 8,8 miljarder kronor. Stocken av reala obligationer ökade med 40,8 miljarder kronor. Bakgrunden till dessa förändringar diskuteras i avsnitt 3 samt i avsnitt 4.

Premieobligationsstocken minskade med 3,2 miljarder kronor. Sparandet på Riksgäldskonto minskade med 0,6 miljarder kronor. Riksgäldsspar ökade med 4,0 miljarder, varav reala lån var oförändrat. Hushållsupplåningen behandlas utförligare i avsnitt 3.7.

Lånen i utländsk valuta minskade med 25,5 miljarder till 197,8 miljarder. Däri ingick 6,9 miljarder (26,5) i realiserade valutaförluster.

Statsskulden redovisas till bokfört belopp vid emissionstillfället, dvs. den marknadsvärderas inte med avseende på förändringar i marknadsräntorna. Däremot tas valutalån upp till sitt aktuella värde, dvs. omräknad med bokslutsdagens valutakurser. RGK:s s.k. skuldskötselinstrument, t.ex. terminer och swappar ingår inte.

Riksgäldskontoret använder skuldskötselinstrument i stor omfattning för att omvandla upplåning i kronor till valutaexponering. Den vanliga skuldredovisningen ger därigenom en inte helt rättvisande bild av statens valutaskuld och riskexponering i utländsk valuta genom att valutaandelen underskattas och kronandelen överskattas. Genom att omvärderingen av valutaderivatet till bokslutsdagens valutakurser inte heller ingår blir även bilden av skuldens storlek något missvisande. Regeringen har beslutat om att från och med 2003 införa nya skuldbegrepp för att beskriva statens skuldsättning. Underlaget till regeringsbeslutet var Riksgäldskontorets regeringsrapport (2002-08-14 dnr 2002/104). De nya skuldbegreppen beskrivs på sidan 12.

Tabell 1.2 Statsskulden och dess sammansättning 1998-2002, kompletterad med skuldskötselinstrument, miljarder kronor

	1998	1999	2000	2001	2002	Förändr 2001 - 2002
Nominell skuld i svenska kronor						
Nominella lån i svenska kronor	992,0	985,5	937,3	838,2	826,4	-11,8
Skuldskötselinstrument i svenska kronor	-71,9	-111,9	-136,3	-162,1	-165,2	-3,1
Summa nominell skuld i svenska kronor	920,1	873,6	801,0	676,2	661,3	-14,9
Real skuld i svenska kronor	94,3	97,6	102,3	95,3	136,1	40,8
Skuld i utländsk valuta						
Lån i utländsk valuta	362,5	291,1	241,1	223,3	197,8	-25,5
Skuldskötselinstrument i utländsk valuta	85,0	111,0	151,0	181,1	174,7	-6,4
Summa skuld i utländsk valuta	447,5	402,1	392,1	404,4	372,6	-31,8
Statsskuld inkl. skuldskötselinstrument	1 461,9	1 373,3	1 295,3	1 175,9	1 169,9	6,0

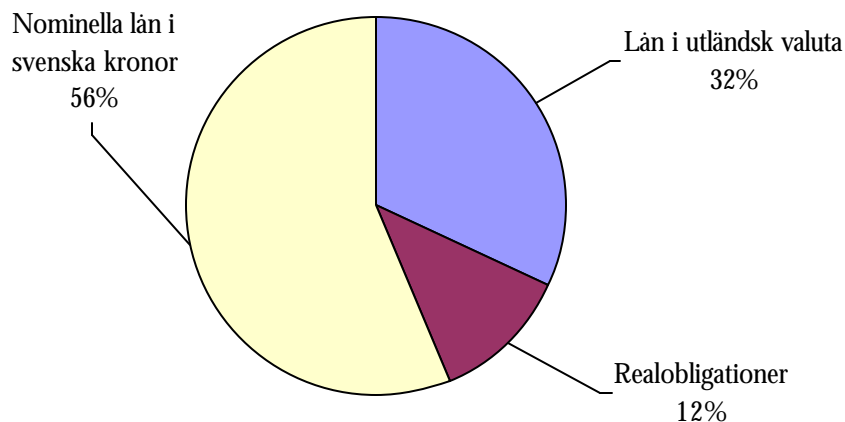
Statsskulden och dess sammansättning sedan hänsyn tagits till skuldskötselinstrument framgår av tabell 1.2. Statsskulden mätt på detta sätt uppgick till 1 169,9 miljarder kronor, 9,6 miljarder kronor mer än den officiella skulden. Mätt inklusive kron-/valutaswappar var valutaskulden 372,6 miljarder. Valutaskuldens värde minskade med 31,8 miljarder kronor. Förändringen förklaras av att kronan förstärktes under 2002 som innebar att de orealiserade valutakursförlusterna minskade med 30,1 miljarder.

I skuldskötselinstrumenten ingick orealiserade valutaförluster med 9,0 miljarder (19,5).

Amorteringarna på valutaskulden uppgick under året till 1,8 miljarder¹ kronor

Nominell skuld i svenska kronor med hänsyn till kron-/valutaswapparna var 661,3 miljarder. Statsskuldens sammansättning inklusive skuldskötselinstrument (i procent) framgår av diagram 1.1.

¹ Definitionen av upplåningsmandatet är inte liktydigt med förändringen av valutaskulden. Se avsnitt 3.2.5 samt 3.3.3 för mer information om upplåningsmandatet (valutamandatet).

Diagram 1.1 Statsskuldens sammansättning inklusive skuldskötselinstrument**1.1.1 Statsskulden till marknadsvärde**

I tabell 1.3 beskrivs statsskulden inklusive skuldskötselinstrument beräknad till marknadsvärdet för perioden 1998-2002.

Tabell 1.3 Marknadsvärderad statsskuld och dess sammansättning 1998-2002, kompletterad med skuldskötselinstrument, miljarder kronor

	1998	1999	2000	2001	2002	Förändr 2001-2002
Nominell skuld i svenska kronor						
Nominella lån i svenska kronor	1 155,5	1 063,0	1 028,5	884,3	886,1	1,8
Skuldskötselinstrument i svenska kronor	-79,8	-113,9	-147,8	-168,0	-177,6	-9,6
Summa nominell skuld i svenska kronor	1 075,7	949,1	880,7	716,3	708,5	-7,8
Real skuld i svenska kronor	109,3	110,6	124,3	110,1	172,3	62,2
Skuld i utländsk valuta						
Lån i utländsk valuta	402,9	311,9	270,2	245,4	219,8	-25,6
Skuldskötselinstrument i utländsk valuta	71,1	111,3	149,2	178,9	175,3	-3,6
Summa skuld i utländsk valuta	474,0	423,2	419,4	424,3	395,1	-29,2
Marknadsvärderad statsskuld inkl. skuldskötselinstrument	1 659,0	1 482,8	1 424,4	1 250,7	1 275,9	25,2

Statsskulden redovisad till marknadsvärde inklusive skuldskötselinstrument omfattar statsskulden enligt tabell 1.2 (där instrumenten tas upp till anskaffningsvärde med tillägg av orealiserade valutadifferenser), kompletterad med upplupna räntor och orealiserade kursdifferenser. En specificering av ingående delposter i den marknadsvärderade statsskulden kompletterad med skuldskötselinstrument för åren 2001 och 2002 beskrivs i not 27.

Den marknadsvärderade statsskulden inklusive skuldskötselinstrument har ökat med 25,2 miljarder. Anledningen till att den marknadsvärderade statsskulden har ökat i större omfattning än statsskulden (tabell 1.2) är främst ökningen av orealiserade kursförluster med 23,0 miljarder beroende på lägre marknadsräntor.

Den marknadsvärderade statsskulden inklusive skuldskötselinstrument uppgick till 1 275,9 miljarder. Skuldskötselinstrumentens värdering har netto förändrats med 13,2 miljarder jämfört 2001.

Nytt mått på statsskulden i RGK:s redovisning 2003

Statsskulden ska enligt regeringsbeslut från 2003 konsekvent mätas inklusive derivatinstrument, som skuldbytesavtal och valutaterminer. Dessutom ska skuldinstrumenten i den statliga redovisningen värderas till nominellt slutvärde. Syftet med förändringarna är att ge en mer rättvisande bild av statsskuldens sammansättning och storlek, samt att skapa större enhetlighet mellan olika mått på statsskulden.

I det hittillsvarande officiella skuldmåttet ingår bara direkta valutalån. Det anger därmed att valutaandelen vid årsskiftet var 17 procent (se tabell 1.1). Riksgäldskontoret skapar i stor utsträckning skuld i utländsk valuta via derivatinstrument. RGK har därför i praktiken vägletts av och lyft fram statsskulden inklusive skuldskötselinstrument (se tabell 1.2 och diagram 1.1). Det anger att valutaandelen var 32 procent. Med det nya måttet anpassas RGK:s formella redovisning av skulden till nuvarande upplåningstekniker och det synsätt på statsskulden som tillämpas i t.ex. riktlinjebesluten.

Motivet bakom att använda nominellt slutvärde som redovisningsprincip är i första hand att se till att värderingsprinciperna i den statliga redovisningen anpassas till praxis inom EU. Därigenom kan RGK:s redovisning användas som utgångspunkt för att beräkna statens del i den konsoliderade offentliga sektorns bruttoskuld, det skuldmått som används i EU-sammanhang. Genom att nominellt slutvärde innefattar upplupen inflationskompensation på realobligationer ger det nya måttet även en mer rättvisande bild av realskulden.

Statens reella ekonomiska ställning påverkas inte av hur man definierar statsskulden, men skulden mätt på det nya sättet är större än den gamla. Mätt vid årsskiftet ökar skulden med 44 miljarder kronor (se tabell nedan). Av skillnaden beror 9,9 miljarder på realiserade valutaförluster i derivatportföljen. Vidare ökar realskulden med 22,3 miljarder, varav 13,7 miljarder är upplupen inflationskompensation. Återstoden beror på att reala nollkuponglån tas upp till slutvärde. Till följd av att även statsskuldväxlar tas upp till slutvärde ökar den nominella kronskulden med 9,0 miljarder och valutaskulden med ytterligare 2,8 miljarder. Valutaandelen i det nya måttet är därmed 31 procent och realandelen 13 procent.

Statsskulden enligt RGK:s redovisning

	2001	2002
Tidigare mått	1 156,8	1 160,3
<u>Nytt mått</u>	<u>1 211,8</u>	<u>1 204,3</u>
Förändring	+55,0	+44,0

Förändringarna innebär också, vid sidan av RGK:s redovisning, att beteckningen Statsskulden framöver ska användas för det mått som mäter statens skuld till andra sektorer, dvs. det mått som hittills kallats den konsoliderade statsskulden. Eftersom konsolidering bygger på information om myndigheters statspappersinnehav, kommer detta mått att redovisas av ESV.

1.2 STATSSKULDENS KOSTNADER

Statsskuldens kostnader täcks genom anslag på statsbudgeten. Redovisningen mot statsbudgeten avser att visa hur verksamheten finansierats med anslagsmedel. Finansiering tillgodoses efter utgiftsmässiga principer¹. De anslagen som finansierar statsskuldens kostnader är

- Anslaget 26 92:1 Räntor på statsskulden, som finansierar räntekostnader m.m. som avser statsskulden. Vidare ingår räntenettet för in- och utlåningen till statliga myndigheter m.fl. (se not 39).
- Anslagsposten 26 92:3 Riksgäldskontorets provisionskostnader i samband med upplåning och skuldförvaltning. Anslaget finansierar utgifter för provisioner för lån m.m.
- Anslaget 2 2:3 Riksgäldskontoret: Kostnader för upplåning och låneförvaltning. Anslaget finansierar utgifter för löner, lokaler, utbildning, system och information, vissa avgifter och ersättningar till banker m.fl., börsnotering och börsinformation, marknadsföring, prospekt, dragningslistor och konsulter m.m.

Belastningen på anslagen under åren 1998-2002 framgår av tabell 1.5.

Utfallet 2002 på anslaget räntor på statsskulden är 67,2 miljarder kronor.² För 2002 påverkade räntor på statsskulden lånebehovet med 65,2 miljarder (se tabell 2.1). Avvikelsen beror på en kassamässig skillnad på 2,0 miljarder, då anslagen avräknas utgiftsmässigt. Skillnaden beror främst på icke kassamässiga transaktioner som bokfördes i juni månad och avsåg uppköp och försäljning av statsinterna realobligationer i samband med överföring av statspapper till IGN, KAF och PPM. Transaktionerna innebar att en utgift med 2,3 miljarder realiserades och avräknades anslaget. Analys av förändringar för 2002 avseende räntor på statsskulden beskrivs i avsnitt 2.1.

Från 1998 till 2002 har utgifterna för räntor på statsskulden minskat från 113,3 till 67,18 miljarder kronor. Detta beror främst på lägre marknadsräntor samt att statsskulden minskat.

Under 2002 utbetalades 156 miljoner kronor i provisionskostnader, avgifter mm, vilket är 20 miljoner lägre jämfört med 2001.

Minskningen över åren av provisionskostnader, avgifter m.m. förklaras främst av en ändrad inriktning på upplåningen. Anledningen till minskningen under senare år är att en stor del av valutaupplåningen har gjorts genom s.k. kron-/valutaswappar. Bidragande orsaker till de minskade utgifterna för provisionskostnader för lån i svenska kronor är att låneformen Allemansspar upphörde under 1998 samt att provisionskostnader för premieobligationer blivit lägre under senare år.

¹ Utgiftsmässig princip innebär att utgifter och inkomster avräknas anslaget. Upplupna kostnader, t.ex. upplupna räntekostnader, eller andra periodiseringar avräknas inte anslaget (se även not 2 denna sida).

² Enligt resultaträkningen är årets finansiella kostnader (netto) ca 42 miljarder kronor. Skillnaden beror på att olika redovisningsprinciper används för anslagsavräkning (utgiftsmässig princip) respektive för resultaträkningen (bokföringsmässig princip), i den statliga redovisningen (se vidare under avsnitt Förtydliganden av vissa samband i redovisningen).

Riksgäldskontorets utgifter på förvaltningskostnadsanslaget har ökat med 26 miljoner jämfört 2001. Anledningen till ökningen beror främst på att ett flertal stora IT-projekt har genomförts under året. (Se avsnitten 3.4.7, 4.1.2 och 7.1)

Tabell 1.5 Räkningar på statsskulden och andra utgifter, åren 1998-2002, miljarder kronor

UTGIFTER (+) OCH INKOMSTER (-)	1998	1999	2000	2001	2002
Räkningar på lån i svenska kronor	73,14	68,49	61,16	45,40	45,40
Räkningar på lån i utländsk valuta	23,64	22,04	21,80	24,07	17,47
Räkningar på in-och utlåning till statliga myndigheter m.fl. inkomster	-3,87	-2,40	-1,54	-3,27	0,37
Summa räntor	92,91	88,13	81,42	66,20	63,24
Över-/ underkurs vid emission	-5,69	-2,40	0,78	-4,64	-7,73
Valutaförluster/-vinster (realiserade)	9,82	-6,25	-6,20	12,32	6,65
Kursförluster /-vinster (realiserade)	15,64	10,16	15,03	5,17	4,59
Övrigt	0,64	0,18	-0,83	2,02	0,43
Summa över/underkurser, realiserade valutaförändringar m.m.	20,40	1,69	8,77	14,87	3,94
Summa nettoutgifter på anslaget räntor på statsskulden (92:1)	113,31	89,82	90,19	81,07	67,18
Provisioner i samband med upplåning och skuldförvaltning (92:3) ¹	0,41	0,33	0,19	0,19	0,16
RGK:s förvaltningskostnader (2:3) ²	0,17	0,19	0,19	0,22	0,24
Summa utgifter avräknade anslag	113,89	90,34	90,57	81,48	67,58

¹ Fr.o.m. 2000 redovisades utgifterna för provisioner m.m. för lån i utländsk och svensk valuta under en egen anslagspost. Jämförelseuppgifterna har justerats för tidigare år.

² Fr.o.m. 2001 ingår det tidigare anslaget för utgifter för Upplåning och låneförvaltning i Riksgäldskontorets förvaltningskostnadsanslag 2:3. Jämförelseuppgifterna har justerats för tidigare år.

Övriga anslag för Riksgäldskontorets verksamheter framgår av anslagsredovisningen.

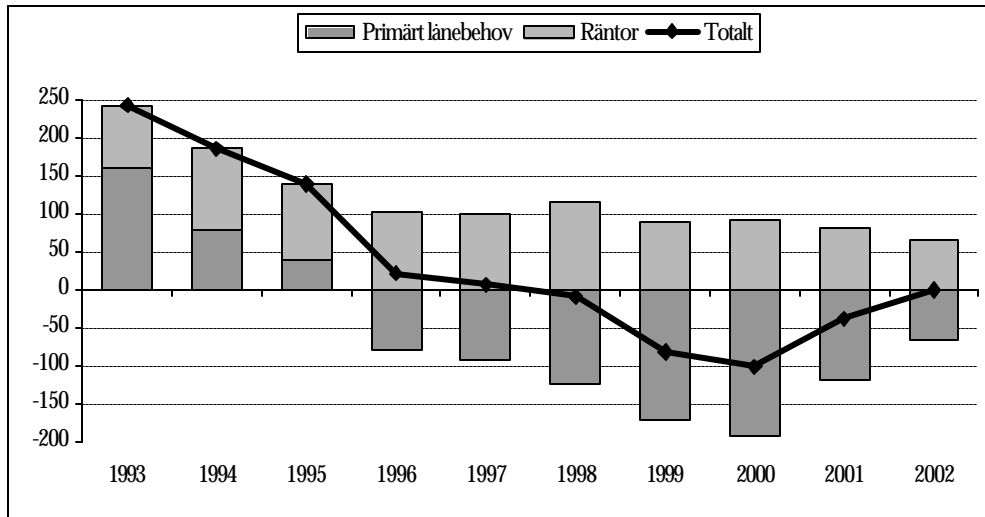
2 STATENS LÅNEBEHOV

2.1 UTFALL

Statens lånebehov – nettot av alla ut- och inbetalningar från respektive till staten – uppgick under 2002 till -1,2 miljarder kronor. Staten har därmed haft negativt lånebehov, definitionsmässigt liktydigt med budgetöverskott, under fem år i följd (se diagram 2.1). Som närmare redovisas i avsnitt 1 ökade statsskulden under året med 3,5 miljarder kronor. Skillnaden mellan skuldens ökning och överskottet är liten i absoluta tal, men bakom ligger betydande bruttoförändringar. Skulden ökade med 39 miljarder, utan att lånebehovet påverkades, i samband med omvandlingen av vissa myndigheters kontoinnehav till reguljära statspapper vid halvårsskiftet (se avsnitt 4.1.2). I motsatt

riktning verkar att valutaskuldens värde räknat i kronor sjönk under 2002 till följd av att kronan stärktes.

Diagram 2.1 Statens lånebehov 1993-2002, miljarder kronor

Lånebehovet delas traditionellt upp i tre komponenter:

- det primära sald ot (nettot av alla in- och utbetalningar kopplade till statsbudgeten exklusive betalningar för räntor på statsskulden);
- räntor på statsskulden;
- förändringar i Riksgäldskontorets in- och utlåning.

Förändringar i myndigheternas behållningar på räntekonton hos Riksgäldskontoret påverkar både det primära sald ot och nettoutlåningen, men med motsatt tecken. Från analysynpunkt är det därför ofta bättre att utgå från det primära lånebehovet, definierat som summan av det primära sald ot och nettoutlåningen och följaktligen opåverkat av omflyttningar mellan dessa. Denna uppdelning används i diagram 2.1. Mer detaljerade siffror framgår i tabell 2.1.

Det primära lånebehovet visade ett överskott på 66,4 miljarder kronor under 2002, ca 52 miljarder mindre än 2001. Trots att reguljära skattebaser som lönesumman och den privata konsumtionen var större än tidigare år minskade de totala skatteinbetalningarna netto med 3,5 miljarder kronor mellan 2001 och 2002. En förklaring är att den statliga inkomstskatten sänktes. Vidare var icke preliminärdebiterade skatteinbetalningar, som t.ex. reavinstskatt och slutreglering av företagsskatter, 16 miljarder lägre än året före. Bland tillfälliga inbetalningar minskade förfallande bostadsobligationer med 35 miljarder kronor. Samtidigt tillkom en extra utdelning från Riksbanken på 20 miljarder. Till skillnad från 2001, då Riksbanken också gjorde en extra utdelning och tillförde staten obligationer, betalades utdelningen 2002 kontant och den reducerade därför lånebehovet.

Bland utbetalningarna var det främst pensioner och sjukförsäkringar som steg. Även andra socialförsäkringsbetalningar ökade. Totalt ökade Riksförsäkringsverkets utbetalningar med 22 miljarder jämfört med 2001. Därtill kom ökade utbetalningar till kommunerna, bl.a. för maxtaxan i barnomsorgen. Ett antal myndigheter, t.ex.

Försvarsmakten, Rikspolisstyrelsen och Vägverket, ökade också sina utbetalningar. Nettoutlåningen uppgick till 14 miljarder, en halvering i förhållande till 2001. Den viktigaste förklaringen var statens lån på 12 miljarder till Sveaskog som löpte över årsskiftet 2001–2002.

Tabell 2.1 Statens lånebehov 1998–2002, miljarder kronor

	1998	1999	2000	2001	2002
Primärt lånebehov	-124,0	-171,2	-191,9	-120,0	-66,4
Varav					
– primärt saldo	-121,2	-153,3	-219,7	-144,6	-80,6
– Riksgäldskontorets nettoutlåning	-2,8	-17,9	27,7	24,6	14,2
Räntor på statsskulden m.m.¹	114,4	89,3	90,0	81,3	65,2
Varav					
– räntor för lån i svenska kronor	78,1	74,6	73,8	43,5	39,4
– räntor för lån i utländsk valuta	26,4	20,9	22,4	25,4	19,0
– realiserade valutadifferenser, netto	9,8	-6,3	-6,2	12,3	6,7
Statens lånebehov (netto)	-9,7	-82,0	-101,9	-38,7	-1,2

¹ Det kassamässiga utfallet för 2002 för posten Räntor på statsskulden i tabell 2.1 avviker från den utgiftsmässiga redovisningen i avsnitt 1.

Räntebetalningarna på statsskulden uppgick till 65,2 miljarder kronor, vilket är ca 16 miljarder lägre än året före. Nedgången beror delvis på att ett lån med hög kupongränta förföll under året och ersattes med lån med lägre kupongränta. Därtill kommer att statsskulden minskat under en följd av år och ett lägre ränteläge. Dessutom halverades de realiserade valutaförlusterna, bl.a. till följd av att kronan var i genomsnitt starkare än under 2001.

För att tolka utvecklingen av lånebehovet, både enskilda år och över tiden, är det intressant att söka skilja ut *tillfälliga betalningar*. Under 2002 uppgick lånebehovet justerat för tillfälliga nettoinbetalningar, enligt Riksgäldskontorets definition, till ca 20 miljarder kronor (avrundat till närmaste multipel av 5 miljarder för att markera att det är en uppskattning), att jämföras med ett överskott på 25 miljarder 2001. Riksbankens extra utdelning på 20 miljarder samt förfall av bostadsobligationer för 7 miljarder var de viktigaste tillfälliga inbetalningar. I motsatt riktning verkade tillfälliga utbetalningar kopplade till RGK:s nettoutlåning, samt vissa kursförluster vid uppköp av obligationer.

2.2 PROGNOSE ÖVER STATENS LÅNEBEHOV

2.2.1 Mål och rapporteringskrav

Verksamhetsmål: Riksgäldskontoret ska genom tillförlitliga prognoser över statens lånebehov bidra till att statens lånekostnader minimeras.

Åtterrapporing: Riksgäldskontoret ska redovisa en jämförelse mellan prognos och utfall under de fem senaste budgetåren samt analys av större avvikelser. Prognosernas effekter på upplåningskostnaderna till följd av avvikelse mellan prognos och utfall under samma period ska analyseras och i möjligaste mån kvantifieras.

2.2.2 Prognosverksamheten

Syftet med lånebehovsprognoserna är att ge underlag för Riksgäldskontorets upplåningsplanering och likviditetshantering. Genom att prognoserna offentliggörs är det också lättare för marknadsaktörer att förstå och förutsäga Riksgäldskontorets agerande på räntemarknaden. Riksgäldskontoret gör års- och månadsprognoser, vilka publiceras, samt dagsprognoser, vilka används som underlag för likviditetshantering.

Riksgäldskontoret publicerar lånebehovsprognoser i tertialrapporten *Statsupplåning – prognos och analys*. Vid varje prognostillfälle presenteras en årsprognos för innevarande år. I juni och oktober presenteras dessutom en prognos för kommande år. Prognoshorisonten är alltså som längst 18 månader. I tertialrapporten publiceras även månadsprognoser fram till och med nästa publiceringstillfälle. Dagsprognoserna publiceras inte, men görs så att de som ansvarar för likviditetsförvaltningen har tillgång till dagfördelade prognoser för tre månader åt gången.

Tidsschemat för publiceringstidpunkterna är anpassat så att det ska finnas ny information om statsbudgeten och/eller nya bedömningar från Konjunkturinstitutet som underlag för en genomarbetad översyn av årsprognoserna. Ny information mellan de ordinarie prognostillfällena, t.ex. om större utförsäljningar eller utlåning från Riksgäldskontoret, kan föranleda justeringar av månads- och årsprognoserna. Dessa offentliggörs i så fall i samband med att Riksgäldskontoret publicerar utfallet för lånebehovet i början av varje månad.

2.2.3 Utvärdering av prognosverksamheten

Att utvärdera konsekvenserna av prognosavvikelser är svårt i och med att de kan påverka både kostnader och risknivå i statsskulden. Generellt gäller att större avvikelser i de längre prognoserna kan ge upphov till variationer i skuldens duration, som i sin tur kan föranleda omläggningar i låneplaneringen. Prognosfel skapar således ryckighet i RGK:s upplåning, vilket i sig kan höja lånekostnaderna.

Någon närmare kvantifiering av effekterna på lånekostnaderna låter sig inte göras. Resultatet beror bl.a. på hur och vid vilka tidpunkter som Riksgäldskontoret skulle ha lånat om utfallet varit förutsett, samt på vilka lånevillkor som skulle ha rätt då. Eftersom det inte går att översätta ett visst lånebehov till en viss upplåning blir jämförelser med alternativa låneplaner godtyckliga. Dessutom är det troligt att Riksgäldskontorets agerande i sig kan påverka lånevillkoren, dvs. en annan låneplan skulle ha kunnat ge andra lånevillkor än de som kan avläsas från den observerade avkastningskurvan.

Månadsprognoserna styr primärt emissionsplanerna för statsskuldväxlar. Vid fel i månadsprognoserna fungerar likviditetshantering som buffert. Överskattningar av lånebehovet för innevarande eller följande månad kan således leda till att Riksgäldskontoret får mindre behov av kortfristig upplåning än planerat och vice versa. Fel i dagsprognoserna föranleder anpassningar av RGK:s likviditetsposition.

Att bedöma kostnaderna för prognosavvikelser är svårt. Sannolikt fördyrar systematiska överskattningar av lånebehovet upplåningen något. Om avkastningskurvan har positiv

lutning är det billigast att låna på dagslån. Minskar den korta upplåningen till förmån för växelupplåning ökar således kostnaderna. Detsamma gäller vid ökad andel obligationsupplåning. Omvänt gäller att systematiska underskattningar sannolikt minskar kostnaderna något. En ökad andel kort upplåning medför dock större risk. Till detta kommer att prognosfel – oavsett tecken – skapar ryckighet i RGK:s upplåning, vilket i sig kan höja lånekostnaderna.

Någon närmare kvantifiering av effekterna på lånekostnaderna låter sig dock inte göras. Resultatet beror bl.a. på hur och vid vilka tidpunkter som Riksgäldskontoret skulle ha lånat om utfallet varit förutsett, samt på vilka lånevillkor som skulle ha rått då. Eftersom det inte går att översätta ett visst lånebehov till en viss upplåning blir jämförelser med alternativa låneplaner godtyckliga. Dessutom är det troligt att Riksgäldskontorets agerande i sig kan påverka lånevillkoren, dvs. en annan låneplan skulle ha kunnat ge andra lånevillkor än de som kan avläsas från den observerade avkastningskurvan.

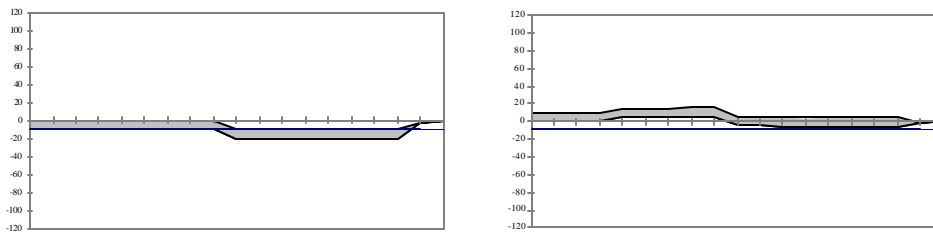
Riksgäldskontoret gör mot denna bakgrund inget försök att mäta effekterna på lånekostnaderna av prognosavvikelser. Framställningen nedan inriktar sig på att mäta prognosernas absoluta respektive relativa precision. Åtterrapporeringen avser årsprognoserna, eftersom dessa bedöms ha störst betydelse för RGK:s upplåningskostnader. Det beror på att fel i årsprognoserna kan få mer varaktiga effekter på skuldens sammansättning än fel i månads- och dagsprognoserna. Denna bedömning avspeglas också i RGK:s prioriteringar för det löpande prognosarbetet. Motsvarande uppföljningar görs av månads- och dagsprognoserna, men RGK har valt att inte inkludera dem i årsredovisningen.

2.2.4 Prognosemas tillförlitlighet

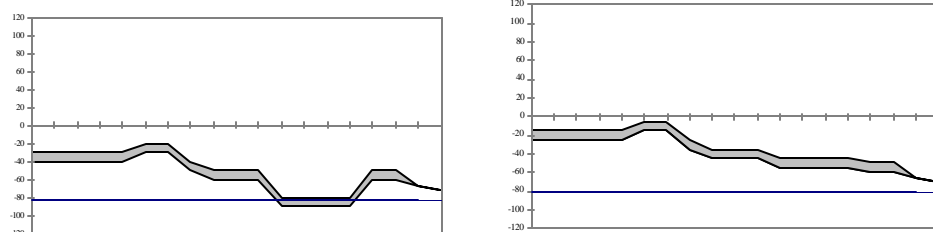
I diagram 2.2 visar de vänstra diagrammen årsprognoserna för lånebehovet 1998 till 2002 och hur de har justerats över tiden. Den heldragna feta linjen i respektive diagram visar utfallet (för 2002 sammanfaller utfallet med nollinjen). Vid publiceringen av årsprognosen har Riksgäldskontoret tidigare, i ett försök att markera osäkerheten i prognosen, angett ett intervall i jämna tiotal miljarder (grått fält). Från och med november varje år angavs prognosen som en punktskattning. I maj 2001 övergick Riksgäldskontoret till att genomgående redovisa prognosen som en punktskattning i syfte att förenkla presentationen. Under perioden har både prognoser och utfall påverkats av förväntade och oförväntade utförsäljningsinkomster. För att belysa effekterna av dessa redovisas prognoser och utfall exklusive utförsäljningsinkomster i de högra diagrammen.

Diagram 2.2 Riksgäldskontorets årsprognoser 1998–2002, totalt (vänster diagram) samt exklusive utförsäljningar (höger diagram), miljarder kronor

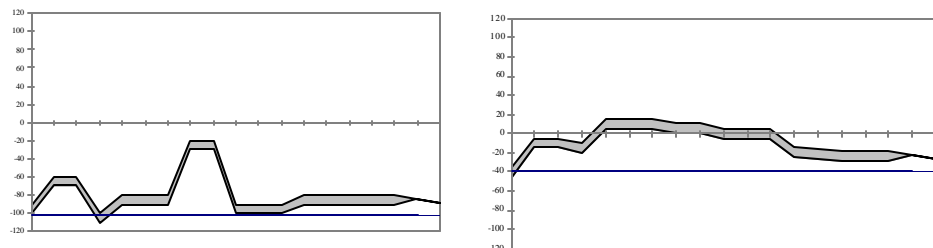
1998 (första prognos juni 1997)

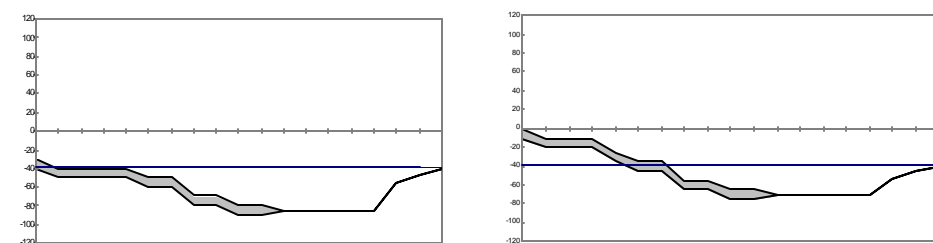
1999 (första prognos juni 1998)

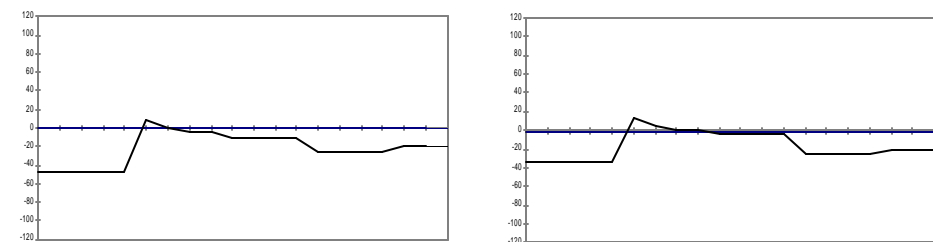
2000 (första prognos juni 1999)

2001 (första prognos juni 2000)

2002 (första prognos maj 2001)

Lånebehovet 2002 uppgick till -1,2 miljarder kronor (dvs. ett budgetöverskott). I den första prognosen för 2002, publicerad i maj 2001, var prognosen -48 miljarder kronor. Som framgår av diagram 2.2 gjorde Riksgäldskontoret därefter ett flertal revideringar i årsprognosen. En kraftig justering gjordes i oktober 2001, då RGK reviderade upp lånebehovet med 56 miljarder kronor. Av dessa 56 miljarder kom 46 miljarder kronor från en nedjustering av det primära lånebehovet. De svagare utsikterna för världsekonomin och värdepappersmarknaderna, bl.a. till följd av händelserna den 11 september, gjorde att RGK sänkte prognosen för skatteinbetalningarna med 33 miljarder och de förväntade utförsäljningsinkomsterna med 10 miljarder. Vidare reviderades räntebetalningarna upp med 10 miljarder, till följd av dels kronförsvagningen, dels en korrigering av fel som uppstått vid bytet av affärssystem (se årsredovisningen för 2001).

Februariprognosen indikerade ett överskott på 10 miljarder. Förändringarna berodde främst på ett lån till Sveaskog över årsskiftet samt på att jordbruksstöd betalats ut redan under 2001. I juni angav Riksgäldskontoret ett överskott på 25 miljarder, bl.a. därför att utfallen för skatterna tydde på att tidigare nedjusteringar varit överdrivet stora. I oktoberprognosen justerades överskottet ned till 20 miljarder, bl.a. på grund av utbetalning av jordbruksstöd för 2003 i december 2002.

Går man igenom de justeringar som RGK gjorde under prognosperioden framstår de flesta även i efterhand som välmotiverade. Justeringar gjordes i många fall på grundval av ny information. Vissa ändringar var också anpassningar till utfall, t.ex. stora skatteinbetalningar i januari och mars. Delar i prognosen justerades således i flertalet fall i rätt riktning. Det gäller även den stora justeringen av skatteinbetalningarna i oktoberprognosen 2001, även om RGK överskattade genomslaget av den ekonomiska avmattningen.

En viktig felkälla är nettoutlåningen. Riksgäldskontoret räknade ännu i slutet av oktober 2002 med att nettoutlåningen skulle bli 4 miljarder kronor. Ökad nettoutlåning under årets två sista månader gjorde dock att utfallet blev 14 miljarder kronor. Den ökade utlåningen berodde i huvudsak på att några av de myndigheter som sedan halvårsskiftet får placera i reguljära statspapper tog ut medel från sina konton hos RGK för att göra ytterligare placeringar i statspapper. Dessutom ökade några affärsverk och myndigheter oväntat sin upplåning i slutet av året. Nettoutlåningen tillhör regelmässigt de svåraste komponenterna att göra prognoser på eftersom beslut av myndigheter och affärsverk ofta fattas sent.

En annan felkälla är utförsäljningsinkomsterna (se högra delen av diagram 2.2). I den första prognosen räknade Riksgäldskontoret med utförsäljningsinkomster på 15 miljarder kronor, med hänvisning till regeringens antagande i vårpropositionen. Bedömningen justerades till 5 miljarder kronor i oktober 2001 och i juni 2002 till 0 kronor, som också blev utfallet. Även för utförsäljningsinkomster gäller att utfallet är svårbedömt, eftersom förhandsinformationen är knapphändig och beslut ofta fattas sent.

Fyllnadsinbetalningar och kvarskatt är en tredje komponent som är svår att förutse, även bortsett från att det är svårt att förutsäga hur börserna ska utvecklas under året. Denna

komponent justerades både upp och ned under prognosperioden. Den slutliga bedömningen visade sig dock överskatta inbetalningarna med omkring 7 miljarder kronor.

Ser man till Riksgäldskontorets bedömningar av löpande nettoinbetalningar till skattekonton är avvikelserna små. Sammantaget överskattades nettoinbetalningarna något i början av prognosperioden och underskattades något i slutet. Mot bakgrund av den osäkerhet som rådde om konjunkturutvecklingen 2002, och de relativt stora revideringar som gjordes i den makroekonomiska bilden, får dessa avvikelser dock ses som marginella. Även de löpande utgifterna har sammantaget utfallit i stort enligt prognos. Dock underskattades utgifterna något i slutet av året, vilket bryter mot mönstret under senare år.

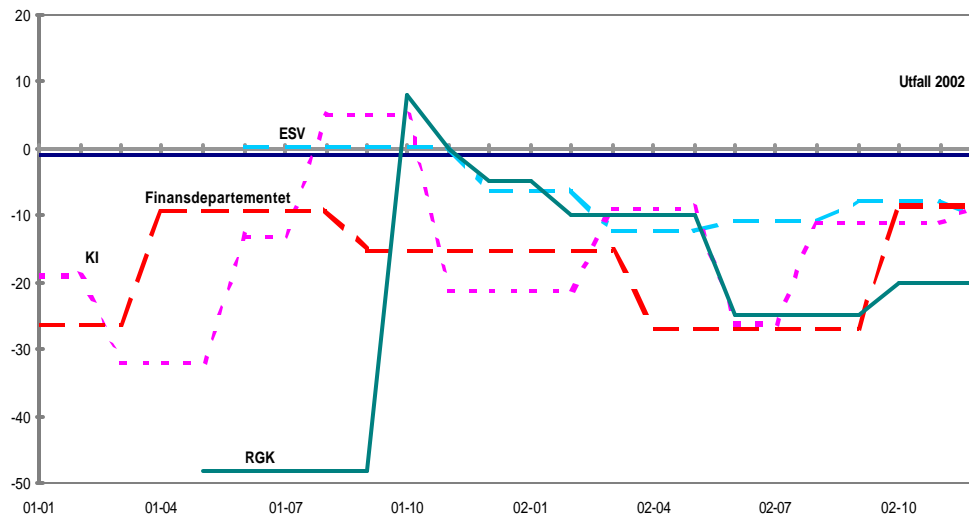
Prognosen för räntebetalningarna har varit relativt stabil efter korrigeringen i oktober 2001, då ett fel som påverkade prognoserna för både 2001 och 2002 upptäckts. Till skillnad från prognosåret 2001 har räntebetalningarna således inte givit nämnvärda prognosfel.

Sammanfattningsvis beror en stor del av prognosavvikelserna på faktorer som svårigen kan prognostiseras, t.ex. politiska beslut (eller uteblivna beslut) om utförsäljningar och speciella länstransaktioner. Betalningar av kvar- och fyllnadsskatter, som också erfarenhetsmässigt är svårbedömda, bidrog också till fel. Däremot är RGK:s prognoser av löpande skatteintäkter och av utgifter rimligt träffsäkra. Detta överensstämmer i stort med erfarenheterna från tidigare år. RGK:s ränteprognoser var mer tillförlitliga än för 2001.

Den viktigaste åtgärden för att minska felen är att förbättra skatteprognoserna, i synnerhet när det gäller icke preliminärdebiterade skatter. När det gäller Riksgäldskontorets nettoutlåning eller andra engångstransaktioner står RGK inför informationsproblem, snarare än prognosproblem. RGK strävar efter att få besked så tidigt som möjligt i de enskilda fallen, men ofta fattas avgörande beslut så sent eller under sådana omständigheter att information inte finns att tillgå.

2.2.5 Jämförelser med andra prognosmakare

I diagram 2.3 redovisas Riksgäldskontorets årsprognoser för lånebehovet 2002 tillsammans med årsprognoserna från Finansdepartementet, KI och ESV. Samtliga prognosmakare har både justerat upp och ned sina prognoser vid ett flertal tillfällen under prognosperioden, vilket vittnar om den stora osäkerhet om konjunkturutvecklingen som har rått. Generellt sett har samtliga prognosmakare underskattat lånebehovet under större delen av prognosperioden. Sammantaget har Riksgäldskontorets prognoser från och med oktober 2001 inte skiljt sig så mycket från övriga prognosmakares. Däremot uppvisar RGK:s sista prognos från oktober 2002 ett större prognosfel än de andras.

Diagram 2.3 Årsprognoser och utfall för lånebehovet 2002, miljardkronor

3 UPPLÅNING OCH SKULDFÖRVALTNING

INLEDNING

De övergripande riktlinjerna för statsskulden beslutas av regeringen. De har ett flerårigt perspektiv och utgår från målet att kostnaderna skall minimeras samtidigt som hänsyn skall tas till de risker som är förenade med förvaltningen av statsskulden. Riktlinjerna anger skuldens fördelning mellan olika skuldslag, skuldens löptid samt skuldens förfalloprofil. Riktlinjerna för 2002 innebar i korthet:

- Skulden i utländsk valuta skulle amorteras med 15 miljarder \pm 15 miljarder.
- Andelen reallån i statsskulden skall långsiktigt öka.
- Den genomsnittliga durationens riktvärde för den nominella kron- och valutaskulden skulle vara $2,7 \pm 0,3$ år.
- Upplåningen skulle inriktas så att inte mer än 25 procent av skulden förfaller inom de närmaste 12 månaderna.

På grundval av regeringens riktlinjer fastställer Riksgäldskontoret interna riktlinjer – s.k. strategiska beslut – för den operativa verksamheten. Valutamandatet behandlas under avsnitt 3.2.5 och realskulden under avsnitt 3.3.3. Hantering av skuldens löptid behandlas under avsnitt 3.2.1 och skuldens förfalloprofil under avsnitt 3.2.4. Den nominella kronskulden och i viss mån även den reala skulden skall utvärderas i kvalitativa termer; underlag för denna utvärdering ges under avsnittet 3.4 om marknadsvärdande åtgärder.

Utifrån de interna riktlinjerna bestämmer Riksgäldskontoret ett antal mer detaljerade mål för den operativa förvaltningen av statsskulden. De viktigaste av dessa beslut är fördelning av durationsmålet mellan den nominella kronskulden och valutaskulden samt fördelningen mellan olika valutor i valutaskulden. Hanteringen av durationsmålet för de

olika delskulderna behandlas under avsnitt 3.2.2 och valet mellan valutor i valutaskulden under avsnitt 3.2.6.

Den operativa förvaltningen redovisas i avsnitten 3.3 – 3.7.

3.2 STRATEGISKA BESLUT

3.2.1 Duration i den samlade nominella skulden

Regeringens riktlinjebeslut innebar att den genomsnittliga nominella kron- och valutaskuldens duration skulle vara $2,7 \text{ år} \pm 0,3 \text{ år}$ för 2002. Riksgäldskontoret har valt att inte avvika från riktvärdet inom det angivna intervallet. De studier som Riksgäldskontoret vidtagit inför beslutet pekar på att man runt detta mål får en rimlig avvägning mellan kostnad och risk. Analysen bygger på antagandet om en i genomsnitt positivt lutande avkastningskurva. Den lägre kostnaden med kort upplåning skall vägas mot en ökad refinansieringsrisk som följer av sådan upplåning.

Ett skäl att avvika från riktvärdet skulle vara om avkastningskurvan eller räntenivån väsentligt avviker från en neutral nivå.

Riksgäldskontoret har valt att undersöka den svenska tioårsräntans utveckling sedan mitten av 1990-talet. Under den senaste fem- och treårsperioden är genomsnittsräntan i paritet med dagens nivåer. Inte heller i en jämförelse med den historiska utvecklingen för den tyska räntan föreföll räntenivån extremt låg. Även en jämförelse av den reala räntan (omkring 3 procent) med potentiell tillväxttakt och realobligationsräntan pekar på en neutral räntenivå.

Sammantaget visar Riksgäldskontorets analys att den svenska långräntan tycks ligga nära en neutral nivå. Det fanns därför inte skäl att avvika från regeringens beslut för riktvärdet.

Ingen ny information tillkom under året som förändrade den ursprungliga bedömningen. Det hade krävts att avkastningskurvan väsentligt skulle ha ändrat karaktär eller att räntenivån skulle nått extremt låga eller höga nivåer för att Riksgäldskontoret skulle ha ändrat sitt ställningstagande. Då konjunkturen varit fortsatt svag har långräntan sjunkit något under 2002 men inte till sådana nivåer att det funnits skäl att avvika från riktlinjebeslutet.

3.2.2 Fördelning av duration mellan valutaskuld och nominell kronskuld

Målet för den nominella skuldens sammanvägda duration, $2,7 \pm 0,3$ år har uppnåtts liksom tidigare genom durationen $2,9 \pm 0,3$ år i den nominella kronskulden och $2,3 \pm 0,3$ år i valutaskulden. Det huvudsakliga argumentet för att dela upp den sammanvägda durationen har varit att uppnå kostnads målet till lägre risk.

Analysen av de portföljmässiga kostnads- och riskaspekterna inför förra årets riktlinjebeslut gav dock inga nämnvärda kostnads- och riskargument för en uppdelad duration. De kvantitativa modellberäkningar som Riksgäldskontoret gjort på historisk data

visar att en portfölj med något olika duration i kron- och valutaskuld har i princip samma risk- och kostnadsegenskaper som en portfölj med samma duration i båda skuldslagen. En uppdelad duration kan dock motiveras av Riksgäldskontorets strävan att upprätthålla en likvid obligationsmarknad som i förlängningen bör ge lägre räntor. Att ha en längre duration i kronskulden gör det möjligt för RGK att emittera en högre andel i långa löptider. På detta sätt främjas likviditeten i obligationsmarknaden. Det var dessa överväganden som gjorde att Riksgäldskontoret valde att behålla en uppdelad duration i kron- och valutaskuld även under 2002.

För att kvantitativt utvärdera valet att differentiera durationen har RGK gjort två schablonmässiga beräkningar. De båda metoderna baseras på marknadsdata för 2002. Den första metoden har använts tidigare år. Där jämförs räntekostnaderna för en skuld med en duration på 2,7 år med räntekostnaderna för en skuld med differentierad duration enligt ovan. Differentieringen har inneburit en besparing på cirka 0,7 räntepunkter under 2002, vilket motsvarar cirka 70 miljoner kronor. För att få besparingen i kronor multipliceras 0,7 räntepunkter med skuldens genomsnittliga storlek under året (total skuld exklusive realobligationer).

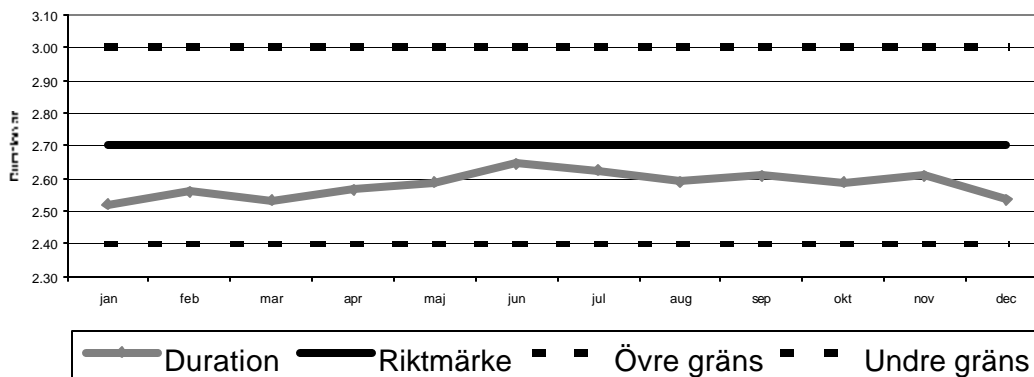
Den andra metoden utgår från så kallade steady state-portföljer, det vill säga portföljer vars förfalloprofil inte ändras över tiden. Under antagandet att nettolånebehovet är noll kommer varje steady state-portfölj att kopplas till en unik fördelning av emissioner på olika löptider. Denna metod fångar bättre upp det emissionsmönster som krävs för att uppnå en viss duration. Räntekostnaderna för en skuld med en duration på 2,7 år jämförs även här med en skuld med differentierad duration enligt ovan. Resultatet visar att besparingen varit cirka 0,2 baspunkter, vilket motsvarar cirka 20 miljoner kronor.

Beräkningarna tyder på att besparingen av en differentierad duration har en i sammanhanget liten betydelse.

3.2.3 Hantering av durationen under året

Den nominella skuldens duration varierade under året enligt diagrammet 3.1.

Diagram 3.1 Durationsutveckling för den nominella skulden under 2002.

Förutom mindre avvikelser som följt av den aktiva förvaltningen hölls durationen för valutaskulden konstant på riktvärdet. Förändringar av durationen för den samlade

nominella skulden förklaras därför i stort sett enbart av förändringar i kronskuldens duration.

RGK tar inga positioner i förvaltningen av kronskulden. Skuldens storlek gör dock att durationen inte kan styras exakt. Att duration varierar kan i korthet förklaras av:

- Fluktuationer i det kortsiktiga lånebehovet, vilket leder till variationer i statsskuldväxelstockens storlek och övrig kortfristig finansiering.
- Varierande räntenivåer.
- Kupongutbetalningar, som gör att skuldens duration tillfälligt stiger.

Under inledningen av 2002 var durationen låg vilket förklaras av ett stort lånebehov. Under det första halvåret steg dock durationen något vilket var en kombination av en minskad andel kort finansiering och lägre långräntor. Under den senare delen av 2002 har durationen åter vänt neråt vilket delvis kan förklaras av ett större lånebehov än väntat.

Sammantaget kan man konstatera att durationen under 2002 varit låg vilket till stor del kan förklaras av att lånebehovet varit större än väntat. Fördelningen mellan kort upplåning och statsobligationer är de instrument som Riksgäldskontoret har för att styra durationen. Skuldens storlek och krav på en upplåningspolicy som präglas av förutsägbarhet gör dock att det tar tid att motverka trendmässiga förändringar. Durationen beräknas stiga mot riktmärket under början av 2003.

3.2.4 Statsskuldens förfalloprofil

Regeringens riktlinjer om statsskuldens förfalloprofil gäller hela skulden: nominell- och real kronskuld och valutaskuld, dock inte derivat. Regeringen har beslutat att Riksgäldskontoret skall inrikta låneplaneringen och skuldförvaltningen så att inte mer än 25 procent omsätts inom de närmaste tolv månaderna. Det är en förändring i jämförelse med föregående år då det även fanns ett absolut tak för andelen förfall under en 12-månaders period på 30 procent. Att begränsa koncentrationen av förfall över tiden och därmed minska risken för att stora volymer måste refinansieras vid en tidpunkt då ränteläget är ogynnsamt är en naturlig del i skuldförvaltningen. Genom att aktivt arbeta med likviditetshantering kan Riksgäldskontoret jämna ut obligationsförfall över tiden. Exempelvis har Riksgäldskontoret som policy att byta in förfallande lån mot statsskuldväxlar.

I diagram 3.2 nedan har den korta finansieringen i dagslån, repor och likviditetsväxlar antagits ha ett genomsnitt på 15 miljarder kronor. Antagandet innebär att andelen förfall inom 12 månader kan ha varierat ytterligare ca 2-3 procentenheter för enskilda dagar.

Andelen lån med förfall inom 12 månader har genomgående varit något större än 25 procent, i genomsnitt 27 procent. Förklaringen till detta är i huvudsak densamma som till den korta durationen. En kort duration innebär att statsskuldväxelstocken är stor i relation till obligationsstocken. Lånevolymer i obligationer ökade till 3 miljarder kronor per auktionstillfälle från oktober och till 4,5 miljarder kronor i januari 2003. Emissionsvolymer ökades försiktigt och stegvis för att möta ett större prognostiserat lånebehov och förlänga en alltför kort duration. Effekterna både på duration och andelen

lån som förfaller inom 12 månader är emellertid tröga. Kortsiktiga och säsongmässiga variationer i lånebehov måste mötas med ökad upplåning i statsskuldväxlar och dagslån. Den höga andelen i maj berodde på att lån 1033 då byttes in mot statsskuldväxlar, dvs. lånet blev kortare än 12 månader. Uppgången i andelen under mitten av hösten är i huvudsak ett säsongmässigt fenomen.

Diagram 3.2 Andel skuld i procent som förföll inom de närmaste 12 månaderna 2002.

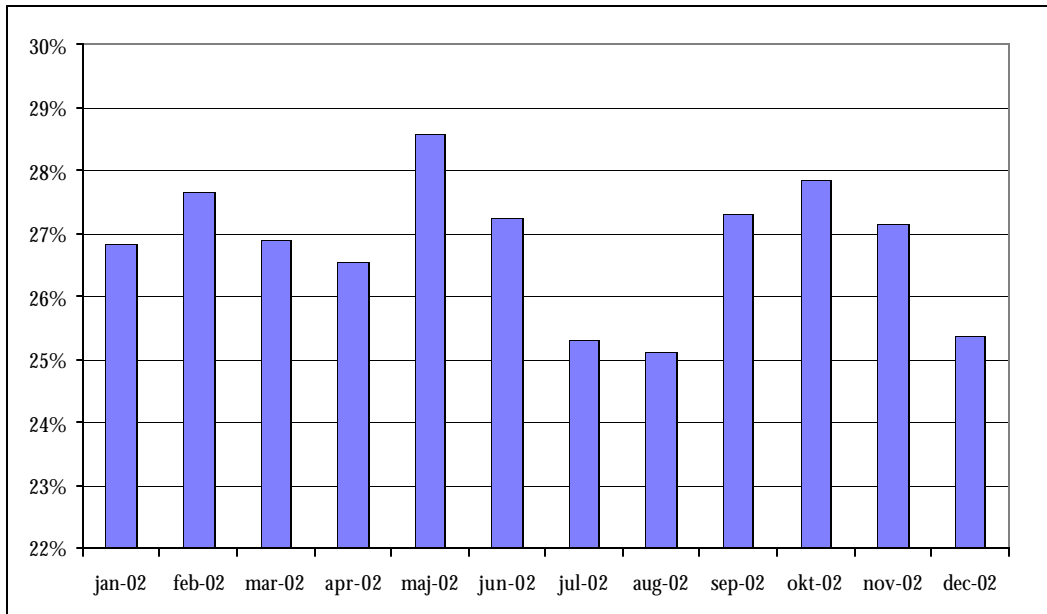
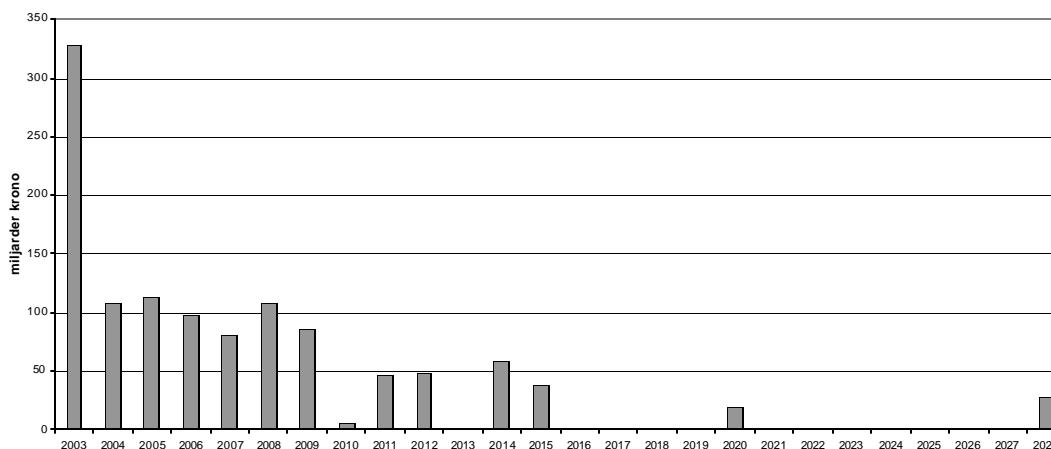

Diagram 3.3 Förfalloprofil för den samlade statsskulden den 31 december 2002

3.2.5 Tillämpning av valutamandatet

Inledning

Regeringens riktlinjebeslut inför 2002 innebar att RGK skulle amortera 15 miljarder kr på valutaskulden. Kring detta målvärde gavs möjlighet för RGK att avvika med ± 15 miljarder kr. Sedan tidigare gäller att flexibiliteten skall kunna utnyttjas för att främja målet om att minimera kostnaderna för förvaltningen med beaktande av risk. Flexibiliteten i amorteringstakten kan därmed grundas på överväganden gällande t.ex. ändringar i lånebehov, lånevillkor på kronmarknaden, marknadsvärd, eller strategiska bedömningar av kronkursens utveckling.

RGK beslutade i december 2001 att utnyttja flexibiliteten nedåt och sikta på en amortering på maximalt 5 miljarder kr, dvs. en avvikelse på 10-15 miljarder kr. Skälet var att kronan bedömdes som omotiverat svag. Det vore därför kostnadsmässigt motiverat att avstå från amorteringar av valutaskulden tillsvidare. RGK:s beslut att utnyttja intervallet i valutamandatet baserades på strategiska, långsiktiga bedömningar av valutakursutvecklingen och måste därför också utvärderas i det perspektivet. Slutligt facit för om ett beslut att avvika från riktmärket bidragit till att minska kostnaderna för valutaamorteringarna ges först vid den tidpunkt när amorteringen faktiskt är genomförd. Det är först då det är möjligt att i kronor mäta skillnaden mellan den växelkurs som skulle ha betalats om amorteringarna skett under, i detta fall, 2002 och den faktiska kursen. När denna tidpunkt kommer att infalla, liksom vilken kurs som då kommer att råda, är omöjligt att idag förutse. Följaktligen måste den löpande utvärderingen av om beslutet var korrekt i väsentlig grad bygga på granskning av rimligheten i den analys som beslutet byggde på.

Motiv till att avvika

Valutaskuld tillför risk i skuldförvaltningen, i och med att kronkursen varierar mätt mot utländska valutor, utan att bidra till minskade förväntade kostnaderna. Beslut från RGK att avvika från regeringens beslutade amorteringstakt bör således ske endast då det är kostnadsmässigt motiverat *med hänsyn tagen* till risk. Eftersom det är svårt att förutse

valutakursers utveckling bör det endast bli aktuellt att avvika om kronkursen framstår som väsentligt felvärderad och att den därför med stor sannolikhet kommer att återgå till en mer rimlig värdering. Mindre avvikelser från vad som anses som rimligt värde bör således inte föranleda justeringar av valutaamorteringstakten. RGK skrev också i beslutsunderlaget att det finns anledning att vara ödmjuk när det gäller valutaprogno­ser. Nivåer som idag framstår som starka skulle för några år sedan ha framstått som ori mligt svaga. Slutsatsen som kan dras från regeringens riktlinjer är att avvikelser i amorteringstakt av valutaskulden endast ska baseras på större avvikelser och att inriktningen är att valutaskulden ska minska. Det var givet detta ramverk som RGK beslutade att avvika nedåt under 2002.

RGK pekade i sitt beslutsunderlag på ett antal olika indikatorer som samtliga pekade på att kronan väsentligt avvek från vad som kunde betraktas som rimligt:

1. En ansats är att studera olika länders relativa produktivitet. En sådan ansats indikerade att kronan var omkring 10 procent undervärderad.
2. En jämförelse med den genomsnittliga valutakursen sedan 1996 visade att kronan vid beslutstillfället också var ca 10 procent undervärderad.
3. Stora kapitalflöden till följd av bl.a. omallokeringar av tillgångsportföljer kunde antas ha försvagat kronan. När dessa flöden minskar kunde kronan antas återgå till en högre kursnivå.

Slutsatsen baserat på dessa argument var att minska amorteringstakten.

Utvärdering

Kronkursen låg i början av 2002 på ca 135 mätt mot TCW-index och på omkring 9,20 gentemot euron. För amorteringsbeslutet är TCW det mest relevanta måttet eftersom valutafördelning i TCW liknar valutaskuldens valutafördelning. Mätt mot TCW kom kronan under året att variera mellan 130-138. Under de sista två månaderna av året stabiliserades kursen kring 130-132. Den genomsnittliga kursen under året mätt mot TCW hamnade på drygt 135.

Att efter ett år utvärdera om beslutet att avvika från målvärdet för valutaamorteringen var klokt låter sig inte göras på ett entydigt sätt. Att kronkursen vid utgången av året var starkare än vad den i genomsnitt var under året är dock en indikation på att den analys som låg bakom RGK:s beslut att minska amorteringstakten var rimlig. RGK har genom att utnyttja variationsutrymmet undvikit att köpa utländsk valuta i ett läge då kronan var onormalt svag. Skulle kronan ligga kvar på samma nivå som vid utgången av året, ca 131 mätt mot TCW, innebär beslutet att avvika med omkring 10 miljarder kronor en besparing på ca 300 miljoner kr.

Beslutet att avvika ska emellertid också analyseras i risktermer, dvs. även om beslutet att minska valutaamorteringarna för närvarande ser ut att ge kostnadsbesparingar så förutsätter det att bedömningen om kronans långsiktigt starkare värde är rätt. Genom beslutet att minska amorteringstakten återstår en större valutaskuld. Statsskuld­förvaltningen är därmed utsatt för större risk än om amorteringarna hade gjorts enligt plan. Det är just denna risk som motiverar att avvikelser från den av

regeringen angivna amorteringstakten endast ska ske när kronan avviker väsentligt från ett bedömt framtida värde; då är risken för en försvagning begränsad och beslutet att avvika är då i linje med regeringens kriterier att väga kostnader mot risker vid tillämpning av variationsutrymmet. Mot bakgrund av att det genomsnittliga värdet på TCW under förra året låg på en så svag nivå som drygt 135 och att det vid slutet av året låg på ca 131 förefaller beslutet att avvika rimligt, även med hänsyn tagen till risk. Om man till det lägger att RGK:s bedömning är att en viss ytterligare förstärkning av kronan är trolig så är bedömningen idag att beslutet att avvika var väl avvägt. Men som påpekats inledningsvis går en slutlig utvärdering inte att göra efter så kort tid som något eller några år.

3.2.6 Valutafördelning i valutaskulden

Skulden i utländsk valuta är fördelad på flera valutor. Regeringen har inte tagit ställning till denna fördelning utan delegerat beslutet till Riksgäldskontoret. Riksgäldskontoret har fastställt ett riktmärke för valutafördelningen. I detta riktmärke ingår 65 procent euro, 14 procent dollar, 9 procent schweizerfranc, 8 procent brittiska pund samt 4 procent japanska yen. Fördelningen av valutor syftar till att minska risken för fluktuationer i valutaskuldens värde mätt i svenska kronor.

Den optimala valutasammansättningen

Under slutet av året utredde RGK om den valda valutafördelningen är den rätta eller om det finns anledning att ändra fördelningen. Sist detta gjordes var 1999 och då beslutades att denna typ av arbete skulle genomföras vart tredje år. Modellberäkningarna gav vid handen att dagens valutafördelning inte statistiskt säkert går att skilja från den riskminimerande fördelningen. Den riskminimerande fördelningen innehåller en stor andel skuld i norska kronor. Givet det höga ränteläget i Norge och de små utsikterna att detta ska ändras testades ansatsen att exkludera norska kronor ur urvalet. Vidare har RGK i tidigare analysarbeten funnit vissa fördelar med att låna i så kallade lågräntevalutor och därför valt att lägga andelen skuld i schweizerfranc på en hög nivå (9%). Med dessa ändringar ger modellberäkningarna en sammansättning av skulden som i allt väsentligt ligger mycket nära dagens. Inte heller denna sammansättning går att statistiskt säkert skilja från dagens.

I arbetet testades även hur stabilt detta resultat är för olika tidsperioder. Resultatet visar att den optimala valutafördelningen ska innehålla en hög andel euro (minst 50%) samt att dollarn bör ha en relativt sett hög andel (10-20%). I övrigt växlade andelarna från period till period.

Slutsatsen är att dagens sammansättning är väl avvägd, främst genom att den innehåller en hög andel euro. Det finns därför i dagsläget inget som talar för att ändra valutaskuldens sammansättning.

En ökning av risken i valutaskulden skedde inför 2000 då andelen skuld i schweizerfranc ökades permanent samtidigt som andelen skuld i euro minskades i motsvarande omfattning. Bedömningen var att skuld i schweizerfranc till följd av den systematiskt låga räntenivån i Schweiz långsiktigt skulle ge en lägre kostnad än skuld i euro till priset av en obetydligt ökad risk. Analysen var i huvudsak tillbakablickande och baserades på hur

kostnaden för skuld i schweizerfranc respektive euro hade utvecklats under såväl den senaste tjugoårsperioden som kortare delperioder. Förändringen av andelen schweizerfranc gjordes eftersom ränteskillnaden bedömdes vara varaktig. Riksgäldskontoret avser inte att ändra andelen schweizerfranc, med mindre än att schweizerfranc inte längre framstår som en stabil lågräntevaluta. Därför bör utvärderingen av denna förändring helst ske i ett längre perspektiv.

Under 2002 har den besparing på ca 400 miljoner kronor som skett till följd av lägre räntekostnader ätits upp av en förstärkning av schweizerfrancen så att nettoresultatet för året slutade på noll. Sammantaget har omviktningen till fördel för schweizerfranc inneburit en kostnadsökning på ca 1 miljard kronor.¹

3.3 UPPLÅNING

Statens upplåning i svenska kronor sker till största delen i nominella statsobligationer och statsskuldväxlar. Den kvantitativa utvärderingen från tidigare år där förändringar i skuldens marknadsvärde mäts mot en riktmarkesportfölj utgick i enlighet med riktlinjebeslutet för 2001. Utvärderingen av upplåningen i nominella statspapper sker därför framförallt i kvalitativa termer.

3.3.1 Nominell upplåning i kronor

Nominella statsobligationer

Riksgäldskontoret har under 2002, liksom under 2001, emitterat nominella statsobligationer varannan vecka. Emissionsvolymerna i nominella statsobligationer uppgick under januari till september till 2 miljarder per auktion. Från och med oktober ökade volymen till 3 miljarder per auktion. De höjda emissionsvolymerna skall ses med bakgrund av ett ökat nettolånebehov under nästa år. Totalt uppgick den utbudna volymen i emissionerna under 2002 till omkring 50 miljarder kronor vilket är en minskning i jämförelse med 2001 då den utbudna volymen uppgick till 63 miljarder kronor. Den sammanlagda finansieringen i obligationer och utländsk valuta ökade dock under 2002 jämfört med 2001. Fördelningen mellan de olika lånen framgår av tabell 3.1. De emitterade lånen hade en genomsnittlig löptid på 7,4 år och en duration på 5,7 år. Det kan jämföras med 2001 då löptiden och durationen var 8,2 respektive 6,6 år.

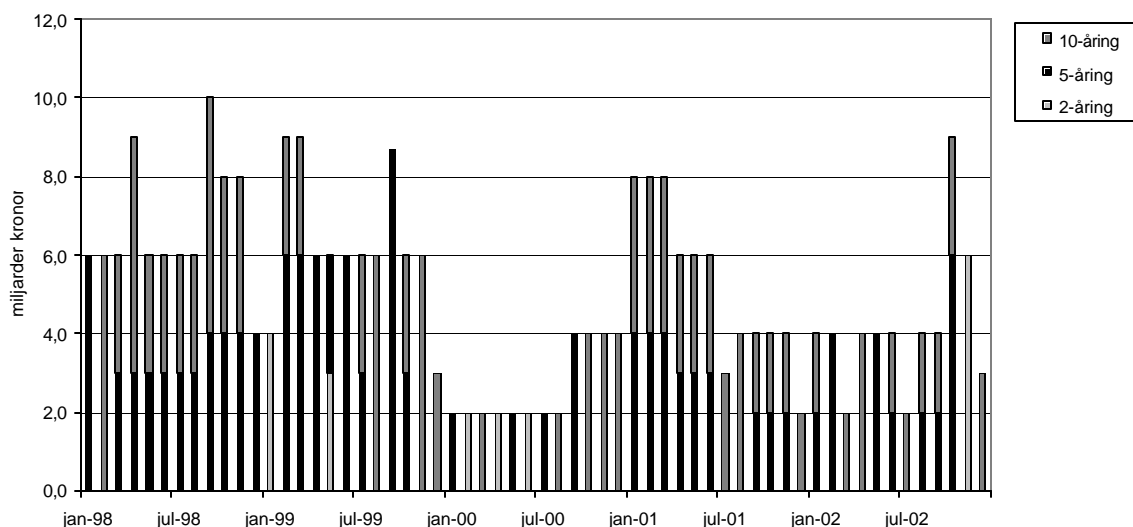
Tabell 3.1 Emitterad volym i miljoner kronor och genomsnittlig emissionsränta per lån.

Lån	Förfalldatum	Emitterad volym	Genomsnittlig emissionsränta	Genomsnittlig marknadsränta
1035	2005-02-09	5 999	4,11	4,75
1037	2007-08-15	21 993	4,99	4,99
1045	2011-03-15	2 000	5,32	5,25
1046	2012-10-08	19 998	5,36	5,29
Totalt		49 990	4,944	5,07

¹ Förändringen av dollarandelen som skedde i december 2000 är att betrakta som en av styrelsen beslutad tillfällig position och redovisas under avsnitt 3.8.1 under Styrelsens strategiska dollarposition.

Av den totala auktionsvolymen i nominella statsobligationer under året har omkring 45 procent swappats till kort räntexponering (och därefter till valutaexponering via kron/valutaswappar). Det är en minskning gentemot föregående år då motsvarande siffra var omkring 55 procent.

Diagram 3.4 Utbudna auktionsvolymen av nominella statsobligationer 1998–2002 i miljarder kronor.

Introduktionen av den elektroniska handelsplatsen har inneburit en ökad fokusering på två-, fem och tioårsobligationer i emissionerna. Det är i dessa, s.k. superbenchmarklån, som deltagarna i e-handeln har åtagit sig att ställa priser. En ökad fokusering på dessa lån i emissionerna kan ses som en del i Riksgäldskontorets insatser vilka beskrivs utförligare i avsnittet om marknadsvård. I praktiken har policyn inneburit att emissionerna har koncentrerats till fem och tioårssegmentet eftersom det i tvåårssegmentet redan finns stora volymer utestående. Riksgäldskontoret har endast emitterat i detta segment två gånger under 2002.

I mars introducerades det nya lånet 1046 (5,5 %, okt. 2012).

Under 2002 förföll statsobligationer för omkring 11 miljarder kronor. Riksgäldskontoret har som policy att erbjuda byten av statsobligationer till statsskuldväxlar när de börjar närma sig ett år till förfall. Under 2002 erbjöds marknaden att byta in lån 1033 (10,25 %, maj 2003) mot statsskuldväxlar. Syftet med dessa byten är att sprida ut förfallen och därmed minska refinansieringsrisken.

Under året har Riksgäldskontoret även genomfört den planerade omvandlingen av vissa myndigheters kontobaserade tillgångar hos statens internbank till statspapper. De nominella statsobligationerna ökade som en följd av detta med omkring 8 miljarder kronor.

Tabell 3.2 Medelvärde för räntespridning i räntepunkter och teckningskvot för nominella obligationer halvårsvis 1998-2002

	1998		1999		2000		2001		2002	
	98:1	98:2	99:1	99:2	00:1	00:2	01:1	01:2	02:1	02:2
Ränte- spridning ¹	0,59	0,60	0,61	0,91	0,34	0,79	0,72	0,70	0,27	0,45
Tecknings- kvot ²	2,33	2,50	3,08	2,62	4,13	2,42	2,15	2,53	2,95	2,65

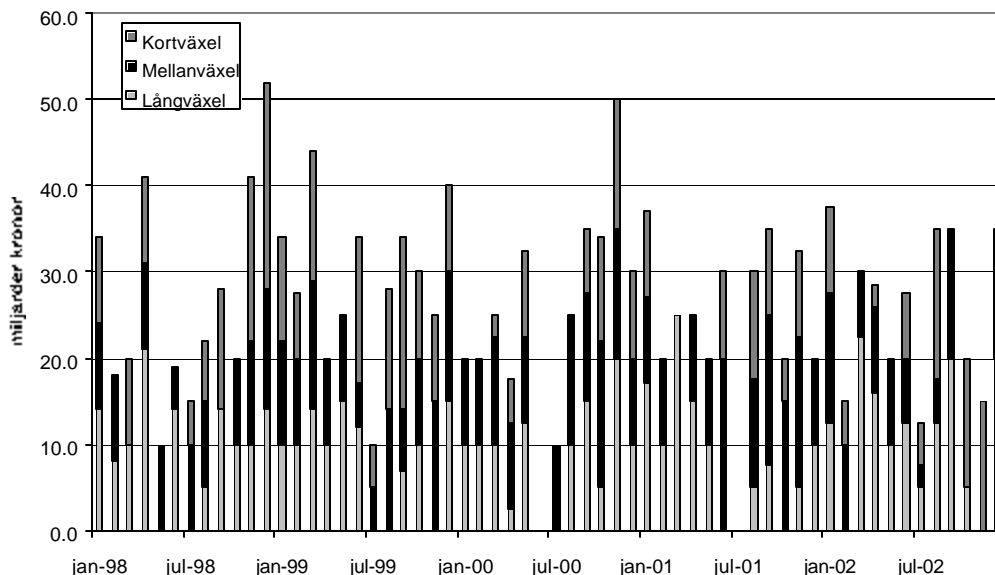
¹ Skillnaden mellan genomsnittsränta och högsta accepterade ränta vid emissionerna.

² Inkommen budvolym i förhållande till utbudens emissionsvolym.

Samtliga obligationsemissioner under 2002 blev fulltecknade och ingen auktion skars ned. Räntespridningen var betydligt lägre under första halvåret och något lägre under andra halvåret 2002 om man jämför med tidigare år. Även teckningskvoten var högre än föregående år (se tabell 3.2). Teckningskvoten sjönk något under andra halvåret 2002. Den relativt sett låga räntespridningen och den höga teckningskvoten under första halvåret beror sannolikt på låga auktionsvolymerna. Dessa ökades något under det andra halvåret.

Statsskuldväxlar

Statsskuldväxelstocken var totalt omkring 242 miljarder kronor i utelöpande diskonterat belopp i slutet av 2002. Statsskuldväxlar används bland annat för att parera säsongsmässiga och andra tillfälliga variationer i lånebehovet. Därför varierar emissionsvolymerna av statsskuldväxlar betydligt mer mellan olika månader än emissionsvolymerna av nominella obligationer. Auktioner i statsskuldväxlar äger normalt rum varannan vecka. Under 2002 varierade auktionsvolymerna mellan 5 och 20 miljarder kr per auktionstillfälle.

Diagram 3.5 Utbjudna auktionsvolymen av statsskuldväxlar 1998 – 2002, miljarder kronor

Totalt under 2002 utbjöds statsskuldväxlar för 337 miljarder kronor. Dessutom ökade den utestående volymen genom de byten från obligationer till statsskuldväxlar som beskrivits under avsnittet om nominella obligationer. Den genomsnittliga emissionsräntan i auktionerna under 2002 var 4,21 procent vilket är något högre om man jämför med 2001. Förhållandet mellan emitterad volym och utbjuden volym uppgick till 97,8 procent vilket var bättre än under 2001 då motsvarande siffra var 95,2 procent. Endast en auktion skars ned under år 2002 vilket kan jämföras med 2001 då antalet auktioner som skars ned var fyra stycken. De två mätten räntespridning och teckningskvot i tabellen nedan antyder att auktionerna har fungerat väl under året.

Tabell 3.3 Medelvärde för räntespridning i baspunkter och teckningskvot för statsskuldväxlar halvårsvis 1997-2001

	1998		1999		2000		2001		2002	
	98:1	98:2	99:1	99:2	00:1	00:2	01:1	01:2	02:1	02:2
Räntespridning ¹	0,66	0,71	0,76	1,30	1,03	1,42	1,27	0,99	0,01	0,01
Teckningskvot ²	2,70	2,32	2,36	2,29	3,19	2,00	2,03	2,09	2,82	2,79

¹ Skillnaden mellan genomsnittsränta och högsta accepterade ränta vid emissionerna.

² Inkommen budvolym i förhållande till utbjuden emissionsvolym.

Riksgäldskontoret introducerade under året en ny statsskuldväxelpolicy som har syftat till att förbättra likviditeten och prisbildningen på statsskuldväxelmärknaden. Den viktigaste förändringen är att RGK i fortsättningen kommer att använda tremånadersväxlar istället för sexmånadersväxlar. En effekt blir att antalet utestående lån minskar med två. Vid varje tidpunkt kommer Riksgäldskontoret att ha sex utestående statsskuldväxlar mot tidigare åtta. Emissionerna görs endast i de fyra längsta växlarna. Riksgäldskontoret emitterar enbart on-tap i de två kortaste växlarna.

3.3.2 Real upplåning

Verksamhet och marknadsutveckling

Sedan 1994 har Riksgäldskontoret gett ut realobligationer som för närvarande utgör ca tolv procent av statsskulden. Enligt regeringens riktlinjer bör denna andel långsiktigt öka. Ökningstakten skall dock vägas mot efterfrågan och kostnaderna för annan upplåning med hänsyn till risk. Efterfrågan på realobligationer har ökat kraftigt under året vilket har avspeglat sig i höga teckningskvoter och fördelaktiga räntenivåer vid emissionerna.

Realobligationsstockens utveckling

Under år 2002 ökade intresset för realobligationer bland annat till följd av nedgången på aktiemarknaden. Ett flertal aktörer i marknaden gjorde omallokeringar i sina tillgångar vilket bidrog till en ökad efterfrågan på ränteprodukter och i synnerhet realobligationer. Att intresset för instrumentet ökade märktes såväl i ökad omsättning på andrahandsmarknaden som i ett större intresse än tidigare för Riksgäldskontorets emissioner i primärmarknaden. Efterfrågan dämpades inte heller av att break even-inflationen¹ steg till högre nivåer än under fjolåret.

Den totala utestående stocken av realobligationer, mätt som utelöpande diskonterat belopp, ökade från 94,2 till 135,1 miljarder kronor under 2002. Mätt som andel av statsskulden innebär det en ökning från 8,1 procent till 11,6 procent. Ökningen i den utestående stocken av realobligationer beror till stor del på överföringen av kontoinnehav hos Riksgäldskontoret till statspappersmarknaden för Kärnavfallsfondens (KAF) och PPM:s räkning. Överföringen innebar att den utestående stocken realobligationer ökade den 1 juli med ett nominellt värde av ca 34 miljarder kronor. Förutom överföringen av KAF:s och PPM:s tillgångar nettoemitterade RGK ca 8,7 miljarder kronor.

Tabell 3.4 Förändring av realskulden under 2002, miljarder kronor i utelöpande diskonterat belopp.

Realskulden den 31 december 2001	94,22
Auktioner (inkl. byten och uppköp)	8,71
Löpande bytesfacilitet	-1,07
Övrigt (SIB-konverteringen och non-comp ¹)	33,19
Realskulden den 31 december 2002	135,05

¹ Återförsäljarna har möjlighet att upp till fyra bankdagar efter en auktion köpa ytterligare 20 procent av auktionsvolymen, denna möjlighet kallas non-comp då den sker till genomsnittsräntan i auktionen.

Auktioner

Totalt genomfördes nio emissionsperioder och sammanlagt 23 auktioner varav 22 auktioner blev klart övertecknade. I ett fall valde Riksgäldskontoret att skära ned den tilldelade volymen till följd av otillfredsställande teckning. RGK fortsatte att prioritera kupongobligationerna. Bytesauktioner där utestående nollkupongobligationer byttes mot kupongobligationer slutfördes under våren. Auktionsvolymerna varierade från 0,5 miljarder kronor till 4,5 miljarder kronor per auktion.

¹ Break even-inflationen är skillnaden mellan nominell och real ränta. Om inflationen under löptiden för ett reallån och ett lika långt nominellt lån uppgår till break even-inflationen vid emissionstidpunkten kommer lånen att kosta lika mycket alternativt ge samma avkastning.

Tabell 3.5 Realobligationsauktioner 2002, nominella belopp i miljoner kronor.

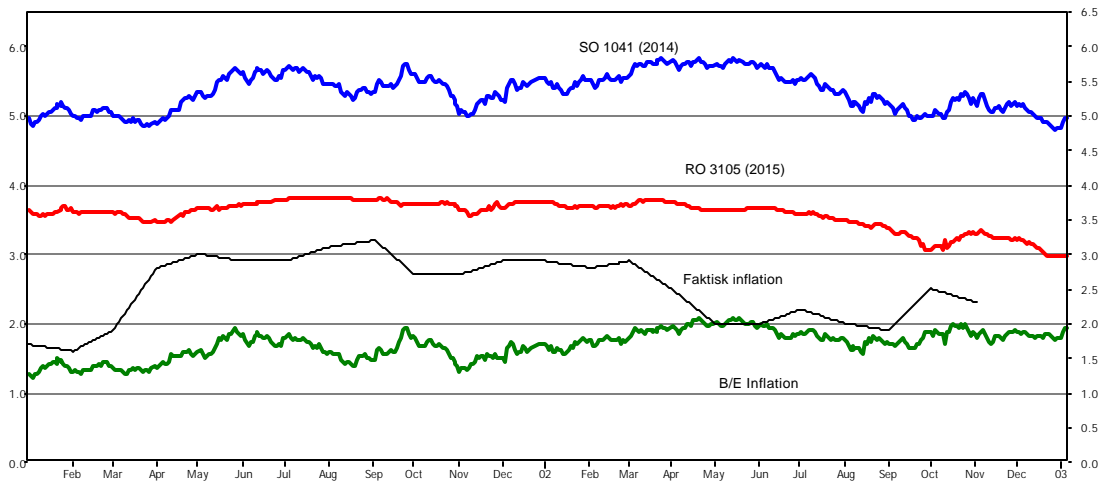
Lån	Förfallo- datum	Emitterad volym	Tecknings- kvot	Breakeven- inflation	Genomsnittlig emissionsränta	Aterköp lån	Förfallo- datum	Ater- köpt volym
3101	2008-12-01	1 000	7,46	2,12	3,419			
3102	2020-12-01	999	3,99	1,92	3,293	3002	2004-04-01	6 621
3104	2028-12-01	9 333	4,84	1,84	3,707	3102	2020-12-01	5 185
3105	2015-12-01	12 122	3,44	1,88	3,554	3001	2014-04-01	9 987
Totalt		23 454	4,192	1,88	3,60			21 793

Break even-inflation

RGK använder break even-inflationen som mått för att jämföra kostnaderna mellan nominella lån och reala lån. Under 2002 har RGK emitterat realobligationer på break-evennivåer mellan 1,7 procent och 2,1 procent och med ett genomsnitt på ca 1,9 procent. Riksbankens inflationsmål på 2 procent innebär att KPI-utvecklingen ökar i något lägre takt med hänsyn tagen till årliga långtidsjusteringar. Därmed har RGK under år 2002 kunnat emittera realobligationer till nivåer i paritet med Riksbankens inflationsmål.

I diagram 3.6 framgår utvecklingen för det nominella lånet 1041 (6,75 %, maj, 2012) och det reala lånet 3105 (3,50 %, dec, 2015) samt inflationstakten. Som framgår minskade inflationstakten under 2002 från strax under 3 procent till ca 2,5 procent. Break even-inflationen har under 2002 varierat mellan 1,6 procent och 2,1 procent. Notera att endast de break even-nivåer som RGK har emitterat på har betydelse för kostnaderna. Den kostnadsbesparing som realupplåningen hittills har genererat är dock indikativ. Vad det faktiska resultatet blir kommer att bero på den framtida inflationsutvecklingen fram till dess att reallånen förfaller till betalning.

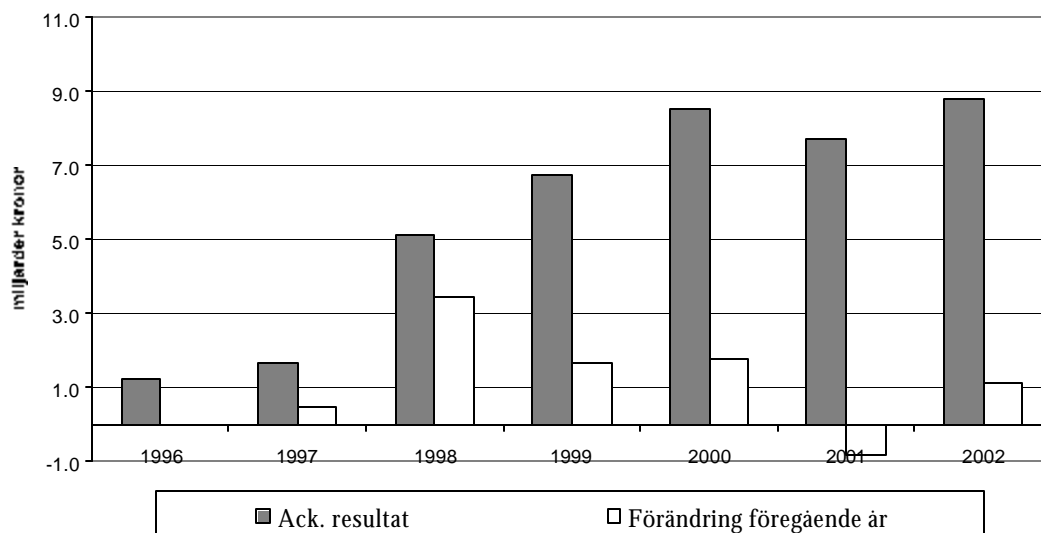
Diagram 3.6 Nominell ränta för lån 1041 (6,75 %, maj, 2012), real ränta för lån 3105 (3,50 %, dec, 2015), break even-inflation och inflation under 2001 – 2002

Resultat och utvärdering

Det kalkylmässiga resultatet som realupplåningen har ackumulerat har stigit till 8,8 miljarder kronor jämfört med 7,7 miljarder kronor förra året. Resultatet beräknas som kostnadsskillnaden mellan upplåning i reala och nominella obligationer. Ökningen beror på att inflationstakten sjönk under året. En stor del av det ackumulerade resultatet kommer från låga inflationstal under tidigare år, och eftersom en betydande del av realemissionerna skedde före 1997 redovisas den samlade kostnadsbesparingen från det att verksamheten inleddes. Det faktiska resultatet beror dock på hur inflationen utvecklas under hela perioden för respektive lån (se avsnitt om break even-inflation).

Diagram 3.7 Kalkylmässigt resultat för upplåning i realobligationer ackumulerat för perioden 1996-2002, miljarder kronor.

3.3.3 Valutaupplåning

Upplåningsverksamheten under 2002

Riksgäldskontoret har inte amorterat på valutaskulden under 2002 annat än marginellt för att undvika risken att hamna utanför det tillåtna intervallet för avvikelser från regeringens riktvärde. Det innebär att upplåningen (brutto) i stort sett blir lika med omfattningen av förfallande lån. Sammantaget har RGK lånat ca 52 miljarder kronor brutto i utländsk valuta.

Upplåningen har i huvudsak gjorts i svenska kronor och dollar. Dessa lån har via swappavtal omvandlats till den exponering i olika utländska valutor som anges av riktmärket för valutafördelningen av valutaskulden. Valet av upplåningsvalutor har styrts av målet att minimera upplåningskostnaderna med beaktande av risk.

Omfattningen av RGK:s ränteswappar har begränsats till 23,4 miljarder kronor med hänsyn till prisbilden och djupet i marknaden. Återstående valutaupplåning, 32 miljarder kronor, har tagits upp som publika lån på kapitalmarknaden.

Tabell 3.6 Volymen olika upplåningsformer 1998-2002, miljarder kronor

	1998	1999	2000	2001	2002
Förfall av publika lån och private placements	64,4	64,7	59,3	28,2	35,4
Förfall valutaswappar	-	-	-	9,2	18,1
Realiserade valutadifferenser	10,4	-6,2	-6,2	12,3	6,7
Övrigt	-1,9	1,4	-1,6	4,6	-7,4
Summa refinansiering	72,9	59,9	51,5	54,3	52,8
Publika lån och private placements	36,1	22,3	-	-	33,1
Kron-/valutaswappar	30,7	40,0	24,4	35,0	21,2
Statsskuldväxlar i utländsk valuta. ¹	-20,3	-25,7	-	4,2	-3,3
Summa upplåning	46,5	36,6	24,4	39,2	51,0
Nettoupplåning	-26,4	-23,3	-27,1	-15,1	-1,8

¹Upplåningen via statsskuldväxlar i utländsk valuta avser nettoupplåning, övriga poster avser bruttoupplåning

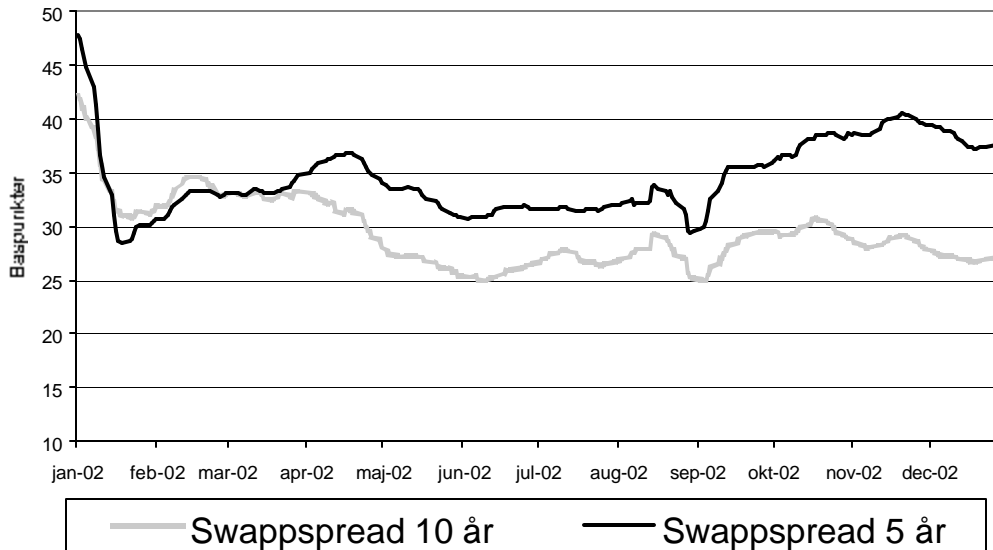
Upplåning via swappmarknaden

Under året har kron-/valutaswappar motsvarande 21,2 miljarder kronor ingåtts. Genom att utnyttja ränteswappar i kronor har Riksgäldskontoret kunnat låsa in attraktiva nivåer som sedan bytts till rörlig euroränta, via basswappar. Den genomsnittliga löptiden på gjorda swappar under året är cirka 7,5 år. Likviditeten i den svenska obligationsmarknaden har också främjats då emissionsvolymerna kunnat ökas i motsvarande grad. Den utestående stocken i dessa ränteswappar vid årets slut är cirka 166 miljarder kronor. Förfallande swappar under året uppgick till ca 18 miljarder kronor.

Under året minskade swappspreadarna, dvs. skillnaden mellan swappräntan och statsobligationsräntan, successivt i alla löptider. Utvecklingen i den svenska marknaden var i linje med den internationella. Efter sommaren hade swappspreadarna minskat till en nivå där Riksgäldskontoret beslutade att dra ned den totala omfattningen av ränteswappar

under 2002 från tidigare planerade 35 miljarder kronor till ca 25 miljarder kronor. Detta innebar i praktiken att RGK upphörde med swaptransaktioner till förmån för direkt valutaupplåning från och med september.

Diagram 3.7 Utveckling av swappspreadar med fem- och tio års löptider, baspunkter.

Direkt valutaupplåning

Upplåning i utländsk valuta, förutom kron/-swappupplåningen, brukar delas in i kapitalmarknadsupplåning (publik och privat) och kortfristig upplåning i certifikat. (Detsamma som för statsskuldväxlar). Upplåning i växlar görs på löptider upp till högst ett år. Låneformen ger en stor flexibilitet och kan ofta skräddarsys efter emittentens respektive placerarens behov.

Under inledningen av 2002 rädde osäkerhet om det skulle uppstå bättre alternativ än den kortfristiga upplåningen. Många emittenter väljer att påbörja sin finansiering på kapitalmarknaden redan första kvartalet. RGK valde mot denna bakgrund och relativt höga upplåningskostnader på denna marknad att påbörja valutaupplåningen via det europeiska statsskuldväxelprogrammet. Totalt emitterades 766 miljoner dollar, motsvarande 6,7 miljarder kronor, till en genomsnittlig löptid av 4 månader. Upplåningskostnaden uppgick till i genomsnitt 12 baspunkter under dollar Libor. Relativt tidigare år har det blivit dyrare för statliga låntagare att emittera i statsskuldväxlar. Under året var kostnadsnivån stabil. I takt med förbättrade lånevillkor i kapitalmarknaden, ersattes successivt statsskuldväxelupplåningen med långfristig kapitalmarknadsupplåning. Den 31 december 2002 uppgick den kortfristiga skulden till 805 miljoner kronor.

I och med signaler om en svagare amerikansk ekonomi med förväntningar om fallande korta räntor, förbättrades villkoren på den internationella kapitalmarknaden för låntagare av svenska statens karaktär. Sveriges kreditbetyg för upplåning i utländsk valuta höjdes i maj av Moody's från Aa1 till den högsta nivån Aaa. Det starka budgetläget och det faktum

att Sverige återigen fått högsta kreditbetyg bidrog till stark efterfrågan och gynnsamma lånevillkor i emissionerna. En mer detaljerad förteckning av lånen följer i tabell 3.7. Sammanfattningsvis uppgick den rörliga kostnaden för kapitalmarknadsupplåning till 18-21 baspunkter under dollar Libor på de större lånebeloppen respektive 17-31 för de mindre lånen (se tabell 3.8).

Tabell 3.7 Publika obligationslån i valuta 2002

Affärsdag	Förfalldag	Belopp i valuta, miljoner	Kupong,%	Benchmark-spread, bp	Ledarbank	Investerar-kategori ¹	Geografisk spridning ²
02-05-15	05-12-20	USD 1 000	4,375	84	ABN-AMRO, SSSB	Centralbanker	Asien
02-05-16	05-12-20	USD 250	4,375	81	ABN-AMRO, SSSB	Centralbanker	Asien
02-06-19	05-12-20	USD 150	4,375	56	ABN-AMRO, SSSB, Deutsche Deutsche	Centralbanker	Europa
02-10-09	06-04-20	EUR 150	3,50	5,5		Mindre investerare	Europa
02-10-15	09-12-29	USD 750	3,875	59	ABN-AMRO, DKW	Centralbanker	Asien
02-10-30	05-11-15	USD 1 000	2,375	32	CSFB, JPM	Centralbanker	Asien
02-12-06	05-11-15	USD 150	2,375	12	CSFB, JPM, RBC	Mindre investerare	Europa

¹Ränteskillnad till investeraren mot statspappersbenchmark i resp. marknad, interpolerad mot noll-kupongkurva

²Huvudsaklig

"Årets bästa eurodollarlån"

"En klassisk saga om en klassisk obligation". Så löd rubriken till tidskriften International Financing Review's (IFR) utmärkelse "årets bästa eurodollarlån". Riksgäldskontorets lån på USD 1 400 miljoner (4,375 % 20/12 2005) vann i december 2002 den internationella omröstningen om årets mest lyckade eurodollarlån. Juryns motivering: "Med lånet uppnådde Riksgäldskontoret det optimala vad gäller låg upplåningskostnad, bred investerarbaserad och en stark andrahandsmarknad. Tack vare sitt välkända och högkvalitativa namn lyckades Sverige emittera en stor volym till ett extremt konkurrenskraftigt pris. Mottagandet i marknaden var extremt positivt trots avsaknad av traditionell marknadsföring.

Tabell 3.8 Upplåningskostnad för olika upplåningsformer 1998-2002, räntepunkter under USD Libor

	1998	1999	2000	2001	2002
Kron-/valutaswappar	-52,3	-60,0	-66,6	-47,0	-26,6
Publika lån	-6,7	-3,0	-	-	-19,8
Private placements	-23,5	-24,8	-	-	-
Statsskuldväxlar i utländsk valuta	-17,5	-18,8	-	-	-
Genomsnittlig kostnad ¹	-27,9	-39,6	-66,6	-47,0	-22,5

¹Genomsnittlig kostnad exklusive commercial paper.

3.4 MARKNADS- OCH SKULDVÅRDANDE ÅTGÄRDER

Marknadsvård är de åtgärder Riksgäldskontoret vidtar för att öka likviditeten och minska osäkerheten i statspappersmarknaden. I år har Riksgäldskontoret något mer genomgripande utvärderat marknadsvården på den svenska statspappersmarknaden. En sammanfattning av utredningen följer här.

Utredningen i sin helhet har skickats till regeringen som en särskild rapport.

3.4.1 Upplåningsstrategi

Operativa riktlinjer

Upplåning skall kännetecknas av transparens och förutsägbarhet

Emissionsvolymerna skall spridas över flera lån så att refinansieringsrisken begränsas och likviditeten främjas

Emissionerna skall understödja likviditeten i det nya elektroniska systemet

En upplåningsstrategi som präglas av förutsägbarhet och transparens samt leder till hög likviditet och låg finansieringsrisk är en av de viktigaste delarna i marknadsvården. Riksgäldskontorets policy är att upprätthålla god likviditet i samtliga benchmarklån så att refinansieringsrisken minskas samtidigt som likviditeten främjas. Emissionsbesluten baseras framför allt på marknadsvårdshänsyn för den inhemska obligationsmarknaden. Sedan introduktionen av det elektroniska handelssystemet har emissionspolitiken utformats i syfte att understödja likviditeten i det elektroniska handelssystemet. Riksgäldskontoret emitterar därför framförallt i löptiderna 2, 5 och 10 år, vilka är de löptider som handlas i det elektroniska handelssystemet. Eftersom stora volymer tidigare emitterats in i det tvååriga obligationslånet har Riksgäldskontoret valt att under året framförallt emittera in i 5 och 10-års segmentet. Totalt emitterades drygt 80 procent av den totala auktionsvolymen på 50 miljarder kronor in i fem- och tioårsobligationerna.

3.4.2 Byten i den nominella obligations- och statsskuldväxelmärknaden

Riksgäldskontorets policy är att introducera ett lån per år. Nya lån byggs snabbt upp genom inbyten av äldre lån. Efter det byggs stocken ytterligare upp genom successiva emissioner.

Riksgäldskontoret har även en policy för att fasa ut lån som närmar sig förfall. När lånen understiger ett år byts de in mot statsskuldväxlar. Under 2002 erbjöd Riksgäldskontoret byten i lån 1033 mot statsskuldväxlar. Bytena genomfördes enligt samma principer som tidigare år, det vill säga mot en fjärdedel i vardera fyra växlar.

3.4.3 Elektronisk handel

Operativa riktlinjer

RGK skall bidra till att infrastrukturen i den svenska statspappersmarknaden moderniseras. Detta innebär en fortsatt utveckling mot elektronisk handel samt nya, säkrare metoder för clearing och avveckling.

Tre statsobligationer handlas i det elektroniska systemet för interbankhandel: två-, fem och tio-åringen. Fem- och tio-åringen handlades under 2002 med en premie på ca 1 räntepunkt relativt sitt teoretiska värde jämfört med övriga lån, vilket är mindre än under 2001 då premien var ca 2 respektive 5 räntepunkter. Eftersom Riksgäldskontoret i huvudsak har emitterat i dessa lån har det sannolikt inneburit en viss besparing.

Under 2002 har marknadsaktörer beslutat om att visa räntan för 10-åringen i realtid till hela marknaden vilket sannolikt kommer att förbättra genomlysningen på obligationsmarknaden.

3.4.4 Byten och uppköp i realobligationsmarknaden

Riksgäldskontoret har under året genomfört flera aktiviteter i marknadsvårdssyfte.

Uppköp och strukturella byten i auktionerna

RGK:s policy har varit att renodla den utestående stocken i syfte att skapa volym och likviditet i färre lån och med koncentration till kuponglånen. I detta syfte genomfördes under våren två uppköp där totalt 6,6 miljarder kronor i nominellt belopp av lån 3002 (0 %, 2004). Detta lån har kort återstående löptid och fått sämre likviditet i takt med att prisbildningen blivit allt mer volatil. I samma syfte erbjöds marknaden byten av lån 3001 (0 %, 2014) mot lån 3105 (3,5 %, 2015). RGK har dock inte för avsikt att återköpa nollkuponglånen helt och hållet.

Därtill har RGK genomfört ytterligare strukturella byten i syfte att bygga upp likviditeten i lån 3104 (3,5 %, 2028). I detta fall har lån 3102 (4 %, 2020) - trots att det är ett kuponglån - bytts mot lån 3104. Lån 3105 och 3104 nådde under våren tillfredsställande volymer varför behovet av vidare strukturella byten upphörde. Under hösten återgick auktionsverksamheten till rena emissioner.

Löpande bytesfacilitet

För att främja likviditeten i realobligationsmarknaden ges återförsäljarna, utöver RGK:s ordinarie auktionsverksamhet, möjlighet att löpande göra riskneutrala byten med RGK. Den maximalt tillåtna volymen är 100 miljoner kronor per dag och återförsäljare, och maximalt 250 miljoner kronor under en kalendervecka. Under 2002 har RGK totalt köpt realobligationer för 1,9 miljarder kronor och sålt för 800 miljoner kronor i bytesfaciliteten. Jämfört med föregående år minskade omsättningen i bytesfaciliteten som allt mer har kommit att fylla en funktion av en sista utväg för återförsäljarna vilket kan ses som ett tecken på en viss mognad.

Marknadsundersökning

Riksgäldskontoret tog i början på år 2002 initiativ till en intervjuundersökning bland placerare i svenska realobligationer. Syftet var att bättre förstå de drivkrafter och eventuella hinder som påverkar efterfrågan på realobligationer från institutionella placerare. Med hjälp av en oberoende finanskonsult intervjuades investerare, förvaltare och placeringsrådgivare om vem och vad som styr investeringsbesluten. Resultatet av undersökningen visade på ett behov för RGK att öka kunskapen kring realobligationers egenskaper på olika nivåer inom förvaltningsorganisationerna. Av tradition har kontoret

diskuterat realobligationsmarknaden med dem som praktiskt förvaltar dessa instrument. Undersökningen visade att det fanns ett stort behov av att också föra en dialog kring realobligationer högre upp i organisationerna exempelvis på styrelsenivå där de strategiska besluten fattas om hur portföljerna skall förvaltas.

3.4.5 Marknadsvårdande repofaciliteter

Operativa riktlinjer

RGK skall understödja likviditeten i statspappersmarknaden genom att tillhandahålla repo- och bytesfaciliteter

För att minska risken för bristsituationer i statspapper har RGK en repofacilitet till återförsäljarna. Repofaciliteten gör det möjligt för återförsäljarna att låna statspapper. Räntenivån på dessa repor sätts utifrån Riksbankens reporänta.

Under 2002 gjorde RGK totalt 489 miljarder kronor i marknadsvårdande repor, vilket motsvarar 40 procent av RGK:s totala repor. Motsvarande siffror för 2001 var 103 miljarder kronor och 16 procent. Ökningen beror dels på att RGK haft färre antal dagar med lånebehov under året och dels på att det varit brist på statsskuldväxlar i marknaden under hösten.

Utökad repofacilitet i realränteobligationer

Under hösten utnyttjades repofaciliteten för realobligationer i högre grad än tidigare. RGK beslöt i oktober att utöka repofaciliteten beträffande marknadsvårdande repor i realränteobligationer. Därmed blev de erbjudna volymerna samma som för nominella obligationer. Syftet var främst att minska risken för bristsituationer. Då marknaden för realränteobligationer är mindre likvid är den för statsskuldväxlar och statsobligationer bibehölls de aningen mer förmånliga villkoren jämfört med nominella obligationer.

Reposwappar

RGK fick under året ett förslag från svenska fondhandlarföreningens penningmarknadsråd om att göra s.k. reposwappar i statsskuldväxlar med RGK som motpart. Reposwappar innebär att marknaden repar in en statsskuldväxel samtidigt som man repar ut en annan. Transaktionen innebär således i princip ett byte (swapp) av repor. Fördelen för RGK är att man på detta sätt kan tillgodose behovet av statsskuldväxlar utan att det påverkar upplånings- eller placeringsbehovet.

3.4.6 Information och kommunikation

Operativa riktlinjer

RGK skall i information och kommunikation med marknaden agera så konsekvent, förutsägbart och öppet som möjligt.

Riksgäldkontoret har fortsatt att utveckla rapporten "Statsupplåning – prognos och analys". Förutom prognoser för statens lånebehov och information om finansieringen har den även innehållit ett antal artiklar med centrala ämnen inom statsskuldsvårdning. Rapporten gavs ut tre gånger under 2002 och är nu en av RGK:s viktigaste informationskanaler.

Under 2002 arrangerade Riksgäldkontoret två seminarier för investerare och återförsäljare om "utveckling av realobligationsmarknaden" och "auktionsmetoder". Seminarierna var välbesökta.

3.4.7 Statspapper för alla

Operativa riktlinjer

Genom att öppna nya, säkra effektiva kanaler via Internet kan RGK nå nya investerarkategorier och minska beroendet av ett fåtal investerare

Riksgäldskontoret har under hösten 2002 öppnat auktionerna av statspapper även för mindre placerare. I ett första steg har placerarna getts tillträde till auktionerna av nominella statsobligationer. Under 2003 kommer verksamheten att utökas och även omfatta auktioner av statsskuldväxlar och realobligationer.

Den första auktionen som var öppen för statspappersförsäljning via Internet ägde rum den 18 september. Därefter har auktioner genomförts varannan onsdag, vilket blev totalt 7 auktionstillfällen under 2002. Under denna period har drygt 1000 personer och organisationer registrerat sig som kunder. Auktionerna under hösten resulterade i sammanlagt 228 bud och den totala budvolymen per auktionstillfälle blev 3 miljoner kr.

Försäljningen sker via Internet och minsta budvolym är 25 000 kr. Statspapperskunderna får den genomsnittsränta som sätts i auktionen, baserat på de räntor Riksgäldskontorets återförsäljare begär i sina bud. Vid varje auktionstillfälle reserveras en viss volym för försäljning till mindre investerare via Internet. Om budvolymen överstiger denna maxvolym reduceras inkomma bud proportionellt.

Vid auktionerna har RGK framförallt emitterat obligationer i löptiderna 2, 5 och 10 år. Riksgäldskontorets intryck är att intresset har varit större för kortare löptider.

Som målgrupp för försäljningen av statspapper via Internet ser Riksgäldskontoret privatpersoner samt mindre företag och organisationer. Dessa investerargrupper har genom Statspapper för alla fått tillgång till nominella statsobligationer på samma villkor som de större investerarna. De kan köpa de obligationer som auktioneras ut och få genomsnittsräntan i auktionerna utan avgifter. Intresset hos placerarna beräknas öka i takt med att sparformen blir mera känd samt genom att verksamheten utökas med statsskuldväxlar och realobligationer.

3.5 SÄRSKILD RAPPORT KRING MARKNADSVÅRD

Detta avsnitt är en sammanfattning av en rapport kring RGK:s marknadsvårdande insatser. I punktform kan innehållet sammanfattas på följande sätt:

- Riksgäldskontorets system med benchmarklån och återförsäljare följer väl etablerad praxis från andra utvecklade statspappersmarknader.

- Riksgäldskontorets marknadsvårdande repofacilitet utnyttjas betydligt oftare än motsvarande faciliteter i andra länder. Prissättningsstrukturen är också mer komplicerad i Sverige än i jämförelseländerna.
- Riksgäldskontoret anses vara ett av de mest öppna skuldkontoren i världen. Information från Riksgäldskontoret har blivit allt bättre sedan mitten av nittiotalet.
- Riksgäldskontorets kontakter med investerare kan bli mer strukturerade.

Den fullständiga rapporten "Rapporten om Riksgäldskontorets marknadsvård", dnr 2003/307, har lämnats till regeringen i samband med denna årsredovisning.

3.5.1 Bakgrund

Riksgäldskontoret arbetar löpande med att vårda och utveckla den svenska statspappermarknaden. Genom olika åtgärder ämnade att *öka likviditeten* och *minska osäkerheten* i statspappersmarknaden bedömer Riksgäldskontoret att den allmänna räntenivån i Sverige blir lägre, vilket leder till lägre kostnader för statskulden.

Regeringen och Riksrevisionsverket har i flera år efterlyst kvantitativa mått på hur stora kostnadsbesparingar marknadsvården leder till. Det går dock inte att svara på, eftersom man inte kan säga vad räntenivån skulle vara utan Riksgäldskontorets marknadsvårdsarbete. Riksgäldskontoret har därför föreslagit att man gör en kvalitativ utvärdering av marknadsvården och den svenska marknadens funktion sådan den sett ut under de senaste åren.

Resultat och slutsatser av Riksgäldskontorets utvärdering redovisas här i sammanfattning. I anslutning till att årsredovisningen avges kommer en utförligare rapport att distribueras, där viktiga delar i Riksgäldskontorets marknadsvård analyseras ytterligare.

3.5.2 Metod för utvärdering av Riksgäldskontorets marknadsvård

Utvärderingen av Riksgäldskontorets marknadsvårdsarbete baseras på två undersökningar: dels en enkät om marknadsvårdsarbete riktad till andra statliga låntagare, dels en intervjuundersökning med aktörer i den svenska statspappersmarknaden. Enkäten skickades till fem europeiska skuldförvaltare: Belgien, Danmark, Frankrike, Holland och Storbritannien. Detta urval är visserligen litet, men täcker ändå in både små och stora låntagare, samt länder som är med i respektive står utanför EMU.

De olika skuldförvaltarna fick svara på frågor om bl.a. repoaktiviteter och kommunikation mot marknaden. Frågorna återfinns i den särskilda rapporten. Intervjuundersökningen omfattade sammanlagt 16 personer från 12 institutioner. I gruppen ingick traditionella förvaltare, hedgefonder och internationella investmentbanker. Intervjuerna genomfördes kring ett antal frågeställningar, vilka också finns i den särskilda rapporten.

3.5.3 Riksgäldskontorets arbete för att öka likviditeten

Riksgäldskontorets åtgärder för att *öka likviditeten* i den svenska statspappersmarknaden har tre fundamentala delar: benchmarklån, återförsäljarsystem och repofaciliteter. Ett system med benchmarklån innebär att man koncentrerar länestocken till ett litet antal lån och därigenom ökar förutsättningarna för likvid andrahandsmarknad. Återförsäljare

fungerar i Sverige dels som intermediärer mellan Riksgäldskontoret och investerarna i auktioner, dels som prisställare i andrahandsmarknaden. Repofaciliteten bidrar slutligen till likviditet och prisbildning genom att den minskar risken för brist i vissa statspapper.

Benchmarklån

Riksgäldskontorets benchmarkfilosofi följer väl etablerad praxis från många länder. Särskilt bland mindre och medelstora låntagare är systemet med stora benchmarklån helt dominerande.

Riksgäldskontorets nominella obligationsstock är jämnt fördelad på nio benchmarklån med löptider mellan två och drygt tio år. Emissionerna koncentreras enligt ett vanligt internationellt mönster till lån med två, fem och tio års löptid. Den totala volymen fördelas med hänsyn till durationsmålets krav, förfallostrukturens utveckling och marknadens efterfrågan.

Även Riksgäldskontorets praxis för att introducera nya och fasa ut gamla lån får gott betyg: metoderna har använts i flera år, är väl beskrivna och fungerar bra.

Återförsäljarsystem

Även systemet med återförsäljare följer mönstret från andra länder: inom OECD är det bara Danmark som *inte* har återförsäljare. Att så många statspappersmarknader är organiserade med återförsäljare och marknadsgaranter beror förmodligen på att orderflödet i statspappershandel kännetecknas av större men mindre frekventa ordrar än i t.ex. aktiehandel. Därför behövs intermediärer som kan jämna ut skillnader mellan utbud och efterfrågan.

En annan uppgift för återförsäljarna är att hjälpa till att diversifiera investerarbasen. Ju mer heterogen investerarbasen är, desto större sannolikhet är det att det skall finnas motgående intressen, vilket ökar likviditeten i marknaden.

I intervjuundersökningen pekar flera investerare på att antalet återförsäljare i den svenska marknaden minskat kraftigt de senaste fem åren, från 13 till sju stycken, och att detta varit negativt för likviditeten. Sverige har också i ett internationellt perspektiv få återförsäljare. Länderna i enkätundersökningen har i genomsnitt 15 återförsäljare, varav två tredjedelar är utländska. Motsvarande siffror för Sverige är sju respektive en tredjedel. Delvis förklaras detta av att Sverige står utanför EMU och att svenska statspapper inte handlas i Euro MTS (det gemensamma handelssystemet för euroområdet statspapper).

Fler återförsäljare skulle vara positivt för likviditeten, förutsatt att de har tillgång till en annan investerarbas än de befintliga. Ur det perspektivet vore det bra att kunna lägga ytterligare utländska banker till gruppen av återförsäljare.

Samtidigt visar erfarenheten att utländska återförsäljare ofta har ett ganska sporadiskt engagemang i marknaden och bara bidrar marginellt till ökad likviditet, ett mönster som också funnits i t.ex. Danmark. Dessutom kan man notera att även om Riksgäldskontoret bara har en stor internationell investmentbank som återförsäljare (ABN Amro), så

fungerar flera andra som ett slags semi-återförsäljare utan att vara formellt bundna av återförsäljaravtal.

Marknadsvårdande repofacilitet

De intervjuade marknadsaktörerna anser överlag att den svenska repomarknaden under lång tid varit mycket bra och att Riksgäldskontorets repofaciliteter bidragit till detta.

Repomarknadens funktion har dock försämrats under det senaste året. En förklaring till detta är att flera stora innehavare av olika skäl inte deltar i repomarknaden (och därmed inte lånar ut sitt innehav). På kort sikt skulle Riksgäldskontoret kunna avhjälpa detta problem genom att utvidga repofaciliteterna. För marknadens långsiktiga utveckling är det dock viktigt att repomarknaden i normalfallet klarar sig utan Riksgäldskontorets inblandning. Riksgäldskontoret bör därför arbeta för att fler riktiga innehavare deltar i repomarknaden.

I jämförelse med andra länders marknadsvårdande repofaciliteter framstår den svenska som tämligen komplicerad. Repofaciliteten utnyttjas också betydligt oftare i Sverige än i något annat land, trots att prissättningen i Sverige inte är markant bättre än i andra länder (undantag England). Däremot erbjuder Riksgäldskontoret större volymer och har rent allmänt en positivare inställning till att delta i repomarknaden än vad som tycks vara fallet i andra länder.

En viktig skillnad mellan Sverige och övriga länder är också att statspappershandeln i Sverige till största delen sker i avistaledet, eftersom futuresmarknad saknas. Det ökar behovet av repor (nödvändigt för att kunna ta korta positioner) och kan antas leda till att emittentens repofaciliteter utnyttjas mer frekvent.

Tabell 3.9 Marknadsvårdande repor i långa nominella obligationer

	Belgien	Danmark	Holland	Frankrike	Storbritannien	Sverige
Pris (bps under reporänta)	25	50	25	10-200	360	60
Antal / år	30	85	<10	1	15	300
Volym som andel av nominell obligationsstock	0,5%	3,8%	0,1%	0%	1,7%	10%

Källa: Enkät svar, egen bearbetning

Det är inte givet att Riksgäldskontoret bör sträva efter att minska omfattningen av de marknadsvårdande reporna, till en nivå mer i linje med länderna ovan. Riksgäldskontorets repofacilitet kan tvärtom vara en viktig förklaring till att den svenska statspappersmarknaden är så likvid som den är, trots att den är relativt liten. Förmodligen vore det dock bra att se över och förenkla prissättningsstrukturen, framför allt för att få mer transparent system, men också för att förenkla administrationen kring reporna.

3.5.4 Riksgäldskontorets arbete för att minska osäkerheten

Vid sidan av insatserna för ökad likviditet arbetar Riksgäldskontoret också aktivt för att *stärka förtroendet* för och *minska osäkerheten* i den svenska statspappersmarknaden. Detta arbete handlar mycket om information och kommunikation.

Emissionsplaner

Riksgäldskontorets framförhållning och information i fråga om emissionsplaner ligger väl i linje andra länders. Prognoser för lånebehovet och implikationer för upplåningen presenteras tre gånger per år med som längst 18 månaders horisont. Vilka lån som skall emitteras och hur mycket som emitteras vid varje auktion anges med god framförhållning.

En möjlig förbättring är att på ett tidigare stadium ange en ungefärlig fördelning av emissionsvolymer på olika löptider (lån). I dag görs det endast indirekt genom att emissionerna skall utformas så att durationsmålet uppnås. Men eftersom durationsmålet är uttryckt för hela kronskulden, inklusive swappar och kort upplåning, är det svårt för marknadsaktörerna att härleda en löptidsfördelning ur detta. Marknaden efterfrågar inte spontant mer exakt information på denna punkt, men på direkt fråga säger många att behovet ökar när emissionsvolymer blir större.

En annan möjlig förändring är att ange exakta villkor för auktioner för auktionen en månad i förväg i stället för som idag en vecka. Det skulle på marginalen öka förutsägbarheten, men man skall också notera att Riksgäldskontoret redan med en vecka har lika lång eller längre framförhållning som alla länder i enkätundersökningen. Innan man genomför någon av dessa förändringar måste man även utreda eventuella konsekvenser av den mindre flexibilitet i låneplaneringen som de medför.

Kommunikation med marknaden

Riksgäldskontoret anses vara ett av de mest öppna skuldkontoren i världen, vilket sannolikt hänger samman med att många viktiga policydokument är offentliga handlingar.

Riksgäldskontorets tertialskrift, Statsupplåning – prognos och analys, får gott betyg och är en bra kanal för att förklara hur Riksgäldskontoret tänker och vad som styr upplåningen. Tertialrapporten fyller en lucka Riksgäldskontoret haft där en del andra länder, t.ex. Storbritannien och Danmark, haft fylligare årsredovisningar riktade till marknadsaktörerna.

Riksgäldskontorets hemsida anses också vara välfylld, men något svår att söka på.

Uppfattningen i marknaden är att Riksgäldskontoret under de senaste åren blivit mer medvetet om kommunikationens betydelse och lyckas väl med ambitionen att vara konsekvent och transparent. En marknadsaktör karakteriserar utvecklingen i Riksgäldskontorets kommunikationspolicy som en resa "..från ECB till Fed".

Information från Riksgäldskontoret skapar sällan volatilitet i marknaden. Frånsett en viss förvirring i samband med Telia-utförsäljningen, då många anser att kontoret borde ha väntat tills man var säker på att ge ett korrekt och slutgiltigt besked om uppköpen, finns framförs inga klagomål.

De seminarier som kontoret ordnat kring auktionsmetoder och realobligationer har också varit uppskattade.

Direkta kontakter med investerare

I jämförelse med ett par andra länder är Riksgäldskontorets investerarkontakter något mindre strukturerade. Till exempel har England ett väl etablerat system, med kvartalsvisa möten. Engelsmännen arbetar också med skriftliga s.k. consultation papers inför större förändringar.

Riksgäldskontoret träffar återförsäljare minst en gång per år. På samma sätt skulle man också kunna träffa stora investerare bilateralt årligen. Även consultation papers kan övervägas. En nackdel med dessa är dock att man som emittent kan känna sig alltför bunden av (det skriftliga) resultatet.

En kanske mer intressant möjlighet är att man i stället utvecklar verksamheten med seminarier kring olika frågor. Denna idé har fått positiv kritik av personerna i intervjuundersökningen – ”man träffas när man har något viktigt att diskutera”.

Allmänt intryck av Riksgäldskontoret

Riksgäldskontoret uppfattas allmänt som lyhört och marknadstillvänt. Riksgäldskontoret är alltid berett att lyssna, men går inte alltid på marknadens önskemål, vilket upplevs som bra. I och med rörligheten mellan privat och statlig sektor i Sverige finns goda personliga kontakter mellan Riksgäldskontorets tjänstemän och personer i marknaden.

Ett par aktörer tycker att Riksgäldskontoret varit för snara att anpassa sig och hjälpa marknaden att hantera mindre störningar i utbud och efterfrågan, och efterlyser en rakare linje med färre ad hoc-insatser. Även realobligationsmarknaden anses av vissa ha varit för mycket av experimentverkstad. Flertalet aktörer tycker dock att Riksgäldskontorets insatser är värdefulla och nödvändiga – ”man vet att Riksgäldskontoret inte lämnar marknaden åt sitt öde”.

Ett förslag från en av marknadsaktörerna är att inrätta ett råd för statspappersmarknaden med representanter för Riksgäldskontoret, Stockholmsbörsen, återförsäljare och investerare, och diskutera frågor av gemensamt intresse. Riksgäldskontoret har tidigare gjort försök med denna typ av råd, dock med svagt resultat. En risk med råd av detta slag är att det inte finns så mycket gemensamma frågor att diskutera och att det därför blir ett forum för särintressen.

Ett alternativ kan vara att utveckla formen med seminarier, dit man kan bjuda in myndigheter och representanter för olika delar av marknaden och diskutera specifika frågor.

Marknadens infrastruktur

En sista byggsten i marknadsvård handlar om att utveckla marknadens infrastruktur. Ofta hänger detta samman med teknisk utveckling.

Riksgäldskontoret har liksom många andra statliga låntagare varit en drivande kraft i införandet av ett elektroniskt handelssystem för statspapper. Förutom att det innebär ett effektivare sätt att handla statspapper, medför det också möjligheter att sprida

informationen om priser i interbankmarknaden till en större krets, vilket är liktydigt med ökad transparens.

Auktionssystemet är sedan nästan tio år tillbaka automatiserat, vilket innebär en snabb, effektiv och säker auktionsprocess.

Systemet för clearing och avveckling dras med smärre brister jämfört med europeiska motsvarigheter. Riksgäldskontoret deltar i viss utsträckning i arbetet med hur ett nytt system skall utformas, och har en uttalad ambition att bistå marknaden så långt det går för att minimera risker i clearing- och avvecklingssystemen.

3.6 LIKVIDITETSHANTERING

Statens betalningsflöden fluktuerar från dag till dag vilket medför att Riksgäldskontoret löpande måste hantera underskotts- eller överskottslikviditet. Likviditeten under en månad följer i regel ett mönster med överskottslikviditet ett par dagar i mitten av månaden i samband med skattebetalningar. Saldot återgår till underskottslikviditet samma dag som månadens statsskuldväxel förfaller. Det är underskott ca 70 procent av dagarna.

3.6.1 Kortsiktig upplåning och placering

Vid överskottslikviditet placerar RGK detta på repo- och depositmarknaden. Vissa månader är överskottet större under en längre period och vid dessa tillfällen har RGK köpt upp utestående statsskuldväxlar och certifikat utgivna av bostadsinstitut. Vid några tillfällen har överskott växlats till utländsk valuta och placerats på depositmarknaden. Under 2002 började RGK med att emittera en och två månaders växlar on-tap. Samtidigt fortsatte RGK med att emittera växlar med kort skräddarsydd löptid, s.k. likviditetsväxlar. Under året emitterades on-tapväxlar och likviditetsväxlar till ett nominellt värde av 155 miljarder kronor. Den genomsnittliga utestående volymen av likviditetsväxlar var 1,2 miljarder kronor, motsvarande siffra för 2001 var 2,6 miljarder kronor. Ett skäl till den minskade volymen är färre antal dagar med lånebehov. Den genomsnittliga upplåningskostnaden för on-tapväxlar och likviditetsväxlar var marginellt lägre än kostnaden för dagslån. Normalt är kostnaden för att emittera växlar on-tap marginellt högre. Höstens brist på statsskuldväxlar gjorde dock att RGK hade möjlighet att emittera på nivåer under dagslåneräntan.

Underskottet var i genomsnitt ca 14 miljarder kronor för dagar med underskott. I genomsnitt finansierades ca 55 procent via depositmarknaden, ca 40 procent via repomarknaden och resten via emission av on-tapväxlar och likviditetsväxlar.

3.6.2 Resultat och utvärdering

Upplåning via depositmarknaden sker i regel på dagslånebasis till en ränta som motsvarar Riksbankens reporänta. Finansiering via repomarknaden är en förhållandevis billig upplåningsform eftersom RGK repar ut statspapper på en nivå som ligger 15 räntepunkter eller mer under Riksbankens reporänta. Kostnadsbesparingen via upplåning på repomarknaden uppgick under 2002 till 34 miljoner kronor, vilket är 23 miljoner kronor mer än året innan. Ökningen beror främst på att en större volym finansierades via

repor och att andelen marknadsvärdande repor ökade. Eftersom marknadsvärdande repor görs till en ränta som är betydligt lägre.

3.6.3 Valutaväxlingar

I Regeringens riktlinjebeslut för statsskuldens förvaltning 2002 står att Riksgäldskontoret får växla kronor mot utländsk valuta med andra än Riksbanken fr.o.m. juli 2002. Som motiv för att Riksgäldskontoret gavs möjlighet att växla direkt med andra motparter än Riksbanken angavs att det tidigare systemet inte var anpassat för att aktivt hantera amorteringarna på valutaskulden. Det nya systemet skall, enligt regeringen präglas av förutsägbarhet, tydlighet och transparens. Ändrade rutiner för växlingarna har inneburit ökade förutsättningar för att uppnå målet för skuldförvaltningen och bidra till att sänka kostnaderna för statsskulden.

Under våren arbetades riktlinjer för verksamheten fram och avtal slöts med Nordea och Postgirot Bank om valutakonton. Dessa konton ersatte dem som RGK tidigare hade hos Riksbanken.

De underliggande betalningarna från valutaupplåning, förfall, räntebetalningar m.m. var ojämnt fördelade över året. Framst gällde detta förfallande valutalån som var koncentrerade till juni, augusti och december. I riktlinjebeslutet står att nettoväxlingarna ska vara jämnt fördelade över tiden. För att uppnå detta har RGK använt sig av både avista och terminsmarknaden. Valuta har köpts in på termin för att täcka fra mtida förfall. Alternativt har valuta köpts in avista och sålts på termin.

Genom att fördela växlingarna jämnt reduceras risken för att växelkursen är oförmånlig vid betalningstillfället. Samtidigt krävs en viss flexibilitet för att inte skapa onödiga transaktionskostnader. Riksgäldskontoret har definierat en resultatmässigt neutral nettoväxlingsbana med ett av styrelsen fastställt flexibilitetsintervall på ± 500 miljoner kronor per månad. I den operativa förvaltningen har mandatet begränsats till ± 400 miljoner kronor.

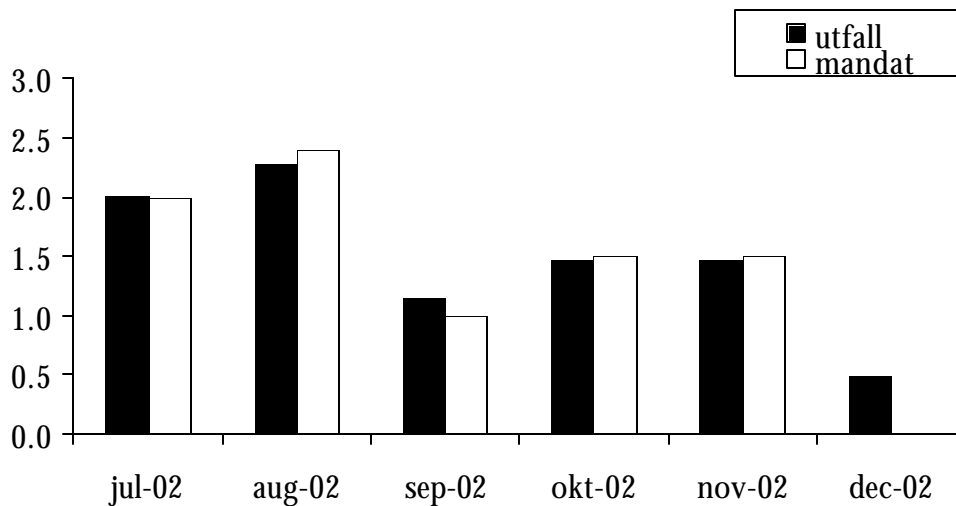
Vid varje månads början har återstående nettoväxlingsbehov under året prognostiserats. Från denna prognos har nettoväxlingsbehovet per månad beräknats. Förändringar av växelkurser och räntor påverkar bl.a. realiserade kursvinster resp. – förluster. Det betyder att utfallen av t.ex. förfall i kronor och betalningar för att uppfylla krav på säkerheter (flöden som uppstår till följd av CSA-avtal) avviker från prognoserna. Sådana skillnader mellan prognos och utfall påverkar i sin tur prognosen för återstående valutaupplåning. Den resultatneutrala banan blir därmed i efterhand inte en sekvens av samma nettoväxlingar varje månad. Däremot är banan en sekvens av den vid varje tidpunkt bästa möjliga bedömningen av de nettoväxlingar som vid beräkningstillfället ger en helt jämn bana.

Under 2002 gjordes i princip ingen amortering på valutaskulden. De lån som förföll täcktes av olika typer av valutaupplåning. Nettoflödena under 2002, dvs. nettot av alla in- och utflöden, blev därmed lika med räntebetalningarna. Dessa beräknades till ca 20 miljarder kronor för hela året, vilket blir 1,6 miljarder per månad.

I oktober överfördes behållning på kontona i Riksbanken till RGK. Tillgångarna hade använts som buffert för CSA-relaterade betalningar. Dessa hade inte ingått i prognoserna men redan när beslutet om överföringen togs i september reviderades riktvärdet för nettoväxlingarna ned. Under december månad blir riktvärdet lika med det återstående nettoväxlingbehovet under året eftersom det bara återstår en månad av kalenderåret. Månaden blir således en residual.

Resultat

Diagram 3.8 Riktvärde och utfall för nettoväxlingarna 2002

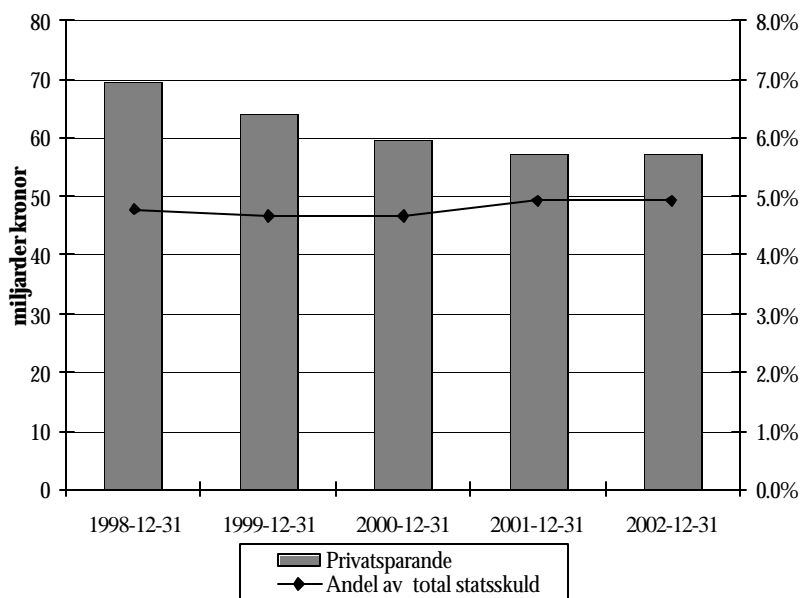
Den flexibilitet som finns kring riktvärdet för nettoväxlingarna har utnyttjats endast i marginell omfattning. I efterhand kan konstateras att riktvärdet har ändrats något från månad till månad. Förändringen mellan augusti och september berodde främst på överföringen från Riksbanken av inestående behållning på CSA-konton. Andra orsaker är svårprognostiserade ränte- och valutakursrörelser som påverkat storleken på förfallande lån uttryckt i kronor samt CSA-relaterade valutaflöden. Hanteringen av valutaväxlingarna har fungerat väl och så vitt RGK erfarit helt utan störningar i marknaden.

3.7 UPPLÅNING FRÅN HUSHÅLLEN

Upplåningen på hushållsmarknaden skall uppnå största möjliga kostnadsbesparing i förhållande till RGK:s alternativa upplåningsformer på kapitalmarknaden. Målet avser såväl hushållsupplåningen totalt och i rimlig omfattning varje enskilt låneinstrument.

3.7.1 Verksamheten och marknadsutveckling

Lån från hushållen och andra mindre placerare uppgick till totalt 57,1 miljarder kronor vid utgången av 2002, vilket var samma nivå som föregående år. Hushållsupplåningens andel av den totala statsskulden var 4,9 procent, vilket är oförändrat jämfört med 2001.

Diagram 3.9 Hushållsuplåningens andel av statsskulden

Premieobligationer

Två nya lån av premieobligationer emitterades under 2002. Under våren såldes lån 2002:1 i samband med att 1995 års båda lån förföll och under hösten såldes lån 2002:2 i samband med förfall av 1999:2. Sammanlagt uppnådde dessa lån en volym om 6 miljarder kronor. Eftersom förfallen under 2002 uppgick till 9,2 miljarder kronor minskade den totala utestående stocken av premieobligationer med 3,2 miljarder kronor. Marknadsföringen av premieobligationerna har fortsatt koncentreras på att marknadsföra dessa som en sparprodukt. Riksgäldskontoret som avsändare har tydliggjorts. Riksgäldskontorets försäljning som andel av den totala försäljningen har i genomsnitt varit ca 50 procent under 2002, vilken är en kraftig ökning jämfört med föregående år. Anledningen är delvis att alla fysiska premielån nu förfallit och kunderna behöver inte längre gå till banken för att lösa in sina gamla premieobligationer. Riksgäldskontorets försäljning minskar RGK:s kostnader jämfört med försäljning via återförsäljare, eftersom provisionskostnaderna då minskar.

Riksgäldspar

Riksgäldspar utan tidsgräns har ökat kraftigt även under 2002. Stocken uppgick vid årsskiftet till 7,2 miljarder kronor. Det är en ökning med 76 procent jämfört med 2001. Ökning av den totala stocken för Riksgäldspar, uppgick till 3,9 miljarder. Kundstocken ökade under samma period med 24 500 kunder. Medelbehållningen på Riksgäldspar utan tidsgräns var ca 146 000 kronor.

Volymerna inom de övriga produkterna i ÅrsSpar ökade endast marginellt under året. Volymen i MånadsSpar ökade dock med 73 procent under året, från 326 miljoner kronor

till 563 miljoner kronor. Den reala upplåningen inom RiksgäldsSpar minskade med 71,9 miljoner kronor under 2002 och uppgick därmed till totalt 964 miljoner kronor. Minskningen beror på att de första reala femåriga placeringarna förföll under november och december. Den totala volymen i RiksgäldsSpar uppgick vid årsskiftet till ca 15,6 miljarder kronor. Vid föregående årsskifte var volymen ca 11,7 miljarder kronor.

Realobligationer

Riksgäldskontorets direktförsäljning av realobligationer uppgick under 2002 till 19,5 miljoner kronor, vilket var något mindre än under 2001 då försäljningen var ca 25 miljoner kronor. Upplåningen i de SOX-noterade realobligationerna uppgick till ca 229 miljoner kronor vid utgången av året.

Statspapper

Under hösten har RGK introducerat Statspapper för alla. Det innebär att även privatpersoner kan lägga bud via internet i auktionerna för nominella statsobligationer. Tilldelningen har skett till genomsnittsräntan i auktionen. För att få vara med och lägga bud krävs att man först registrerar sig som internetkund. Sammanfattningsvis har Riksgäldskontoret fått ca 1000 registrerade kunder som sammanlagt lagt ca 230 bud!

Riksgäldskonto

Riksgäldskonto, för vilket ingen nyförsäljning ägt rum sedan november 1997, minskade med 0,5 miljarder kronor. Den kvarvarande utestående volymen vid utgången av 2002 var därmed 0,6 miljarder kronor.

Marknadsföring

Under året fortsatte RGK marknadsföringen för att sprida kännedom om Riksgäldskontoret som aktör på sparandemarknaden. Undersökningar visar att Riksgäldskontoret har hög trovärdighet och att allt fler känner till RGK:s sparprodukter. Den dominerande kanalen för försäljning och bokningar av RiksgäldsSpar är fortfarande telefon. Internet har vuxit i betydelse både avseende kontakter med kunder och som försäljningskanal. En utökad automatisering av rutinerna med kunderna innebär att kostnaderna för transaktionerna kan minskas.

3.7.2 Resultat och utvärdering

För att ange Riksgäldskontorets marknadsandel på sparmarknaden krävs en lämplig definition av marknaden. RGK har i likhet med förra året valt en bred definition där samtliga räntebärande sparalternativ ingår (inlåning på bankkonton, räntefonder och privatobligationer). Med denna definition uppgick den totala räntesparmarknaden till ca 709 miljarder kronor den 30 september 2002.

Totalt sett har sparandet i räntebärande alternativ ökat jämfört med förra året. Bankinlåningen och sparandet i räntefonder svarar för huvuddelen av ökningen. Även sparandet i obligationer har ökat men marginellt. Riksgäldskontorets andel av sparmarknaden för ränteplaceringar var 8,1 procent. Vid samma tidpunkt 2001 uppgick

¹ En utförligare beskrivning av Statspapper för alla finns i kapitel 3.4.7.

räntesparmarknaden till 655 miljarder kronor, varav Riksgäldskontorets andel var ca 8,2 procent. Marknadsandelen har således minskat marginellt.

Tabell 3.10 Besparing genom upplåning från hushållen jämfört med motsvarande upplåning med löptid på penning- och obligationsmarknaden, miljoner kronor.

	1998	1999	2000	2001	2002
AllemansSpar ¹	34	-	-	-	-
Premieobligationer ^{2,3}	123	136	271	287	317
Riksgäldskonto ²	2	3	3	2	-
RiksgäldsSpar ²	-27	5	5	10	10
Summa besparing	132	144	279	299	327

¹ Jämfört med kort upplåning

² Jämfört med nollkupongräntestrukturen

³ Avser premielån emitterade från och med 1996

I tabell 3.10 ovan framgår att resultatet av den sammanlagda hushållsupplåningen för 2002 uppgick till en besparing om ca 327 miljoner kronor jämfört med motsvarande upplåning på penning- och obligationsmarknaden. Största delen av årets resultat kan hänföras till premieobligationerna. Resultatet för RiksgäldsSpar uppgick till en besparing på 10 miljoner kronor, vilket är oförändrat jämfört med 2001. Hushållsupplåningen uppnådde under 2002 målet att i sin helhet och per låneinstrument uppnå kostnadsbesparingar för Riksgäldskontoret. För femårsperioden 1998 till 2002 uppgick det sammanlagda resultatet för hushållsupplåningen till ca 1,2 miljarder kronor.

3.8 FÖRVALTNING AV SKULDEN I UTLÄNDSK VALUTA

Valutafördelningen och ränterisken i valutaskulden avspeglas i riktmärket (se avsnitt 3.2.5). Utöver detta har RGK möjlighet att inom väl definierade ramar bedriva en aktiv förvaltning av skulden. För att diversifiera förvaltningen samt för att få en uppfattning om hur effektiv den egna förvaltningen är görs jämförelser med fem externa förvaltare. Dessa bedriver förvaltning med samma mandat som RGK men på mindre belopp.

3.8.1 Verksamhet och resultatutvärdering 2002

RGK:s totala aktiva förvaltning under 2002 uppvisade ett positivt resultat på 434 miljoner kronor motsvarande 0,11 procent av valutaskuldens genomsnittliga värde under året. Det totala resultatet fördelar sig på 392 miljoner kronor för den egna förvaltningen och 42 miljoner kronor för den externa förvaltningen.

Resultat för Riksgäldskontorets förvaltning

Det positiva resultatet kommer från de positioner som ingåtts på valutamarknaderna. De positioner som ingåtts på räntemarknaderna har under året gett upphov till ett svagt negativt resultat. Den av styrelsen beslutade långsiktiga dollarpositionen har under året utvecklats mycket positivt.

Valutapositioner

Förvaltningens huvudstrategi på valutasidan har under året varit att positionera sig för en starkare euro mot framförallt dollar, schweizerfrancs och yen. Dessa positioner, i synnerhet euro/dollar, gav under andra och fjärde kvartalet upphov till huvuddelen av årets vinster. På grund av den långsiktiga, strategiska dollarpositionen beslutad av styrelsen (se nedan), har dock RGK i den aktiva förvaltningen under året inte ingått positioner i dollar av den omfattning som annars varit naturligt. En annan framgångsrik strategi på valutasidan har under året varit att dra nytta av den norska kronans förstärkning.

Räntepositioner

De huvudsakliga strategierna på räntesidan har varit positioner för lägre europeiska räntor samt att amerikanska räntor åter ska komma upp över europeiska. Den förstnämnda positionen har under året varit framgångsrik medan den sistnämnda gett upphov till ett negativt resultat. RGK har under hösten varit framgångsrik i att dra nytta av den höga volatiliteten på dollarmarknaden.

Resultat för externa förvaltare

För att sprida riskerna i förvaltningen samt för att få en måttstock på graden av måluppfyllelse i RGK:s aktiva förvaltning av valutaskulden anlitar RGK sedan 1992/93 externa förvaltare. De externa förvaltarna tjänar också som en viktig informationskälla för den interna förvaltningen. Under året har RGK anlitat fem externa förvaltare. Dessa är Pimco Asset Management, State Street Global Advisors, ABN Amro, Fischer Francis Trees and Watts samt Credit Suisse Asset Management. Förvaltarnas referensportföljer uppgår till totalt 30 miljarder kronor. Det genomsnittliga resultatet för de externa förvaltarna på 0,13 procent av det genomsnittliga förvaltade skuldvärdet under året ligger mycket nära RGK:s eget resultat. Spridningen mellan förvaltarna var ganska stor med – 0,46 procent som sämsta resultat och 0,49 procent som bästa resultat.

I likhet med RGK visar de externa förvaltarna upp ett positivt resultat på valutasidan medan bilden på räntesidan är mer splittrad. De positiva valutaresultaten kan framför allt härledas till stora positioner för en starkare euro mot dollar. På räntesidan har de förvaltare som har klarat sig bra varit positionerade för fallande räntor under större delen av året.

Styrelsens strategiska dollarposition

Den av styrelsen beslutade långsiktiga dollarpositionen på hela sex procentenheter av valutaskulden ingicks i slutet på december 2000 till en genomsnittlig EUR/USD-kurs på 0,8970. Under år 2002 har euron stärkts kraftigt mot dollarn och positionens värde har stigit kraftigt. Vid två tillfällen under året, i juni och i december, stängdes sammanlagt en procentenhet av den ursprungliga positionen till en kurs på 0,9920 respektive 1,0154 med en realiserad vinst på uppskattningsvis 450 miljoner kronor. Det realiserade värdet på den kvarstående positionen på fem procentenheter uppgick vid årsskiftet till ca 3 miljarder kronor.

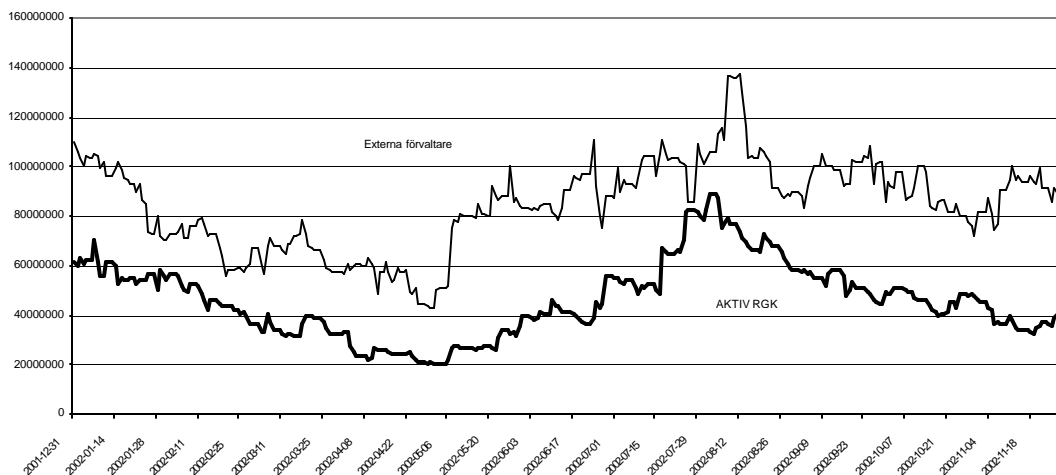
3.8.2 Riskhantering i valutaskulden

Den aktiva förvaltningen av valutaskulden bedrivs i syfte att sänka kostnaderna relativt en passivt förvaltnad skuld. De tekniker för riskhantering som används är i princip samma som används av andra finansiella aktörer.

Fastställda limiter reglerar hur stora positioner som RGK får ta i valuta- respektive ränterisk relativt valutaskuldens riktmärken. Utöver de limiter som finns relativt riktmärket beräknas marknadsrisken löpande med s.k. Value at Risk. Value at Risk beräknas utifrån historiska data och är ett mått på den förlust en given portfölj förväntas göra under en given period och med en viss sannolikhet. Erfarenheterna av denna teknik har varit goda och systemstödet har gradvis utvecklats varför RGK:s styrelse under hösten 2002 beslutade att VaR ska vara den huvudsakliga tekniken för att styra och följa upp marknadsrisken i den aktiva skuldförvaltningen. Exponeringslimiterna finns kvar som komplement till VaR-limiterna.

Under 2002 har den aktiva skuldförvaltningens VaR, med 95 procents säkerhet, i genomsnitt varit 47 miljoner kronor per dag, dvs. i genomsnitt översteg inte den förväntade dagliga förlusten 47 miljoner kronor i 95 procent av fallen. Detta motsvarar ca 0,012 procent av valutaskulden och är något lägre än motsvarande siffra förra året. Den högsta förväntade risken var 92 miljoner kronor och den lägsta 22 miljoner kronor.

Diagram 3.10 Value-at-Risk i miljoner kronor, en dags placeringshorisont, 95 procentigt konfidensintervall.

3.8.3 Resultat och utvärdering 1998-2002

Det senaste årets resultat har pekat på de positiva diversifierings- och resultateffekter möjligheten till fristående valutapositioner har i internationell skuldförvaltning. Under 2002 har valutapositioner givit ett positivt resultattillskott på en knapp halv miljard medan räntepositioner har uppvisat ett svagt minusresultat.

Den senaste femårsperioden har burit med sig ett svagt negativt förvaltningsresultat på 258 miljoner kronor. Under denna period kan all överavkastning hänföras till räntepositioner.

Sedan RGK började förvalta valutaskulden aktivt har RGK uppnått en kostnadsbesparing på 10,6 miljarder kronor, vilket motsvarar ca 1,4 procent av periodens ackumulerade räntekostnad för den totala statsskulden. Hela denna vinst kan hänföras till den första femårsperioden då resultatet uppgick till 11,0 miljarder kronor. Det är framför allt RGK:s räntepositioner som kan förklara överavkastningen under denna period, men även valutapositionerna uppvisar ett positivt resultat för perioden.

Tabell 3.10 Resultat av förvaltning av skulden i utländsk valuta

	1998	1999	2000	2001	2002	Hela perioden
<i>Resultat i miljoner kronor</i>						
Total förvaltning	541	-546	-584	-103	434	-258
Riksgäldskontoret	570	-506	-604	-78	392	-226
Varav:						
Räntepositioner	611	65	110	83	-78	791
Valutapositioner	-41	-571	-714	-161	470	-1 017
Externa förvaltare	-29	-40	20	-25	42	-32
<i>Resultat i procent</i>						
Riksgäldskontoret	0.12	-0.12	-0.16	-0.02	0.11	-0.07
Externa förvaltare	-0.16	-0.33	0.17	-0.12	0.14	-0.30
<i>Risk¹</i>						
Riksgäldskontoret	0.28	0.10	0.28	0.12	0.11	0.18 ²
Externa förvaltare	0.43	0.22	0.23	0.21	0.24	0.27 ²

¹ Årlig standardavvikelse beräknad på månadsdata

² genomsnittlig årlig standardavvikelse

4 STATENS INTERNBANK

Riksgäldskontoret skall bidra till en effektiv likviditetsstyrning och finansförvaltning i staten. Myndigheterna skall erbjudas en god service.

4.1 IN- OCH UTLÅNINGSVVERKSAMHETEN

4.1.1 Mål och strategier

Målet för in- och utlåningsverksamheten är att erbjuda de låne- och placeringsinstrument som kunderna (ca 270 myndigheter, affärsverk och statliga bolag) behöver för en effektiv

finansiering. Räntesättningen ska vara marknadsmässig och baseras på Riksgäldskontorets upplåningskostnader på kapitalmarknaden.

4.1.2 In- och utlåningsverksamheten under 2002

In- och utlåningsvolymär

Den totala inlåningen minskade under året med 44,4 miljarder kronor och uppgick den 31 december till 74,2 miljarder. Utlåningen ökade med 5,9 miljarder till 195,6 miljarder. Nettoutlåningen ökade alltså med 50,3 miljarder till sammanlagt 121,4 miljarder. Den kraftiga ökningen av nettoutlåning förklaras främst av att närmare 40 miljarder kronor av Insättningsgarantinämndens, Kärnavfallsfondens och Premiepensionsmyndighetens kontobaserade inlåning konverterades till statsobligationer den 1 juli 2002.

Tabell 4.1 In- och utlåningsvolymär under 2002, miljoner kronor

	Inlåning			Utlåning		
	Ställning 2002-12-31 mkr	Förändring 2002		Ställning 2002-12-31 mkr	Förändring 2002	
		mkr	procent		mkr	procent
Affärsverk						
Luftfartsverket	-	-	-	6510	994	18,0
Sjöfartsverket	769	56	7,8	-	-	-
SJ Stab/ek/finans	-	-	-	300	300	100,0
Svenska kraftnät	-	-	-	499	-36	-6,7
Summa affärsverk	769	56		7 309	1 258	
Myndigheter						
Banverket	-	-	-	9 237	920	11,0
CSN	-	-	-	112 409	9 951	9,7
FMV	-	-	-	12 457	2 123	17,9
Insättningsgarantinämnden	583	-10 164	-94,6	-	-	-
Kärnavfallsfonden	3 081	-20 868	-87,1	-	-	-
Premiereservsystemet	28 060	-14 326	-33,8	-	-	-
Vägverket	-	-	-	4 412	1 102	33,3
Övriga myndigheter	39 726	1 078	2,7	39 179	2 404	16,4
Summa myndigheter	71 450	-44 280		177 694	16 500	
Statliga bolag						
A-banan	-	-	-	1 000	-	-
Botniabanan	-	-	-	1 650	620	60,2
SJ-bolag	-	-	-	4 315	-985	-18,6
Sveaskog	-	-	-	-	-12 000	-100,0
SVEDAB	-	-	-	3 190	120	3,9
Svenska spel	1 900	-100	-5,0	-	-	-
RIKAB	78	-60	-43,4	432	432	100,0
Summa bolag	1 978	-160		10 587	-11 813	
SUMMA	74 197	-44 384	-37,4	195 590	5 945	3,1

Inlåningen från övriga statliga myndigheter ökade med närmare 1 miljard kronor. Främst var det behållningen på myndigheternas räntekonto som ökade. Den sammanlagda inlåningen på räntekonton uppgick till 25,3 miljarder, vilket var en ökning med 0,7 miljarder.

Affärsverken och de större myndigheternas upplåning ökade med 6,8 miljarder kronor exklusive CSN:s nyupplåning. De största låntagarna under året var FMV, Banverket, Luftfartsverket och Vägverket. Till de statliga aktiebolagen minskade utlåningen stort, främst på grund av att Sveaskog AB löste in hela sin låneportfölj om 12,0 miljarder kronor i början av året. SVEDAB och Botnia AB har för infrastrukturella satsningar genomfört viss nyupplåning.

Kontokonvertering

Insättningsgarantinämnden (IGN), Kärnavfallsfonden (KAF) och Premiépensionsmyndigheten (PPM) har haft alla sina tillgångar placerade på konton i Riksgäldskontoret. Den 1 juli 2002 omvandlades emellertid en stor del av tillgodohavandena till statsobligationer enligt ett riksdagsbeslut. Riksgäldskontorets utelöpande statsobligationer ökade som följd av detta med 39 miljarder kronor. Realobligationsstocken ökade med 32 miljarder kronor eller ca 30 procent samtidigt som durationen förlängdes med ca 0,6 år. Den utestående nominella obligationsstocken ökade 7 miljarder kronor men durationsmässigt var förändringen marginell.

Tabell 4.2 IGN:s, KAF:s och PPM:s tillgångar den 1 juli 2002, miljarder kronor

	IGN	KAF	PPM	Totalt
Avista och kortfristiga konton	3,4	2,9	23,4	29,7
Nominella statsobligationer	7,4	0,0	0,0	7,4
Reala statsobligationer	0,0	23,6	8,1	31,7
Totalt	10,8	26,5	31,5	68,8

Från och med den 1 juli 2002 får dessa myndigheter köpa och sälja statspapper direkt på marknaden. Myndigheterna har kvar var sitt avistakonto hos Riksgäldskontoret. Till avistakontot betalar myndigheterna influtna medel som sedermera placeras på statsobligationsmarknaden. Avistakontot kan även användas vid omplaceringar inom respektive myndighetsportfölj. Tabell 4.3 visar innehavet av obligationer och statsskuldväxlar vid utgången av 2002.

Tabell 4.3. IGN:s, KAF:s och PPM:s innehav i svenska statspapper den 31 december 2002, utestående diskonterat belopp i miljarder kronor.

	IGN	KAF	PPM	Totalt
Statsskuldväxlar	2,3	-	-	2,3
Nominella statsobligationer	8,5	-	7,5	16,0
Reala statsobligationer	-	26,2	8,1	34,3
Totalt	10,8	26,2	15,6	52,6

Affärsstödsystemet SIBSYS

Utveckling och modernisering av in- och utlåningssystemet har slutförts under året. Moderniseringen består till största delen av ett nytt användargränssnitt och ett särskilt webbgränssnitt.

Genom webbgränssnittet kan myndigheterna erbjudas en bättre service än tidigare. De kan via internet ansöka om nya lån och att ta ut rapporter om engagemang, kontobehållning, kassaflöden m.m.

Ny lånemodell

Den 1 juli ändrades kapitalförsörjningsförordningen: löptiden för lån till anläggningstillgångar behöver inte längre överensstämja med tillgångarnas ekonomiska livslängd. Administrationen av modellen med lån i Riksgäldskontoret för att finansiera investeringar i anläggningstillgångar som används i en myndighets verksamhet förenklades därmed. Ändringen innebär i praktiken att antalet lån kan reduceras väsentligt, i princip behöver varje myndighet bara ha ett enda lån. Det innebär exempelvis enklare rutiner vid upplåning och väsentligt färre betalningar mellan Riksgäldskontoret och myndigheterna.

Den nya lånemodellen innefattar avistalån med rörlig repobaserad ränta och amorteringsfria lån med fast ränta. Avistalånet används för löpande upplåning och amortering. De amorteringsfria lånen återbetalas i sin helhet vid löptidens slut.

Från den 1 oktober till mitten av november erbjöds myndigheter att gå över till den nya lånemodellen. Trots den korta tidsperioden har 60 myndigheter av de 235 som har lån till anläggningstillgångar gjort detta. Samtidigt har över 1 500 lån lösts in vilket innebär att antalet lån minskat med över 25 procent. Under december har ytterligare 61 myndigheter tagit upp lån enligt den nya modellen. Dessa myndigheter kommer att lösa in sina gamla lån under våren 2003. Införandet av denna lånemodell torde innebära betydande effektivitetsvinster för såväl RGK som myndigheterna.

Översyn av allmänna villkor för in- och utlåning

Enligt regeringsbeslut ska in- och utlåningsverksamheten fr.o.m. 2003 inte längre finansieras med avgifter utan med anslag. Ett projekt har tillsatts med uppgift att dels göra en översyn av de nu gällande villkoren och avgifterna, dels föreslå hur en övergång ska ske från finansierande avgifter till styrande avgifter.

4.1.3 Resultat och måluppfyllelse

Den utvecklingsverksamhet som på senare år skett inom in- och utlåningen har bidragit till att förenkla länehanteringen och administrationen hos såväl RGK som myndigheterna och på så sätt bidragit till att effektivisera statens finansförvaltning. Viktiga bidrag i denna effektivisering är bl.a. det moderna affärssystemet, Webb-gränssnittet och den nya lånemodellen.

Det ekonomiska målet för in- och utlåningsverksamheten är att intäkterna ska täcka kostnaderna för verksamheten. Avvikelse från full kostnadstäckning med mer än 10 procent av avgifternas omsättning ska analyseras.

In- och utlåningsverksamheten gav under 2002 upphov till ett underskott om 5,8 miljoner kronor. Det ekonomiska målet om full kostnadstäckning är därmed inte uppfyllt under året. Sedan år 2000 då RGK fick rätt att disponera inkomsterna av in- och utlåningsverksamheten har verksamheten emellertid fram till 2002 genererat överskott. För 2000 och 2001 var överskotten 3,0 respektive 0,4 miljoner kronor. För hela perioden

2000-2002 har verksamheten därmed genererat ett samlat underskottskott om 2,4 miljarder kronor.

Resultatutvecklingen under dessa tre år har i huvudsak påverkats av de investeringar som har gjorts i ett nytt och modernt in- och utlåningssystem. Inledningsvis skedde en förskjutning av utvecklingsarbetet och medförde att intäkterna med bred marginal översteg kostnaderna år 2000. Arbetet kunde dock påbörjas under 2001 och slutföras under 2002. Det ekonomiska överskottet minskade därvid kraftigt under 2001 och förbyttes slutligen till ett underskott under 2002.

Under perioden har avgifterna hållits oförändrade. Justeringar av avgiftsnivån för att parera kortsiktiga förändringar i kostnaderna har RGK velat undvika. Ett annat skäl att avvakta med att ändra avgifterna har grundat sig på den nya länemodellen som innebär att antalet lån hos RGK kommer att minska. Med tillämpning av nuvarande avgiftsmodell kommer då också avgiftsintäkterna att minska, kanske till och med mycket kraftigt. Under 2002 har det dock varit svårt att förutsäga hur stor minskningen skulle komma att bli. Först någon gång mot slutet av första halvåret 2003 förväntas en klarare bild av detta. Då beräknas flertalet myndigheter som vill tillämpa modellen ha infört den. Ett ytterligare skäl var den information som fanns om att finansieringen av in- och utlåningen skulle komma att ändras från och med 2003.

Man kan alltså förutse att det under 2003 skulle ha skapats en stabil grund för beslut om en lämplig avgiftsnivå med inriktning på hittills gällande mål om kostnadstäckning; då är det nya in- och utlåningssystemet i drift och inga större ytterligare investeringar kan förutses under de närmaste åren. Dessutom har då också alla myndigheter hunnit ta ställning till i vilken utsträckning som de vill använda den nya länemodellen. Ett avgiftsbeslut med den hittills gällande inriktningen är dock inte längre aktuellt. Målet för in- och utlåningen har ändrats från och med 2003. Avgifterna ska inte längre bestämmas på grundval av kostnaderna i in- och utlåningsverksamheten. Avgifterna ska ges ett mycket vidare syfte. De ska användas som styrmedel för att effektivisera den finansiella verksamheten inom staten som helhet eller för att i vissa fall undvika subventionering av vissa verksamheter. RGK har därför under 2002 inlett en analys som syftar till att i stället skapa underlag för beslut under 2003 med den inriktningen.

Räntesättning

Riksgäldskontoret ska sätta marknadsmässiga villkor på lån och placeringar baserat på upplåningskostnaden på kapitalmarknaden. Det innebär att Riksgäldskontoret marknadsvärderar lån och placeringar vid såväl nyuppläggnings- som vid förtida inlösen. Marknadsvärderingen baseras på priser på andrahandsmarknaden för statskuldväxlar och nominella statsobligationer.

4.2 STATENS BETALNINGSSYSTEM

4.2.1 Mål och strategier

Betalningssystemet ska enligt regeringens riktlinjer uppfylla krav på kostnadseffektivitet, säkerhet, informationskvalitet, valfrihet och konkurrensneutralitet. Kravet på konkurrensneutralitet har betonats särskilt under de senaste kalenderåren.

4.2.2 Betalningsverksamheten under 2002

Betalningsflöden

I förmedlingen av statliga betalningar deltar för närvarande sju banker. Med tre av dessa har staten ramavtal, nämligen med Postgirot, SEB och Nordea. Tabell 4.4 visar betalningsflöden fördelade på ramavtalsbanker och övriga banker.

Tabell 4.4 **Betalningsflödena över statsverkets checkräkning, miljarder kronor (mdkr)**

	Betalningsflöden 2001			Betalningsflöden 2002		
	Totalt	Förändring från 2000		Totalt	Förändring från 2001	
	mdkr	mdkr	procent	mdkr	mdkr	procent
Inbetalningar	2 105	- 122	- 6	2 110	5	0
däruv:						
ramavtalsbanker	1 831	- 58	- 3	1 854	23	1
övriga banker	273	- 64	- 19	256	-17	- 6
Utbetalningar	2 008	- 68	- 3	2 079	71	4
däruv:						
ramavtalsbanker	1 414	- 86	- 6	1 499	85	6
övriga banker	594	18	3	580	-14	-2
Totalt	4 113	-190	- 4	4 189	76	2
däruv:						
ramavtalsbanker	3 245	-145	- 4	3 353	108	3
övriga banker	867	-45	- 5	836	-31	- 4

Betalningsvolymerna har, efter en minskning under de senaste två åren, återigen vänt till en svag ökning under 2002. Det gäller såväl inbetalningar som utbetalningar. Ökningen är dock något större för utbetalningar.

Andelen betalningar som förmedlas via ramavtalsbanker och RGK har ökat till drygt 84 procent. Andra banker än ramavtalsbanker förmedlar ca 16 procent av betalningsflödena.

Samordnat IT-stöd för statliga betalningar - SITS

Affärssystemet SITS har utvecklats och successivt tagits i drift under 2002. Systemet innehåller information om ramavtal, upphandlade banktjänster, myndigheternas bankkonton, in- och utbetalningar samt statistik över betalningarna. Denna information är underlag för bl.a. analyser av olika slag. Vissa delar använder Riksgäldskontoret vid prognoser över lånebehovet och i RGK:s in- och utlåning över myndigheternas räntekonton i RGK. Statsredovisningen på Ekonomistyrningsverket behöver månatlig information för betalningsavstämning. Myndigheterna vill slutligen kunna studera och analysera sina betalningsflöden och kunna få en samlad bild av dessa även om de sker via flera banker.

Behovet av ett centralt register uppstod i och med att det särskilda täckningsförfarandet via Postgirot – den s.k. RRV-modellen – slopades 2001. All information kom tidigare via Postgirot. Sedan 2001 måste alla ramavtalsbanker lämna information till RGK. För att samordna denna informationsgivning och för att utveckla möjligheterna till uppföljning, analys och utvärdering har S ITS utvecklats.

Upphandling av nya ramavtal för betalningsförmedling

Den 19 februari 2002 meddelade RGK de tre ramavtalsbankerna Nordea, Postgirot Bank och SEB att RGK önskade utnyttja möjligheten att förlänga gällande ramavtal med ytterligare ett år. Ramavtalen löper därmed till den 31 december 2003. Någon ytterligare förlängning är inte möjlig.

Nya ramavtal kommer att upphandlas som avses komma att gälla från den 1 januari 2004. Den nya upphandlingen kommer att skilja sig från tidigare upphandlingar i flera avseenden:

- Befintliga ramavtal täcker ca 80 procent av de statliga betalningsvolymerna. Vid sidan av ramavtalen har ett tiotal myndigheter bilaterala avtal med betalningsförmedlare. Avsikten är att de nya ramavtalen ska utformas så att de kan avropas även av de myndigheter som idag har egna separata avtal varvid dessa avtal kan sägas upp.
- Ytterligare en förändring är att statens ersättning till de förmedlande bankerna ska vara i form av avgifter. Idag förekommer en blandning av avgifter och avtalad s.k. räntefloat. Syftet är främst att synliggöra kostnader och öka transparensen i betalningssystemet. Kostnaden för utförd betaltjänst ska betalas direkt av den myndighet som utnyttjar tjänsten i stället för att som nu belasta anslaget för statens skuldräntor.
- Det är RGK:s strävan att statens grundkrav på konkurrensneutralitet bättre ska avspeglas i de nya avtalen. När nuvarande ramavtal tecknades kunde internstatliga betalningar endast göras i Postgirot (se särskild rubrik). Andra betalningsförmedlare fick inte anlitas. Under hösten 2002 har Riksgäldskontoret tillsammans med nuvarande ramavtalsbanker tagit fram en bankgirobaserad lösning för förmedling av internstatliga betalningar. Därmed har det skapats möjlighet för myndigheterna att skicka sådana betalningar genom samtliga ramavtalsbanker. Idag gäller dessutom att staten har avtal med endast en bank om löneutbetalningstjänster. Ett av RGK:s mål är att sluta avtal med fler än en bank avseende även dessa tjänster och därmed skapa valfrihet för myndigheterna även på detta område.
- Det kommer slutligen att vara ett krav i den nya upphandlingen att varje ramavtalsbank ska lämna information till SITS (se särskild rubrik).

Det fortsatta arbetet med upphandlingen – utvärdering av inkomna anbud och avtalsförhandlingar – kommer att pågå under en stor del av första halvåret 2003. Målet är att teckna avtal före halvårsskiftet.

Internstatliga betalningar

Statliga betalningar delas in i *externa betalningar* som skickas till eller tas emot från privatpersoner, företag m.fl. icke statliga motparter, och i *internstatliga betalningar* som skickas till eller tas emot från andra statliga myndigheter.

Internstatliga betalningar har tidigare kunnat förmedlas enbart av Postgirot, hos vilken en rutin finns för identifiering och rapportering av dessa betalningar. Riksgäldskontorets strävan har varit att konkurrensutsätta hela den statliga betalningsförmedlingen. Riksgäldskontoret har därför under året, tillsammans med de nuvarande ramavtalsbankerna, utvecklat en rutin för identifiering, avveckling och rapportering av internstatliga betalningar via BGC. Rutinen är införlivad som en produkt i BGC:s produktsortiment, och är därmed tillgänglig för alla banker som i kommande ramavtalsupphandling (se särskild rubrik) önskar offerera betalningsförmedling av internstatliga betalningar. De nuvarande ramavtalsbankerna SEB och Nordea tecknade i oktober kompletterande ramavtal med Riksgäldskontoret om förmedling av dessa betalningar och kunde därför ta rutinen i drift den 17 oktober 2002.

Postgirots ensamrätt till att förmedla internstatliga betalningar har varit reglerad i Betalningsförordningens 6 §. Föreskrifterna i förordningen har under året ändrats så att myndigheterna kan använda alla banker som tecknat ramavtal om förmedling av dessa betalningar.

Tabell 4.5 Externa och internstatliga betalningar, miljarder kronor

	2000	2001	2002
Externa betalningar	2 732	2 808	2 793
Internstatliga betalningar	1 570	1 305	1 396
Samtliga betalningar	4 302	4 113	4 189

De internstatliga betalningarna har volymmässigt ökat med 91 miljarder kronor, medan de externa betalningarna har minskat i volym med 15 miljarder kronor.

Uppsägning av koncernkontoavtalet CassaNova med Postgirot

Ett flertal förändringar i det statliga betalningssystemet under 2001 och 2002 har skapat möjlighet att säga upp avtalet om koncernkontot CassaNova i Postgirot. Åtgärderna är:

- avveckling av RRV-modellen den 1 januari 2001
- utveckling av affärssystemet SITS för samordnad information om statliga betalningar
- utveckling av bankneutral rutin i BGC för förmedling av internstatliga betalningar

Utvecklingsarbetet har resulterat i att alla ramavtalsbanker nu på lika villkor kan tillhandahålla kontostrukturer och tjänster för betalningsförmedling av statliga myndigheters betalningar. På grundval av ett beslutsunderlag från Riksgäldskontoret kunde regeringen den 19 december 2002 besluta om att säga upp avtalet. Uppsägningen

är en förutsättning för att den pågående upphandlingen av nya ramavtal från den 1 januari 2004 ska kunna ske i full konkurrens mellan alla betalningsförmedlande banker.

EU-betalningar

I samband med att RGK tog över ansvaret för samordningen av EU-betalningarna inledde RGK en översyn av de rutiner som tillämpas vid dessa betalningar. Rutinerna bygger på ett regeringsbeslut från 1994. Enligt kontakter under hand med Finansdepartementet förbereddes emellertid en revidering av beslutet. I avvaktan på regeringens nya beslut har RGK därför avvaktat med eventuella ytterligare rutinändringar (utöver de som omnämns i årsredovisningen för 2001).

Den normala månatliga betalningshanteringen under året har fullgjorts enligt gällande regler från 1994. Genom särskilda regeringsbeslut 2001 och 2002 har emellertid undantag gjorts från dessa regler vid två tillfällen. Riksskatteverket och Kammarkollegiet skulle redan under december respektive år anslagsavräkna och överföra till Riksgäldskontoret den del av avgiften till EG:s budget som avsåg januari månad närmast efterföljande år. Riksgäldskontoret skulle därefter – också under december – överföra motsvarande belopp till Europeiska kommissionens konto i Riksbanken. Enligt beslutet 2002 skulle även ett belopp som beräknades motsvara BNI-avgiften för februari 2003 behandlas på samma sätt.

Årets krediteringar av EU-kommissionens konto i Riksbanken och de utbetalningar från statsverkets checkräkning som uppstått då kommissionen tagit i anspråk tillgodohavandet på sitt konto ingår i Övriga skulder i balansräkningen i den finansiella delen av denna årsredovisning, specifikation lämnas i not 29 till balansräkningen.

Avtalsamordning

Enligt förordning (1994:14) om statliga myndigheters betalningar och medelsförvaltning ankommer det på Riksgäldskontoret att bevaka koncernintresset i staten vad gäller myndigheternas avtal om betalningsförmedlingstjänster. En myndighet som anser sig ha behov av betalningsförmedlingstjänster som inte kan avropas enligt befintliga ramavtal och därmed avser upphandla eget förmedlingsavtal, ska omedelbart underrätta Riksgäldskontoret om sina planer. Detta för att RGK ska kunna göra en saklig bedömning om det finns anledning att godkänna ytterligare avtal.

Denna hantering har inte fungerat tillfredsställande de senaste åren. Ett antal separata avtal utöver gällande ramavtal har tillkommit på inte helt korrekta grunder - antingen utan att RGK informerats eller att information skett i ett så sent skede i upphandlingsprocessen att en bedömning i egentlig mening inte kunnat göras utan avtalet tvingats godkännas i efterhand. Under det gångna året har två avtal förlängts på detta sätt.

För att råda bot på situationen kommer RGK att verka i två steg. För det första syftar den tidigare beskrivna upphandlingen av nya ramavtal till att innefatta fler tjänster än tidigare vilket kommer att göra flertalet befintliga separata avtal överflödiga. Dessa avtal kommer därför att sägas upp, alternativt ej förlängas. För det andra kommer RGK att ställa högre krav på att bli involverat i andra myndigheters upphandlingar i de fall de nya ramavtalen inte befinns täcka vissa tillkommande behov. Det kommer alltså även fortsättningsvis vara

möjligt för en myndighet att upphandla egna avtal för betalningsförmedling, men endast om tjänsterna inte går att avropa från RGK:s ramavtal samt endast om RGK bedömer att avtalet inte leder till merkostnader för staten som helhet.

4.2.3 Resultat och måluppfyllelse

När de kommande ramavtalen för betalningsförmedling och koncernkontostrukturer ersätter avtalet om CassaNova som statens enda koncernkontosystem är det ursprungliga utvecklingsuppdraget som Riksgäldskontoret erhöll av regeringen i januari 2000 till stora delar slutfört.

Arbetet hittills har tagit sikte på att skapa en konkurrensneutral relation gentemot betalningsförmedlarna. Det har skett bl.a. genom att avskaffa RRV-modellen och genom att skapa möjligheter för alla betalningsförmedlare att utföra internstatliga betalningar.

Genom att ersätta float med avgifter som form för ersättning vid betalningsförmedling och genom bättre samordning av statliga betalningar via bredare ramavtal och färre separata avtal beräknas de statliga betalningarna kunna hanteras enklare och mer kostnadseffektivt. Detta samtidigt som informationskvaliteten kan hållas på en oförändrat hög nivå via det nya informationssystemet SITS. Att avskaffa floaten och minimera antalet separata avtal utöver statens ramavtal är också uppdrag från regeringen.

En fullständig och mer kvantitativ utvärdering av de senaste årens utvecklingsarbete kräver att resultaten från den pågående upphandlingen av nya ramavtal är kända. Avvecklingen av de särlösningar som funnits inom staten på betalområdet har emellertid skapat möjligheter som tidigare inte fanns att utnyttja flera av de betaltjänster som i konkurrens utbjuds på marknaden. Det är RGK:s uppfattning att detta verksamt har bidragit till att effektivisera den statliga finansförvaltningen.

4.3 ÖVRIG VERKSAMHET

4.3.1 Mål och strategier

Det finns frågor inom verksamhetsområdet Statens internbank som är gemensamma för de två delområdena in- och utlåning respektive statens betalningssystem. Målet för sådana gemensamma frågor är att bidra till övergripande mål om god likviditetsstyrning och finansförvaltning i staten.

4.3.2 Gemensamt för Statens internbank 2002

Cash management (CM)

CM-arbetet har under året framför allt präglats av förberedelser inför nya ramavtal för betalningsförmedling och formulering av krav på ramavtalsbanker – krav som ligger i linje med den CM-strategi för utveckling av statens betalningssystem som arbetats med under året. Viktiga delar i strategin är bl. a.

- att undvika att likviditet står kvar i banksystemet under natten,

- att ersättningen för en betalningstjänst ska vara synlig, lätt att följa upp och betalas av den myndighet som utnyttjar tjänsterna: float som ersättningsform ska ersättas av avgifter,
- att antalet statliga särlösningar minskas så att staten kan använda standardiserade banktjänster (ett projekt som ska utreda förutsättningarna för övergång till standardiserade bankkonton med in- och utbetalningar på gemensamt konto har startat),
- att utreda hur likviditetshanteringen i utländska valutor kan effektiviseras,
- att internbankens produkter och avgiftsmodeller ska gynna kostnadseffektivt beteende och god kassahållning (en översyn av de allmänna villkoren i in- och utlåningen har inletts).

Arbetet med att ta fram underlag till en CM-handbok har påbörjats. I samarbete med ESV och Kammarkollegiet har Riksgäldskontoret sammanställt riktlinjer för betalningsvillkor och fakturahantering.

En förstudie har gjorts om det interna prognosarbetet avseende myndigheternas betalnings- och upplåningsflöden. Förstudien har lett till ett antal genomförandeprojekt. Ett delprojekt ska utreda sammanslagning av de två huvudbokskontona Riksgäldskontorets checkräkning och Statsverkets checkräkning, ett annat delprojekt ska skapa ett samordnat prognosansvar inom RGK och ett tredje delprojekt ska se över prognosbehoven i den kortfristiga likviditetshanteringen.

Valutahantering

En utvärdering har nyligen inletts av den modell för valutasäkring som RGK under några år har använt för valutasäkring av vissa av FMV:s utlandsbetalningar. Bl.a. avser RGK att undersöka om även andra myndigheter har behov av valutasäkring och valutaförsörjning. Ett första möte med FMV i frågan om utvärdering har hållits under året.

Information

Det årliga informationsseminariet Finansdagen hölls i april, som vanligt välbesökt och uppskattat. Aktuella frågor som togs upp var banksekretess och ökade statliga kontobetalningar, aktuell utveckling av betalningar, inriktningen på kommande upphandling av betaltjänster för staten, cash management i staten – pilotstudier och policies.

Under november genomfördes tre seminarier om internettjänsterna inom in- och utlåningen, det samordnade IT-stödet för statliga betalningar (SITS) samt den nya lånemodellen. Sammanlagt deltog drygt 170 personer från mer än 100 myndigheter.

RGK deltog också under ESV-dagarna i oktober.

InternbanksNytt med aktuell information till myndigheterna gavs ut med fyra ordinarie nummer och ett extranummer med referat från Finansdagen.

4.3.3 Resultat och måluppfyllelse

Enkäten har detta år förändrats en del. Den har kortats ner en hel del och frågorna har koncentrerats på att utvärdera kundernas uppfattning om kvalitet och service avseende Riksgäldskontorets produkter och hanteringen kring dessa. Förutom detta har betygsättningen ändrats till en tiogradig skala mot tidigare års femgradiga. Svaren har vägts ihop till ett totalindex för frågor om kvalitet och service. Nöjdhetsindex var denna gång 81 (av maximalt 100).

Resultatet går med anledning av förändringarna inte att jämföra med tidigare år. Den här gången har enkäten gått ut till samtliga kunder vilket gör att det kommer att vara lättare att påvisa förändringar under kommande år. För att ändå ge någon uppfattning om resultatet kan vi jämföra med en internationell enkät till bankkunder där frågorna var utformade på motsvarande sätt. I den fick banken som erhöll högst betyg av de svenska bankerna ett nöjdhetsindex på 67.

Det som fick bäst betyg i RGK:s enkät till myndigheterna var RGK:s kontaktpersoner (genomsnittligt betyg var 8,5). Lägst betyg fick informationen om våra produkter och hur dessa kan användas (7,3). Med särskild inriktning på att förbättra det sistnämnda kommer RGK under år 2003 att intensifiera arbetet med cash management-handboken och öka informationen på RGK:s webbplats.

5 GARANTIER OCH LÅN

5.1 MÅL OCH STRATEGIER

Statens garanti- och kreditverksamhet skall bedrivas effektivt. Garantier skall hanteras inom ramen för garantimodellen.

Ett nytt sätt att hantera garantier i staten infördes den 1 januari 1998 då också garantiförordningen (SFS 1997:1006) trädde i kraft. Garantiförordningen utgår i sin tur från bestämmelser i 14-15 §§ lagen (1996:1059) om statsbudgeten. En huvudprincip i den nya modellen är att kostnaderna skall täckas då åtagandena görs och inte lämnas åt framtiden på ett okontrollerat sätt. I samband med omläggningen av den statliga garantiverksamheten övertog Riksgäldskontoret ansvaret för dels ett stort antal garantier som utfärdats av andra myndigheter, dels ett betydande antal regressfordringar.

För verksamheten gäller följande mål:

- *Ekonomiskt ansvarsfull prövning och hantering.* Genom att bedöma och värdera ekonomiska risker, sätta avgifter och villkor, bevaka och driva in fordringar och annan hantering se till att statens risk begränsas, att statens rätt tryggas och att uppföljning och redovisning sker.
- *Kostnadstäckning.* Kostnaderna för garantiverksamheten skall över en längre tidsperiod motsvaras av dess intäkter. Genom prissättning enligt försäkringsmässiga principer skall Riksgäldskontoret bidra till ett effektivt utnyttjande av statens resurser.

- *Effektiv kredithantering.* Verka för att kreditverksamhet i myndigheter under regeringen bedrivs på ett effektivt sätt.

5.2 VERKSAMHETEN UNDER 2002

Genom invärderingen vid årsskiftet 2001-2002 är den nya garantimodellen etablerad. Garantiverksamheten finansieras av riskbaserade avgifter som betalas av garantiobjektet eller, efter beslut av riksdagen, över statsbudgeten om det är fråga om subventioner. Avgifttema, liksom återvinningar på regressfordringar efter infrianden, förs till en garantireserv på ett räntebärande konto i Riksgäldskontoret varifrån utbetalningar görs för infrianden och administration. Reserven är kopplad till en obegränsad kredit.

Vid sidan av den ordinarie garantireserven finns två särskilda reserver. Det finns en separat garantireserv för kreditgarantierna för Venantius AB:s upplåning. Till denna reserv är knutet ett kreditutrymme på 22 miljarder kronor, vilket är ramen för garantier för företagets lån. Den andra särskilda garantireserven omfattar sådana åtaganden ("callable capital") på 74 miljarder kronor som följer med Sveriges medlemskap i vissa internationella finansieringsinstitut. Denna reserv är förenad med en obegränsad kredit. Vid ett infriande belastas denna garantireserv, varefter motsvarande belopp avräknas från anslag inom respektive departements ansvarsområde.

För likviditets- och kapitaltäckningsgarantin till A-banan Projekt AB har en särlösning etablerats såtillvida att ett eventuellt infriande i slutändan ska belasta Luftfartsverkets respektive Banverkets anslag. Vidare finns några utestående frågor, vilka togs upp i en skivelse till regeringen i början av 2002. Det gällde bl.a. garantitamar för Sverigehuset i S:t Petersburg (Dom Shvetsii) respektive Bulgarien.

I Riksgäldskontorets balansräkning ställs tillgångarna i form av garantireserver mot de reserveringar för framtida garantiförluster som görs på skuldsidan.

5.2.1 Riksgäldskontorets garantiåtaganden vid slutet av 2002

Riksgäldskontorets garantiportfölj på 158 miljarder kronor domineras av den finansiella sektorn, internationella åtaganden, infrastrukturprojekt och pensionsåtaganden. Garantiåtagandena vid utgången av 2002 redovisas i tabell 5.1.

Tabell 5.1 Garantiåtaganden 1998-2002, miljoner kronor

Sektor	1998	1999	2000	2001	2002
Infrastrukturprojekt ¹	27 517	31 010	32 480	34 073	34 496
Finansiering och fastigheter	88 805	72 447	64 263	52 176	24 628
<i>Varav kapitaltäckningsgarantier</i>	77 482	65 028	60 603	33 113	0
Pensionsåtaganden	24 177	23 494	23 791	23 151	16 853
Internationella åtaganden	61 575	75 891	80 159	86 360	80 923
Försäkringar för flygbolag m. fl.				42 137	0
Övriga åtaganden	3 058	2 596	1 051	892	888
SUMMA ²	205 132	205 438	201 744	238 789	157 788

¹ För att undvika dubbelräkning redovisas kreditgarantier utfärdade av Ban- och Vägverken för SVEDAB inte som garantiåtaganden utan enbart som lån med kreditrisk (tabell 4.1). Jämförelseuppgifterna för 1998 har justerats.

Minskningen under 2002 med 81 miljarder kronor beror i huvudsak på att ett par kapitaltäckningsgarantier begränsades i samband med invärderingen till den nya garantimodellen vid förra årsskiftet och på att flygförsäkringsgarantierna upphörde vid halvårsskiftet.

Infrianden under året

Under det gångna året har 17 lantbruks- och glesbygdsgarantier på tillsammans 3 miljoner kronor behövt infrias. Trenden är klart minskande i takt med att antalet utestående lantbruks- och glesbygdsgarantier blir allt färre.

Tabell 5.2 Infrianden 1998-2002, miljoner kronor

Sektor	1998	1999	2000	2001	2002
Lantbruks- och glesbygdsgarantier	16,2	15,5	9,7	6,7	3,1
Fiskegarantier	0,1	1,8	0,2	0	0
SUMMA	16,3	17,3	9,9	6,7	3,1

5.2.2 Särskilda händelser under 2002

- *Flygförsäkringsgarantierna* upphörde vid halvårsskiftet. Riksgäldskontoret ställde i sex omgångar ut garantier för att återställa det försäkringsskydd som fanns före den 25 september 2001. Den sista förlängningen med ytterligare 30 dagar till den 30 juni 2002 beslutades av regeringen den 30 maj. För dessa garantier har försäkringstagarna betalat cirka 39 miljoner kronor i avgifter.
- *Teracom AB*. Riksdagen beslutade i februari 2002 om en kreditgaranti för Teracom AB:s lån med en löptid längst t.o.m. den 31 december 2002. Den 27 juni gav regeringen i uppdrag till Riksgäldskontoret att på framställan av Teracom utfärda en kreditgaranti som enkel borgen för Teracom's upplåning intill ett belopp om högst 2 miljarder kronor. Någon framställan från Teracom AB om garanti inkom inte.
- *Green Cargo AB*. Regeringen beslutade att Riksgäldskontoret får ställa ut en kreditgaranti på högst 170 miljoner kr som längst till 30 juni 2021 för vissa förpliktelser gentemot Nordisk Renting AB. Riksgäldskontoret har mot denna bakgrund tagit fram och erbjudit Nordisk Renting AB en garanti. Vid årsskiftet hade någon garanti inte utfärdats.
- *Svensk Exportkredit AB*. I en skrivelse till Finansdepartementet den 20 juni uppmärksammas regeringen på att staten ställt två olika garantier för AB Svensk Exportkredits förpliktelser. Den ena garantin har Riksgäldskontoret ställt ut och den andra ingår i ett avtal mellan staten, genom Utrikesdepartementet, och ABB Structured Finance Investment. Den andra garantin har inte tillkommit i den ordning som anges i budgetlagen.
- *Kungl. Tekniska Högskolan och Stockholms universitet*. Riksgäldskontoret påtalade genom en skrivelse den 20 juni till Finansdepartementet att Kungl. Tekniska Högskolan och Stockholms Universitet utan stöd av riksdagsbeslut ställt ut en garanti för en fastighetsfinansiering. Fastigheten ägs av ett kommanditbolag som kontrolleras av Skanska AB. Amorteringen av lånet görs i huvudsak först efter 20 år. Under hösten 2002 förelade regeringen riksdagen sitt förslag i frågan och angav som sin avsikt att uppdraga åt Riksgäldskontoret att administrera åtagandet och

beräkna dess kostnader för staten. Riksdagen beslutade sedan i enlighet med regeringens förslag. Vid årsskiftet hade Riksgäldskontoret ännu inte fått något uppdrag av regeringen.

- *Fartygskreditgaranti.* Inom ramen för förordningen om fartygskreditgarantier har en ansökan om garanti för byggnation av ett mindre tankfartyg inkommit till Riksgäldskontoret. Vid årsskiftet hade någon garanti inte utfärdats. Det sökande varvet, beställare och långivare har informerats om de krav och begränsningar som regelverken ställer för utfärdande av statliga garantier.
- *Öresundsbron.* I december 2002 lämnades som planerat en begäran till regeringen om anslagsmedel från och med 2004.
- *Kartläggning av garantier och garantiliknande åtaganden.* En enkätundersökning har genomförts inom områdena infrastruktur och utbildning. Kartläggningsarbetet skall fortsätta.

5.2.3 Rapport till regeringen om en effektiv hantering av riskerna i statens garantiportfölj

Riksgäldskontoret hade under 2001 och 2002 ett uppdrag av regeringen att utveckla och komplettera garantimodellen i vissa avseenden. RGK lämnade i maj 2002 en rapport till regeringen om hur hanteringen av statens garantier skall kunna förbättras. Bland annat föreslås marknadens värdering av en garanti som riktlinje för avgiftsättningen. Syftet är dels att göra styrningen av statens medel bättre och redovisningen av hur budgetmedlen används tydligare, dels att förhindra att garantier ger upphov till dolt statsstöd.

I rapporten understryks också att redovisningen av förväntade kostnader för och risker i statens garantier behöver förbättras. Det framhålls att en samordnad riskredovisning av statens hela garantiportfölj bör ingå i underlaget till riksdagens beslut om statens budget. Riksgäldskontoret föreslår därför att det skapas en samordningsfunktion för statliga garantier, bl.a. för att utveckla en samlad riskredovisning.

5.2.4 Hantering av statens fordringar

Då staten fullgör sitt borgensansvar genom infriande av garanti uppstår en regressfordran. Genom olika indrivningsåtgärder skall Riksgäldskontoret försöka återvinna det tidigare infriade beloppet. Återvinning av fordringar regleras i förordningen (1993:1138) om hantering av statliga fordringar och utgår från att alla betalningsuppgörelser, beslut om uppskov etc. skall vara till fördel för staten. Enligt garantiförordningen (1997:1006) får endast Riksgäldskontoret efterge fordran, godta ackord, ansöka om företagsrekonstruktion etc.

Hanteringen av fordringar omfattar såväl av Riksgäldskontoret infriade garantier som de drygt tusen fordringar som Riksgäldskontoret övertog från Länsstyrelserna och Fiskeriverket 1998. Det är inom de övertagna garantierna som det löpande sker infrianden och nya fordringar uppstår.

De totala kapitalfordringarna uppgick vid ingången av 2002 till 974 miljoner kronor och till det kommer de därmed förenade räntefordringarna. Arbetet med genomgång och återvinning av fordransstocken har intensifierats under 2002. Under året har omkring

9 miljoner kronor återvunnits (se tabell 5.3). Återvinningarna är en följd av individuella uppgörelser om avbetalningsplaner och/eller ackordsuppgörelser, utdelningar i konkurser, återvinningar via Kronofogdemyndigheten och kvittning av EU-stöd. I jämförelse med de totala utestående fordringarna är återvinningarna dock små, vilket är en följd av dels att det ofta är dåliga eller inga säkerheter uttagna, dels att betalningsförmågan för gäldenärerna i många fall är mycket svag.

Åtskilliga utestående fordringar har eftergivits p.g.a. att det rört sig om preskriberade fordringar som inte skulle ha inrapporterats till Riksgäldskontoret, bolag som försatts i konkurs där borgenärer saknas samt ackordsuppgörelser där en del i uppgörelserna mellan Riksgäldskontoret och gäldenärerna är eftergifter.

Fordransstocken var vid utgången av 2002 nere i 575 fordringar på 518 miljoner kronor, vilka värderas till 25 miljoner kronor.

Under våren meddelade tingsrätten i Stenungsund i dom att Vilgot Johansson, Tjörn, är betalningsansvarig för de garantilån som staten infriat på 334 miljoner kronor jämte ränta. En kraftig jämkning av tingsrätten resulterade i att beloppet sattes ned till 3 miljoner kronor. Domen är överklagad.

Tabell 5.3 Återvinningar under 1998-2002, miljoner kronor

Sektor	1998	1999	2000	2001	2002
Fartygsgarantier	1,3	0,2	0,8	0	0
Lantbruks- och glesbygdsgarantier	1,7	3,2	3,2	5,9	9,4
Övrigt				3,5	
SUMMA	3,0	3,4	4,0	9,4	9,4

5.2.5 Lån med kreditrisk

Riksgäldskontorets utestående lån med kreditrisk per den 31 december 2002 uppgick till cirka 10 miljarder kronor¹. Jämfört med året före var det en minskning med över 12 miljarder främst genom att lånet till Sveaskog AB (12 miljarder) löstes in i början av året. Riksgäldskontorets utställda lån redovisas till nominella belopp. RGK har för avsikt att se över redovisnings- och värderingsprinciperna inom ramen för det pågående arbetet med en ny modell för hantering av statliga krediter.

I tabell 5.4 redovisas för vilka av Riksgäldskontorets externa lån det utgår kreditriskavgift.

Tabell 5.4 Externa lån med resp utan kreditriskavgift

Låntagare	
A-Train AB	Ej kreditriskavgift
SVEDAB	Ej kreditriskavgift
Botniabanan AB	Kreditriskavgift
Jernhusen AB m fl järnvägsbolag	Kreditriskavgift

¹ Riksgäldskontorets utlåning med kreditrisk redovisas tillsammans med de interna lånen inom staten i tabell 4.1 under avsnitt 4.

En ny modell föreslås för statens långivning

Riksgäldskontoret lämnade i slutet av februari 2002 ett förslag till regeringen om en omläggning av den statliga långivningen i enlighet med vad som fr.o.m. 1998 gäller för den statliga garantigivningen. Under förutsättning av riksdagsbehandling under 2003 kan den nya modellen träda i kraft den 1 januari 2004.

Statlig delfinansiering av vissa utvecklingsinvesteringar inom flygsektorn.

På uppdrag av regeringen förhandlar Riksgäldskontoret med Saab AB och Volvo Aero AB i syfte att söka uppnå förslag till överenskommelser om statlig delfinansiering av vissa utvecklingsinvesteringar inom flygsektorn.

Riksgäldskontoret överlämnade genom skrivelser till regeringen den 14 och 28 februari 2002 förslag till överenskommelse med Saab AB. Genom regeringsbeslut den 14 mars 2002 uppdrog regeringen åt Riksgäldskontoret att ingå avtal med Saab AB om statlig delfinansiering i huvudsaklig överensstämmelse med förslaget och med förbehåll för att Saab AB:s slutliga avtal med Airbus-företag inte av Riksgäldskontoret bedöms förändra statens ställning enligt förslaget. Vid årsskiftet hade Saab AB inte återkommit med något slutligt förslag. Beträffande en finansieringsmedverkan i Volvo Aero AB:s flygmotorutveckling för Airbus pågick vid årsskiftet arbete med notifiering till EU-kommissionen.

5.3 RESULTAT OCH MÅLUPPFYLLELSE

Övergripande mål för verksamheten är att garanti- och kreditverksamheten bedrivs effektivt och att garantier hanteras inom ramen för garantimodellen. Mot den bakgrunden finns tre särskilda mål definierade: ekonomiskt ansvarsfull prövning och hantering, kostnadstäckning och effektiv kredithantering.

5.3.1 Ekonomiskt ansvarsfull prövning och hantering

Riksgäldskontoret har under året prövat och hanterat ett antal nya garantiprojekt. I samtliga fall har åtagandena hanterats i enlighet med den nya garantimodellen.

Fordringsarbetet har fortsatt och genomgången av den befintliga stocken är i det närmaste genomförd. Ett stort antal uppgörelser har träffats.

Risken genom de större garantiobjekten har följts löpande och dokumenterade sammanställningar av riskläget har gjorts kvartalsvis. Uppföljning och kontroll av risker genom de garanterade låntagarnas upplåning har gjorts löpande för de större åtagandena.

Ett förslag om en effektivare hantering av statens betingade åtaganden har tagits fram på uppdrag av regeringen. Arbetet med att kartlägga statens garantier och garantiliknande åtaganden har fortsatt genom bl.a. en enkätundersökning.

Det skall dock noteras att flera ärenden har fått en längre tidsutdräkt än vad som från början förutsågs. I huvudsak beror detta på faktorer utanför RGK:s kontroll, t. ex. gäller det ärendena med Saab, Volvo/Flygmotor och Teracom.

En sammanfattande bedömning är att målet om ekonomiskt ansvarsfull prövning och hantering har uppfyllts på ett tillfredsställande sätt.

5.3.2 Kostnadstäckning

Den ordinarie garantireserven (exklusive Venantius) har under året ökat med 193 miljoner och uppgick vid årsskiftet till 1 233 miljoner kronor. Reserven har tillförts subventionsmedel från statsbudgeten med 108 miljoner och inbetalda garantiavgifter med 104 miljoner kronor. Även räntor har tillförts reserven samtidigt som den belastats med administrationskostnader samt infrianden med ett mindre belopp.

Inom ramen för det fortsatta invärderingsarbetet har under 2002 ytterligare reserveringar för framtida garantiförluster gjorts med 2 019 miljoner kronor så att de totala reserveringarna (exkl Venantius) vid årsskiftet uppgick till 3 003 miljoner kronor. Reserveringen grundar sig på den gjorda riskbedömningen vid premiesättningen av garantierna till den nya garantimodellen och i förekommande fall senare revidering av denna riskbedömning.

Reserveringen är alltså större än garantireserven, men alla avgifter och subventionsmedel är ännu inte erhållna vilket innebär att garantireserven i framtiden kommer att tillföras ytterligare medel. Dessa framtida betalningar beräknas till 2 234 miljoner kronor i nuvärde. Summan av garantireserven och dessa fordringar blir 3 458 miljoner och täcker därmed väl reserveringen på 3003 miljoner kronor.

Intäkterna till den separata garantireserven för kreditgarantierna till Venantius utgjordes endast av räntor på 15 miljoner kronor. Denna garantireserv uppgick vid årsskiftet till 515 miljoner kronor. Framtida ännu ej betalda subventionsmedel beräknas till 1 819 miljoner kronor. För framtida förluster har totalt 2 339 miljoner kronor reserverats och även här finns en balans mellan reservering å ena sidan och garantireserv och framtida avgifter å andra sidan.

Den separata garantireserven för internationella finansieringsinstitut uppgick till 0 kronor.

För lån med kreditrisk har i vissa fall kreditriskavgifter tagits ut. Sammantaget handlar det om 29 miljoner kronor som har förts till inkomsttitel.

Staten har genom affärsverket Statens Järnvägar leasing- och leaseholdåtaganden för finansiering av verksamhet som bedrivs i SJ AB, Green Cargo AB samt för två färjor som hyrs av externt rederi. Riksgäldskontoret hade för 2002 enligt regeringsbeslut i uppgift att ta ut en premie för statens åtagande. Dessa medel har förts till ett för ändamålet särskilt upprättat konto. Åtagandena redovisas av affärsverket Statens Järnvägar och ingår inte i Riksgäldskontorets garantiportfölj.

Sammanfattningsvis har garantiverksamheten under året innefattat planerliga reservationer av medel för att täcka framtida infrianden. Målet om långsiktig

kostnadstäckning har varit styrande för verksamheten och årets resultat pekar mot en måluppfyllelse.

5.3.3 Effektiv kredithantering

För att effektivisera statens utlåning och för att uppnå full kostnadstäckning har Riksgäldskontoret föreslagit en omläggning av den statliga långivningen i enlighet med vad som sedan 1998 gäller för garantigivningen. Förslaget har under året remissbehandlats. Detta förslag om en ny modell är det helt centrala inslaget i arbetet för en effektivare kredithantering och måluppfyllelsen är avhängig modellens genomförande.

5.3.4 Sammanfattande uppgifter om garantiverksamheten 2002

I tabell 5.5 redovisas vissa centrala uppgifter rörande garantiverksamheten. Åtagandena är grupperade enligt de tre garantireserver som inrättats fr.o.m. 2002.

Tabell 5.5 Uppgifter om garantiverksamheten 2002, miljoner kronor ¹⁾

		Garantier som tillhör den ordinarie garanti- reserven	Garantier till Venantius (särskild garanti- reserv)	Garantikapital till inter- nationella finansinstitut (särskild garantireserv)	Totalt
1. Totala åtaganden ²⁾	1999	113 886	21 533	69 328	205 438
	2000	105 775	21 923	73 534	201 744
	2001	143 305	16 023	79 419	238 789
	2002	69 834	13 640	73 949	157 788
2. Garantireserv i förhållande till reservering för framtida garantiförluster ³⁾	1999	-	-	-	
	2000	-	-	-	
	2001	-	-	-	
	2002	0,41	0,22	0	0,33
3. Utgifter till följd av infrianden	1999	-17,3	0	0	-17,3
	2000	-9,9	0	0	-9,9
	2001	-6,7	0	0	-6,7
	2002	-3,1	0	0	-3,1
4. Garantiaavgifter	1999	130,4	1,6	0	132,0
	2000	71,6	1,6	0	73,2
	2001	132,0	0	0	132,0
	2002	104,2	0	0	104,2
5. Anslagsmedel motsvarande subventionerade avgifter	1999	-	-	-	-
	2000	-	-	-	-
	2001	516,4	500,0	-	1 016,4
	2002	108,3	0	-	108,3
6. Återvinningar	1999	3,6	-	-	3,6
	2000	4,0	-	-	4,0
	2001	9,4	-	-	9,4
	2002	9,4	-	-	9,4
7. Administrativa kostnader	1999				-14,0
	2000				-16,7
	2001				-29,6
	2002				-31,3
8. Saldo på garantireserverna	1999	434,1	-	-	434,1
	2000	487,1	-	-	487,1
	2001	1 039,9	500,1	-	1 540,0
	2002	1 232,6	514,8	0	1 747,4

1) Denna uppställning följer mallen enligt regleringsbrev. Uppgifter enligt denna indelning anges även för 1999-2001 men saknas för tidigare år. Åtagandena är fördelade på de garantireserver som inrättades i samband med invärderingen av äldre garantier till den nya garantimodellen vid årsskiftet 2001/2002. Åtagandet för SVEDAB är i denna uppställning inte redovisat som garanti (redovisas som lån med kreditrisk).

2) I totalbeloppen ingår garantier utställda av affärsverken med 691 mkr 1999, 512 mkr 2000, 42 mkr 2001 samt 365 mkr 2002. Dessa garantier ligger utanför garantireserverna.

3) I samband med invärderingen av äldre garantier till den nya garantimodellen vid årsskiftet 2001/2002 gjordes nya beräkningar av reserveringarna för framtida garantiförluster. Några uppgifter redovisas därför inte för åren 1999-2001. För 2002 anges kvoten mellan garantireserverna och reserveringarna. Se även avsnitt 5.3.2.

6 RISKHANTERING

6.1 UPPDRAG OCH MÅL

De dominerande finansiella riskerna i statsskuldförvaltningen utgörs av ränte- och valutarisker som sammanhänger med skuldens storlek och sammansättning. I regeringens beslut om riktlinjer för statsskuldens förvaltning fastställs amorteringstakten för valutaskulden, durationen i den nominella skulden, riktlinjer för realskulden och förfalloprofilen för statsskulden. Dessa riktlinjer utgör den viktigaste utgångspunkten för RGK:s finansiella riskhantering.

Därutöver har regeringen angett Riksgäldskontoret ska sträva efter att uppnå bästa marknadspraxis ("best practice") i riskhanteringen och se till hanteringen av finansiella och administrativa risker uppfyller de för RGK:s verksamhet relevanta krav som ställs i lagstiftning gällande finansiella företag och i Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd.

Riksgäldskontorets styrelse har det övergripande ansvaret för riskhanteringen på RGK. Styrelsen fastställer dels principer för hur de av regeringen fastställda riktlinjerna för förvaltningen av statens skuld skall operationaliseras, dels ramar och riktlinjer för riskhanteringen inklusive instruktioner för intern kontroll. Utifrån dessa övergripande beslut fastställer riksgäldsdirektören antingen mer detaljerade föreskrifter eller delegerar denna uppgift vidare i organisationen. Riksgäldskontoret har en kreditkommitté och en operationell riskkommitté för att leda arbetet med riskhanteringen inom dessa båda områden. Avdelningen riskkontroll ansvarar för en oberoende riskkontroll av RGK:s finansiella och operationella risker.

6.2 VERKSAMHETEN 2002

6.2.1 Marknadsrisker i den aktiva skuldförvaltningen

RGK har sedan flera år tillbaka beräknat riskerna i den aktiva skuldförvaltningen i utländsk valuta med s.k. Value at Risk -teknik (VaR). Erfarenheterna av denna teknik har varit goda varför styrelsen under hösten 2002 tog beslut om att låta VaR vara den huvudsakliga tekniken för att styra och följa upp marknadsrisken i den aktiva skuldförvaltningen. För en utförligare beskrivning av marknadsrisken i den aktiva skuldförvaltningen se avsnitt 3.8.2.

6.2.1 Kreditrisker i derivatverksamheten

Riksgäldskontorets kreditrisker i derivatverksamheten orsakas av marknadsvärdeförändringar på de swappar, terminskontrakt och optioner RGK ingår. Om marknadsvärdet går RGK:s väg uppstår en fordran på motparten, dvs en kreditriskexponering. RGK har också kreditrisker i likviditetsförvaltningen i samband med placering av överskottsmedel.

Riksgäldskontorets huvudsakliga teknik för att reducera kreditriskerna i derivatverksamheten är överföring av säkerheter baserat på CSA-avtal (Collateral Support

Annex, dvs ett annex till ISDA-avtalet). Syftet med säkerhetsavtalet är att reglera ställande av säkerhet (i form av kontanter eller värdepapper) i syfte att utjämna den exponeringsrisk som uppstår genom derivattransaktioner. Säkerheterna är avsedda för det fall motparten skulle gå i konkurs eller exponeringarna av annan anledning skall nettas och betalas ut. CSA-avtal är en mycket effektiv metod för att kontrollera och i det närmaste helt eliminera kreditrisker. Styrelsen har beslutat att RGK skall sträva efter att få till stånd CSA-avtal med samtliga motparter. Denna process är ännu inte avslutad. Liksom hittills skall kravet för att ingå en transaktion med kreditrisk dessutom vara att motparten har en rating på minst A-

Gentemot de motparter där RGK inte har CSA-avtal har kreditriskexponeringarna minskat från 5,9 till 4,8 miljarder kronor. Den beräknade risken, dvs. den förväntade kreditförlusten bortsett från konkursåtervinning, har dock samtidigt ökat från 17 till 36 miljoner kronor. I den senare beräkningen tas hänsyn till att förlustrisken gentemot en motpart beror på dennes kreditvärdighet, dvs. rating, samt transaktionens löptiden. Ju längre löptid desto större risk för förlust, allt annat lika. RGK:s motparter har en hög kreditvärdighet motsvarande i genomsnitt AA.

6.2.2 Hantering av settlementrisker

Settlementrisker är kreditrisker i samband med ingående och avslutande av transaktioner till följd av att avvecklingsprocessen antingen inte sker i enlighet med sk delivery versus payment teknik, DVP, eller att det visserligen finns DVP men att det sker först efter ett antal dagar så att kontraktets marknadsvärde hinner ändras. Det senare är fallet i den inhemska marknaden där avveckling av obligationsaffärer t ex sker först efter tre affärsdagar. RGK löper då en marknadsrisk under avvecklingsperioden.

Kravet för att acceptera en risk på kapitalbeloppet i samband med avveckling är att motparten har rating motsvarande vad som krävs för att kreditrisker skall kunna tas, dvs A-. För att Riksgäldskontoret skall kunna acceptera marknadsrisken i samband med emission, byte eller uppköp krävs som huvudregel att motparten antingen har en rating motsvarande minst A- eller att motparten ställer säkerhet för risken eller ser till att annan part inträder i dess ställe gentemot Riksgäldskontoret. Vissa undantag från denna regel görs i samband med emissioner av premieobligationslån och lån i utländsk valuta. OM Stockholmsbörsen har i samarbete med Riksgäldskontoret utvecklat en teknik för central motpartsclearing där börsen uppträder som motpart gentemot RGK vid transaktioner genomförda i börssystemet. Därmed kan settlementriskerna reduceras betydligt.

6.2.3 Operationella risker

RGK har under en följd av år gradvis förbättrat den operationella riskhanteringen genom att vidta åtgärder avseende organisation, system och rutiner. De två allvarligaste kvarvarande bristerna har bedömts vara ofullständig dokumentation av RGK:s arbetsprocesser och brister i kontinuitetsplaneringen.

Under 2001 och 2002 har BARA-projektet (Beskrivning Av Riksgäldskontorets Arbetsprocesser) levererat processbeskrivningar som täcker hela upplåningen och skuldförvaltningen samt även garantiverksamheten. Beskrivningen av internbankens

processer avslutades i början av 2003. Därmed är dokumentationskravet i allt väsentligt uppfyllt. Riskanalyser baserade på processbeskrivningarna pågår alltjämt.

Kontinuitetsplaneringen har förbättrats genom en vidareutveckling av beredskapsplanen, förbättrat brandskydd och utveckling av driftöverenskommelser och reservrutiner. I etablerandet av ett reservdriftställe har RGK under hösten kartlagt och analyserat de olika verksamhetskritiska systemen och deras inbördes samband och på basis av denna analys tagit fram ett upphandlingsunderlag. Avsikten är att få ett reservdriftställe på plats under 2004.

6.3 MÅLUPPFYLLELSE

Riksgäldskontoret har ett väl utformat regelverk i form av riktlinjer, limiter och instruktioner alltifrån de mest övergripande reglerna fastställda av riksdag och regering till styrelseriktlinjer och instruktioner på lägre nivå.

Organisationen är väl utformad med strikt åtskillnad mellan front office och backoffice och med en oberoende riskkontroll. De metoder och modeller som RGK använder i riskhanteringen ligger på en hög nivå. Marknads- och kreditriskhanteringen i valutaskuldförvaltningen sker med metoder som kan bedömas som marknadsstandard i den finansiella sektorn. De finansadministrativa systemen är väl utvecklade. Dokumentationen av RGK:s arbetsprocesser är i det stora hela avklarad. Kontinuitetsplaneringen har förbättrats genom en vidareutveckling av beredskapsplanen, förbättrat brandskydd och utveckling av driftöverenskommelser och reservrutiner. Förberedelser för att få till stånd ett reservdriftställe pågår.

Sammantaget är bedömningen att RGK når upp till bästa marknadspraxis i riskhanteringen och att RGK uppfyller de för verksamheten relevanta krav som ställs i lagstiftning gällande finansiella företag och i Finansinspektionens föreskrifter och allmänna råd.

7 SYSTEMFRÅGOR 2002

7.1 SYSTEMFRÅGOR

RGK har under året och tidigare genomfört system- och processutveckling som ställer stora krav på den tekniska plattformens säkerhet och kapacitet. Under året har därför arbetet med att trygga RGK:s informations- och kommunikationsförsörjning haft hög prioritet, och RGK-ITs verksamhetsplan för år 2002 innehöll infrastrukturella insatser med betydande kostnader och resursuttag.

Ett **nytt nätverk** med hög säkerhet och kapacitet, byggt också för att kunna appliceras i ett framtida reservdriftställe, har implementerats. Nätverket har extern övervakning, vilket höjer tillgängligheten. Efter en översyn av RGK:s behov av telekommunikation har också

arbetet med att komplettera nätverkets funktioner med **IP-telefoni** inletts. Detta innebär att samtalen blir en del av den övriga datatrafiken i nätet. Installationen kommer att färdigställas i och med utgången av det första kvartalet 2003.

Den tekniska plattformen bestående av hårdvara och operativsystem håller på att uppdateras. Projektet ger RGK en **serverplattform** med enhetlig utrustning, skalbar funktionalitet, hög säkerhet samt garanterad support. I samband med detta planeras ett **utbyte av arbetsstationer** och skärmar för att tillgodose behovet av bland annat minneskapacitet och bättre arbetsmiljö. Arbetet beräknas vara avslutat under det första halvåret 2003.

Datorhallen på RGK byggdes i samband med att RGK flyttade in 1994. Maskinparken och kraven på daglig produktion har vuxit betydligt sedan dess. Därför har under året en genomgripande anpassning av strömmatning, kyla och luft genomförts.

RGK:s behov av att kunna exponera affärsdata samt att kunna arbeta interaktivt med transaktioner och information kräver säker identifikation över Internet. Därför pågår också arbete med att undersöka en kontorsgemensam struktur för stark autenticering (s k PKI²).

8 PERSONAL, JÄMSTÄLLDHET OCH ARBETSMILJÖ

Kompetenta och engagerade medarbetare är den viktigaste förutsättningen för att Riksgäldskontoret skall kunna utföra och utveckla sina arbetsuppgifter. Det är därför av avgörande betydelse att skapa en attraktiv arbetsplats för att rekrytera och behålla medarbetare. Det är också angeläget att ge våra medarbetare möjlighet att utvecklas och att våra anställningsförhållanden ger de anställda goda arbetsvillkor.

8.1 JÄMSTÄLLDHET

Jämställdhetsarbetet skall vara en naturlig del i det dagliga arbetet på Riksgäldskontoret. Jämställdhetsaspekten skall beaktas vid beslut om arbetsorganisation, arbetsmiljö, lönesättning, rekrytering och personalutveckling. Riksgäldskontorets mål för jämställdhetsarbetet är en jämnare fördelning mellan kvinnor och män inom såväl RGK:s olika verksamhetsområden som skilda personalkategorier.

Av de anställda under 2002 är 57 procent kvinnor och 43 procent män, vilket innebär att kontoret sammantaget har en jämn könsfördelning. För 2002 var antalet chefer 42 procent kvinnor och 58 procent män vilket är en förbättring jämfört med 2001 då andelen kvinnor var 33 procent kvinnor och andelen män 67 procent.

¹ Telefonikommunikation via Internet Protocol.

² Public Key Infrastructure

RGK:s ambition är också att minska löneskillnader mellan kvinnor och män. Löneskillnader skall uteslutande grundas på arbetets art och medarbetarnas kompetens. Både männens och kvinnornas medellöner ökade under 2002. Samtidigt minskade skillnaderna i medellön mellan kvinnor och män. Under 2002 var medellönen 27,3 tusen kronor för kvinnor och 32,9 tusen kronor för män, vilket är en förbättring jämfört med 2001 då medellönen var 26,0 tusen kronor för kvinnor och 32,8 tusen kronor för män.

8.2 PERSONALRÖRLIGHET

RGK har 138 personer anställda vid ingången av 2003. Under 2002 har 16 personer lämnat RGK och antalet anställda som är i arbete har i genomsnitt varit 141 per månad. Detta ger en personalomsättning på 13 procent under 2002, vilket innebär att personalomsättningen fortfarande är relativt hög, men har minskat med 2 procentenheter från 2001.

Sammanlagt 18 personer har anställts under året varav två är chefer, 12 är handläggare/specialist och fyra är stödpersoner. En majoritet av de nyanställda har högskoleexamen.

Tabell 8.1 Antalet anställda som slutat sin anställning budgetåren 1998 - 2002

Personalgrupp	1998	1999	2000	2001	2002	Summa
Chefer	1	1	1	1	1	5
Handläggare/specialister	8	11	20	15	11	65
Assistenten/motsv. stödperson	8	10	5	3	4	30
Summa	17	22	26	19	16	100

Tabell 8.2 Antal anställda som börjat sin anställning 1998 - 2002

Personalgrupp	1998	1999	2000	2001	2002	Summa
Chefer	1	1		1	2	5
Handläggare/specialister	12	13	20	26	12	83
Assistenten/motsv. stödperson	0	5		1	4	10
Summa	13	19	20	28	18	98

Antal avdelningschefer är tolv. Därutöver finns fem arbetsledarbefattningar.

Den genomsnittliga anställningstiden 2002 är 10,2 år (9,3 år för 2001). Genomsnittsåldern inom RGK är 42,2 år (42,8 år för 2001).

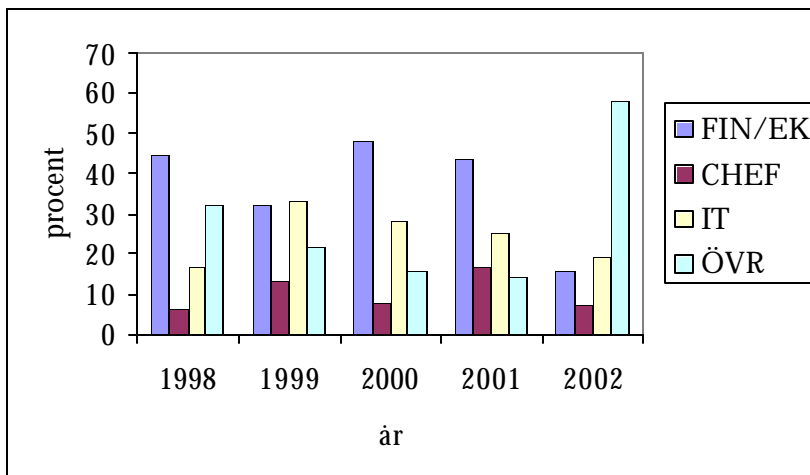
8.3 KOMPETENSUTVECKLING

Under det senaste budgetåret har 2,5 miljoner kronor använts för kompetensutveckling, vilket är en ökning med 0,6 miljoner jämfört med 2001. Planerad utbildning som bedöms viktig för verksamheten har kunnat genomföras. Större delen av utbildningsmedlen har använts för intern utbildning. Antal utbildningsdagar per anställd och år uppgår till 5,4 vilket är en ökning med en och en halv dag i jämförelse med föregående år. Antal utbildningsdagar har under de senaste fem åren varierat mellan fyra och sex dagar. Orsaker till att utbildningskostnaden ökat och att antal utbildningsdagar blivit fler är bl.a. en stor satsning på projekt som arbetsform. Samtliga anställda har gått på någon av de interna kurserna antingen Projekt som arbetsform, Projektledarutbildning eller Kurs för projektbeställare. En satsning på arbetsmiljöutbildning har även gjorts där chefer och skyddsombud deltagit i en tre dagars utbildning

Interna seminarier som inneburit kunskapsöverförande mellan de olika avdelningarna är mycket uppskattade och viktiga bidrag till kunskapslyft inom RGK. Inom finansområdet har bl.a. genomförts seminarium om Statspapper för alla, vilket var mycket välbesökt. Inom juridikområdet har genomfört utbildning inom offentlighet och sekretess, också den mycket uppskattad.

Utbildningar inom IT -området har varit omfattande likso m föregående år. De utbildningsinsatser som efterfrågats har kunnat tillgodoses.

Figur 1 Fördelning av utbildningskostnader mellan utbildningsområden

8.4 ARBETSMILJÖ

Riksgäldskontorets arbetsplats har minimal risk för fysisk och psykisk ohälsa. Den fysiska arbetsmiljön bedöms ha varit god under året. Ergonomiska utredningar och anpassningar av enskilda arbetsplatser har genomförts löpande när behov uppstår, t.ex. i samband med omflyttningar och nyanställningar. Personalen har deltagit i seminarier om personlig utveckling, stresshantering och en grundutbildning i arbetsmiljö har genomförts.

8.4.1 Samverkansformer

Under det senaste året har samverkansformer mellan chef och medarbetare utvecklats i enlighet med det lokala samverkansavtalet. Avdelningscheferna har återkommande samtal med sina medarbetare om verksamhetsmål och personliga resultatmål.

Förbättringsåtgärder initieras oftast genom samverkan mellan chef och medarbetare.

Samverkan fungerar bra vad gäller den fysiska arbetsmiljön, omflyttningar och omorganisationer. Samverkan har även fungerat väl i samband med löneförhandlingen, där lönesamtalsmodellen till stor del har använts mellan chef och medarbetare och med gott resultat. Riksgäldskontorets samverkansgrupp har möten sex gånger per år och gruppens arbetsutskott en gång per vecka. I dessa sammanhang har huvudsakligen övergripande kontorsgemensamma frågor hanterats.

8.4.2 Sjuktalet

Sjuktalet (antalet sjukdagar per anställd) har ökat de senaste åren. År 2001 var det 11,6 dagar per anställd och 2002 14,4 dagar per anställd. Orsaken till det ökade sjuktalet är fler långtidssjuka (sjukskrivna i mer än 90 dagar). Frånvaron var i huvudsak ej arbetsrelaterad.

8.5 ORGANISATIONSFÖRÄNDRINGAR

Från första januari 2003 tillträder Erik Thedéen tjänsten som biträdande Riksgäldsdirektör efter Ingrid Bonde. De avdelningar som rapporterar till Erik Thedéen blir Administration, Ekonomi och IT.

Förutom Juristavdelningen kommer Backoffice och Riskkontroll härnäst att rapportera till chefjurist Anne Gynnerstedt.

Avdelningen Marknad och Skuldförvaltning delas upp på två avdelningar; Skuldförvaltning samt Privatmarknad. Christine Holm blir chef för Privatmarknad och chefstjänsten för Skuldförvaltning är vakant. Erik Thedéen är chef för avdelningen till dess tjänsten blir tillsatt.

RESULTATRÄKNING, BALANSRÄKNING, ANSLAGS- REDOVISNING, FINANSIERINGSANALYS SAMT NOTER FÖR ÅR 2002

Årsredovisningen har upprättats i enlighet med bestämmelserna i förordningen om årsredovisning och budgetunderlag (SFS 2000:605).

Räkenskapshandlingarna omfattar resultaträkning, balansräkning, anslagsredovisning, finansieringsanalys samt noter.

Resultaträkningen redovisar i sammandrag Riksgäldskontorets samtliga kostnader och intäkter. Balansräkningen redovisar i sammandrag RGK:s tillgångar, skulder och myndighetskapital. Anslagsredovisningen omfattar RGK:s redovisning mot statsbudgetens utgiftsanslag och inkomsttitlar. Finansieringsanalysen visar hur verksamheten har finansierats och hur RGK:s likvida ställning har förändrats.

Avrundning av sifferuppgifter

I årsredovisningen avrundas samtliga sifferuppgifter enligt gängse princip. Delsummor i tabeller och uppställningar har inte justerats för att få totalsummorna att stämma. Vid summering av avrundade delsummor i tabeller och uppställningar kan därför i vissa fall totalsumman avvika med en decimal.

Brytdag

Brytdagen, dvs. när den löpande bokföringen för 2002 avslutades, var den 10 januari 2003.

Nytt statsskuldmått fr.o.m. 1 januari 2003

Statsskulden ska, enligt regeringsbeslut, från år 2003 konsekvent mätas inklusive derivatinstrument, som skuldbytesavtal och valutaterminer. Dessutom ska skuldinstrumenten i den statliga redovisningen värderas till nominellt slutvärde.

Det nya måttet innebär att statsskulden som vid årsskiftet 2002 uppgick till 1 160,3 miljarder, ökar med 44 miljarder till 1 204,3 miljarder kronor jämfört med tidigare använt mått (Tabell 1.1 och not 26). Läs mer om de nya statsskuldmåtten i avsnitt 1.1.

REDOVISNINGS- OCH VÄRDERINGSPRINCIPER

Bokförings- och utgiftsmässiga principer

Riksgäldskontoret tillämpar bokföringsmässig redovisning i resultaträkningen. Anslagsredovisning sker enligt utgiftsmässiga principer. Eftersom avräkningen mot anslaget sker utgiftsmässigt uppstår en periodiseringseffekt som påverkar årets kapitalförändring. En beskrivning av de olika principernas konsekvenser för redovisningen redogörs för under rubriken Förtydligande av vissa samband i redovisningen.

Väsentliga händelser under perioden

Den 1 juli 2002 omvandlades tillgångar som Insättningsgarantinämnden (IGN), Kärnavfallsfonden (KAF) och Premiépensionsmyndigheten (PPM) haft placerade på konton i Riksgäldskontoret till placeringar i statspapper. Statsskulden ökade därmed med 39,1 miljarder kronor och Riksgäldskontorets skulder till andra myndigheter minskade i motsvarande grad. Placeringarna i statspapper fördelades på nominella statsobligationer med 7,4 miljarder och med 31,7 miljarder i reala statsobligationer. Se även avsnitt 4.1.2 i resultatredovisningen.

En extra överföring med 20 miljarder från Riksbanken till statsverket har skett under perioden. Riksgäldskontoret har inlevererat beloppet till inkomsttitel 2131 Riksbankens (av RGK) inlevererade överskott.

Emissioner

Vid emissioner av statsobligationer med kupong redovisas det nominella värdet som statsskuld. Skillnad mellan erhållen likvid och bokförd statsskuld redovisas som över- eller underkurs samt en eventuell räntedel som resultatförs och påverkar anslaget räntor på statsskulden. Storleken på över- eller underkurser och eventuell upplupen ränta beräknas utifrån gällande marknadsränta vid emissionstillfället, jämfört med villkoren (kupongränta, ränteförfallodag) i det lån som emitteras.

Vid emission av diskonteringsinstrument, såsom statsskuldväxlar och nollkupongobligationer, redovisas inbetalt belopp (det diskonterade värdet) som statsskuld.

Realräntelån ingår i statsskulden på samma sätt som nominella kupong- eller nollkuponglån

Realiserade kursvinster och förluster

Vid repotransaktioner eller vid uppköp av obligationer redovisas skillnad mellan likvidbelopp och bokförd skuld som realiserad kursvinst- eller förlust. Om orealiserade kurser, se Marknadsvärdering nedan.

Över- och underkurser vid emission

Skillnad mellan erhållen likvid och bokförd statsskuld redovisas som över- eller underkurs och ränta. Se även Emissioner ovan.

Balanserade över-/underkurser

Vid emissioner redovisas skillnaden mellan erhållen likvid och bokförd statsskuld som över- eller underkurs. Utgiften avräknas anslaget räntor på statsskulden. Den uppkomna över- eller underkursen balanseras (som periodavgränsningspost) och intäkts- respektive kostnadsförs i resultaträkningen fördelat över lånets löptid.

Återköpsavtal (repor)

Riksgäldskontoret genomför transaktioner med återköpsavtal (repor) i emitterade lån. Genomförda repotransaktioner i lån emitterade av Riksgäldskontoret ökar/minskar aktuellt lån under statsskulden. Genomförda repotransaktioner i lån emitterade av andra låntagare redovisas som kortfristiga placeringar och ingår inte i statsskulden.

Uppköp av obligationer

Riksgäldskontoret köper upp obligationer i utestående lån. Uppköp av obligationer tillhörande lån emitterade av Riksgäldskontoret, betraktas som en förtida amortering och minskar därför aktuellt lån under statsskulden.

Uppköpta premieobligationer redovisas däremot som anläggningstillgångar ända tills inlösen sker. Uppköp av obligationer emitterade av andra låntagare redovisas som kortfristiga placeringar i form av innehav av andras värdepapper.

Kortfristiga placeringar

Riksgäldskontoret placerar kortfristig överskottslikviditet på dagslänemarknaden för att hantera kortfristiga förändringar i lånebehovet. Placerad överskottslikviditet redovisas som kortfristiga placeringar. Den vid dagens slut återstående behållningen eller underskottet placeras på, respektive belastar bankkonto.

Dagslån

Riksgäldskontoret lånar på dagslänemarknaden för att hantera kortfristiga förändringar i lånebehovet. Dagslån redovisas under statsskulden.

Värdering av fordringar och skulder i utländsk valuta m.m.

Fordringar och skulder i utländsk valuta är värderade till bokslutsdagens valutakurser. Se även orealiserade valutakursförändringar nedan.

Orealiserade valutakursförändringar

Redovisade orealiserade valutakursförändringar avser skillnaden mellan bokfört anskaffningsvärde för skulden (i utländsk valuta) som är redovisad i svenska kronor och den värdering som görs till gällande valutakurser. Den orealiserade valutakursändringen ingår i statsskulden. Förändringen av valutaskuldens värdering redovisas i resultaträkningen.

Realiserade valutakursförändringar

När en skuld eller fordran i utländsk valuta förfaller till betalning, redovisas skillnaden mellan bokfört anskaffningsvärde för skulden (i svenska kronor) och betalningen som en realiserad valutakursförändring i resultaträkningen.

Garantiverksamheten

Garantireserv på räntekonto

Med undantag av ett fåtal åtaganden, där riksdagen beslutat om särlösningar eller där Riksgäldskontoret skrivit till regeringen, är sedan årsskiftet alla garantier invärderade till den nya garantimodellen. Invärderingen innebär att samtliga garantiengagemang ska beläggas med en avgift som avspeglar risken i åtagandet. Avgifterna förs till en garantireserv på ett räntebärande konto i Riksgäldskontoret, varifrån utbetalningar görs för infrianden samt administration. Återvinningar från regressfordringar efter infrianden tillförs reserven. Riksgäldskontoret har tillgång till en obegränsad kredit på detta räntekonto.

En särskild garantireserv med eget räntekonto har i enlighet med riksdagsbeslut inrättats för kreditgarantierna till Venantius. På räntekontot för Venantius är krediten begränsad till 22 000 miljoner kronor, vilket är lika med det högsta tillåtna åtagandet.

Reservering för framtida garantiförluster

I Riksgäldskontorets balansräkning redovisas under rubriken "Avsättningar" den reservering som görs för framtida garantiförluster. Reserveringen grundar sig på den gjorda riskbedömningen vid premiesättningen av garantierna till den nya garantimodellen och i förekommande fall senare revidering av denna riskbedömning. Reserveringen motsvarar summan av de riskberäknade avgifter som betalas av garantitagarna och de riskberäknade avgifter som finansieras från anslag, s. k. subventionsmedel. Samtliga avgifter för utestående åtaganden, både redan betalda och framtida ännu ej betalda avgifter, är nuvärdesberäknade.

För de åtaganden där riksdagen beslutat om särlösningar (garantikapital till internationella finansieringsinstitutioner samt kapitaltäckningsgarantierna till Arlandabanan Projekt AB och SVEDAB) har inte någon reservering gjorts för framtida garantiförluster. Dessa åtaganden redovisas i stället som ansvarsförbindelser.

Kreditriskavgifter till inkomsttitel

De kreditriskavgifter som tas ut för lånen med kreditrisk inlevereras efter avdrag för administrativa kostnader till inkomsttitel 2124 i enlighet med regleringsbrevet.

Regressfordringar och förluster

Riksgäldskontoret har under 2002 fortsatt arbetet med att gå igenom regressfordringarna. RGK har, liksom tidigare, kunnat konstatera att åtskilliga av de från länsstyrelserna övertagna fordringarna varit preskriberade och därför måste avskrivas.

Värdering av fordringar – övriga

Riksgäldskontorets utställda lån redovisas till nominella belopp utan hänsyn till eventuella befarade förluster.

Regressfordringar från infriade garantiätaganden redovisas i balansräkningen efter avdrag för konstaterade och befarade kreditförluster.

Ansvarsförbindelser

Beviljade kreditgarantier redovisas som ansvarsförbindelser i de fall där en försäkringstekniskt beräknad riskpremie för garantin inte har beräknats.

Materiella anläggningstillgångar

Anläggningstillgångar tas upp till anskaffningsvärdet och avskrivs linjärt med 3, 5 eller 10 år baserat på dess ekonomiska livslängd. Investeringens totala anskaffningsvärde skall också överstiga 10 000 kronor för att redovisas som anläggningstillgång. Persondatorer som anskaffats efter den 30 juni 1998 avskrivs omedelbart. RGK har bedömt att den ekonomiska livslängden för denna utrustning understiger 3 år.

Skuldskötselinstrument

Kontoret genomför vissa s.k. skuldskötseltransaktioner i förvaltningen av statsskulden i valuta. I not 26 Statsskulden beskrivs och kompletteras bilden av statens direkta låns storlek med en beräkning där skuldskötselinstrumenten ingår.

Finansieringsanalysen

Finansieringsanalysen följer den uppställningsform som följer av förordning om årsredovisning och budgetunderlag, anpassad till Riksgäldskontorets verksamhet. I Riksgäldskontorets finansieringsanalys redovisas vissa flöden enligt den s.k. indirekta metoden, som innebär att kassaflödet tas fram genom att samtliga intäkter och kostnader enligt resultaträkningen korrigeras för förändringar av fordringar och skulder. Vissa faktiska betalningar redovisas enligt direkt metod, exempelvis räntor på statsskulden. Finansieringsanalysen kan därför inte direkt stämmas av mot resultaträkningens poster och balansposternas förändring.

Affärsdagsredovisning

Från och med den 1 mars 2000 tillämpar Riksgäldskontoret affärsdagsredovisning. Det innebär att transaktioner påverkar den redovisade statsskulden på affärsdagen, dvs. när avtal ingås och inte när betalning sker. Av den redovisade statsskulden den 31 december 2002 utgjordes 485,3 miljoner kronor av avtalade men ännu inte betalade transaktioner.

Interna fordringar och skulder

Eliminering av fordringar och skulder gentemot Statens internbank (avdelning inom Riksgäldskontoret), som handhar samtliga myndigheters (inklusive Riksgäldskontorets) räntekonton och lån till anläggningstillgångar, har inte gjorts. Denna princip gäller sedan 1999 och innebär att informationen om Riksgäldskontorets egna räntekonton och lån till anläggningstillgångar i årsredovisningen blir tydlig (se not 23 och 28).

Realobligationer

I årsredovisningen för 2001 beskrevs att beräkningen och redovisningen av upplupen inflationskompensation (upplupen ränta) för realobligationer inte var helt korrekt. Vid en ny beräkning av realobligationernas marknadsvärde vid halvårsskiftet konstaterades att upplupna räntor (inklusive upplupen inflationskompensation) var upptaget med 4,6 miljarder för lågt värde 2001. Vidare påverkades även periodavgränsningsposterna förutbetalda underkurser och förutbetalda överkurser, som redovisas utanför statsskulden, med 1,3 (högre fordran) respektive 1,2 miljarder (lägre skuld). Nettoeffekten av den nya beräkningen blir således 2,1 miljarder för lågt värde.

Det bör också påpekas att justeringen av periodavgränsningsposterna inte påverkade statens lånebehov eller statsbudgeten. Den marknadsvärderade statsskulden för 2001 (se not 26) var korrekt, men fördelningen mellan upplupna räntor och orealiserade kurser var felaktig. Jämförelseuppgifterna har inte justerats för 2001 i årsredovisningen.

FÖRTYDLIGANDEN AV VISSA SAMBAND I REDOVISNINGEN

Redovisning av statsskulden

I Riksgäldskontorets definition av den svenska statsskulden ingår de låneinstrument som RGK använder, och har använt sig av, i sin finansiering av statens lånebehov. Skulden redovisas i termer av bokförda belopp vid emissionstillfället, dvs. den marknadsvärderas inte med avseende på förändringar i marknadsräntorna. Däremot tas valutaskulden upp till sitt aktuella värde, dvs. omräknad med rådande växelkurser. Se även Marknadsvärdering.

Utanför det som definieras som statsskulden ligger s.k. skuldskötselinstrument, t.ex. skuldbytesavtal (swappar) och terminer. Inte heller kortfristiga placeringar, dagslån (fordran) eller uppköp av egna premieobligationer ingår i statsskulden. I not 26 beskrivs statsskulden inklusive skuldskötselinstrument.

Notera även att över-/underkurser inte räknas in i statsskulden.

Två redovisningsprinciper - kostnadsmässig och utgiftsmässig

Redovisningsprincipen att utgifter och inkomster avräknas anslagen innebär att s.k. periodiseringar enligt kostnadsmässig redovisning, såsom orealiserade valutakursdifferenser, upplupna räntekostnader etc, inte avräknas anslagen. Utfallet under 2002 för utgifter på anslaget räntor på statsskulden enligt den utgiftsmässiga principen är

67,2 miljarder kronor. Enligt kostnadsmässiga principer är årets kostnader för räntor, över- och underkurser, valutaförändringar m.m. 41,7 miljarder kronor.

Kassamässig redovisningsprincip

Det finns också en tredje princip som är central för Riksgäldskontoret, nämligen den kassamässiga principen. Lånebehovet (se avsnitt 2.1) tas fram enligt kassamässiga principer. Utfallet för anslaget Räntor på statsskulden skiljer sig därför mellan presentationerna av anslagsredovisningen och lånebehovet (Jämför tabell 2.1 och 1.5) Skillnaden uppgick för 2002 med 2,0 miljarder som förklaras av skillnaden mellan de olika principerna kassamässig och utgiftsmässig.

Intäkter av anslag i resultaträkning jämfört anslagsutfallet

Enligt anslagsredovisningen är den totala anslagsbelastningen och inleveransen till inkomsttitel 47 595 miljoner kronor. Enligt resultaträkningen är intäkter av anslag 67 158 miljoner kronor, en skillnad på 19 562 miljoner kronor. Skillnaden förklaras i huvudsak av överföringen från Riksbanken med 20 000 miljoner kronor som redovisas under rubriken Uppbördsverksamhet i resultaträkningen samt av depositioner för futures med 437 miljoner kronor som redovisas mot statskapital.

Resultaträkningens saldo - årets kapitalförändring

Periodens kapitalförändring är 21,3 miljarder. Motsvarande period förra året var kapitalförändringen -10,8 miljarder. För statliga myndigheter är resultatet - kapitalförändringen - inte ett mått på om verksamheten går bra eller dåligt. Utgifter och inkomster ger via anslagen en motsvarande intäkt av anslag respektive en reduktion av intäkt av anslag, dvs. nettot blir noll i resultaträkningen. Däremot avräknas inte anslagen för s.k. periodiseringar, exempelvis upplupna räntekostnader eller orealiserade valutakursförändringar. Det är alltså endast förändringen av storleken på periodiseringar samt på över-/underskottet från den avgiftsfinansierade verksamheten, som ligger i årets kapitalförändring.

Kommentar till årets utfall

I avsnitt 2.1 redogörs för bakgrunden till utfallet för lånebehovet (kassamässiga princip). Det lägre utfallet för Räntor på statsskulden i år jämfört 2001 beror på att statsskulden minskat under en följd av år och av ett lägre ränteläge samt att kronan stärkts mot andra valutor. Dessa förhållanden påverkar också de bokföringsmässiga kostnaderna och intäkterna (som inkluderar periodiseringar som upplupna räntor och orealiserade valutakursdifferenser). Årets utfall för finansiella kostnader för förvaltning av statsskulden har förändrats från 90,0 miljarder till 41,8, dvs. en minskning av kostnaderna med 48,2 miljarder. Denna förändring förklaras i huvudsak av en stärkt krona; sammantaget har kostnaderna för realiserade och orealiserade valutadifferenser minskat med hela 49,7 miljarder jämfört med föregående år. Beloppet ska ställas i relation till valutaskulden (inklusive skuldskötselinstrument) som uppgick till 404 miljarder vid årets ingång och 373 miljarder vid årsskiftet.

Redovisade räntekostnader och intäkter samt över- och underkurser (eg. räntor) har endast förändrats med 1,5 miljarder. Att dessa kostnader har ökat, trots ett lägre ränteläge,

beror på att upplupna räntekostnader ökat för realobligationer dvs. den upplupna inflationskompensationen har ökat med 5,6 miljarder samt ökningen av de långfristiga upplupna räntekostnaderna (lån med nollkupong) med 4,6 miljarder.

Marknadsvärdering

I årsredovisningen beskrivs även statsskulden värderad till bokslutsdagens marknadsränta. Uppgifter om den marknadsvärderade statsskulden återfinns i not 26. Dagslån och repor har dock inte marknadsvärderats.

Undantag från ekonomiadministrativa regler

Överskott i den avgiftsfinansierade in- och utlåningsverksamheten och i garantiverksamheten för nya garantier är undantagna reglerna i 23§ i kapitalförsörjningsförordningen (1996:1188) vad gäller bestämmelser om förfarande vid mer än 10 procents ackumulerat överskott i den avgiftsbelagda verksamhetens omsättning. Garantiverksamheten och In- och utlåningsverksamheten omfattas inte av 7§ Avgiftsförordningen (1192:191) om samrådsskyldighet om avgifter.

RESULTATRÄKNING, 1 000-TAL KRONOR (Not 1)

	Not	2002	2001
Verksamhetens intäkter			
Intäkter från anslag		67 156 899	80 378 124
Intäkter av avgifter från garanti- och kreditgivning		125 536	1 127 800
Intäkter av avgifter från in- och utlåning till statliga myndigheter m fl		21 482	22 896
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2	732	-680
Ränteintäkter räntekonto m m		74 041	22 992
Summa verksamhetens intäkter		67 378 690	81 551 133
Verksamhetens kostnader			
Finansiella kostnader för förvaltning av statsskulden			
Räntekostnader	3	-124 841 053	-105 314 696
Ränteintäkter	3	55 429 926	47 630 826
Över-/underkurs vid emission	4	7 502 042	-2 147 363
Realiserade kursförluster	5	-4 594 139	-5 171 609
Realiserade valutakursförluster	6	-6 650 028	-12 318 205
Orealiserade valutakursvinster	6	31 462 668	-12 530 089
Intäktsförda preskriberade obligationer, kuponger och vinster		11 064	35 695
Provisionsintäkter/avgifter för obligationer		14	13
Provisioner till banker m fl	7	-158 889	-187 960
Summa		-41 838 394	-90 003 386
Övriga verksamhetskostnader			
Personalkostnader	8	-80 192	-71 941
Lokalkostnader		-16 756	-16 047
Omvärdering av garantifordringar		-3 261	17 823
Reservering för framtida garantiförluster	9	-3 857 106	-1 053 099
Kostnader för utbetalning av garantisubvention	10	-40 000	-1 016 400
Övriga driftkostnader	11	-200 541	-169 892
Räntekostnader, m m		-209	-20 206
Avskrivningar	13	-3 016	-2 206
Summa		-4 201 081	-2 331 969
Summa verksamhetens kostnader		-46 039 475	-92 335 355
Uppbördsverksamhet			
Intäkter av uppbörd	36	20 000 000	19 616 293
Medel som tillförts statsbudgeten från uppbördsverksamheten	36	-20 000 000	-19 616 293
Summa uppbördsverksamhet		0	0
Periodens kapitalförändring	12	21 339 214	-10 784 222

BALANSRÄKNING, 1 000-TAL KRONOR

	not	2002-12-31	2001-12-31
TILLGÅNGAR			
Materiella anläggningstillgångar		8 960	4 289
Maskiner, inventarier, installationer m m	13	8 960	4 289
Finansiella anläggningstillgångar		215 212 533	216 781 241
Andra långfristiga värdepappersinnehav	14	19 622 597	27 136 048
Långfristiga fordringar hos andra myndigheter	15	184 910 247	167 223 463
Andra långfristiga fordringar	16	10 679 689	22 421 730
Fordringar		7 961 462	15 442 405
Kundfordringar	17	35 012	16 322
Fordringar hos andra myndigheter	18	1 482 486	1 335 727
Övriga fordringar	19	6 443 964	14 090 356
Periodavgränsningsposter		21 301 290	23 257 526
Förutbetalda kostnader	20	9 598 728	9 891 477
Övriga upplupna intäkter	21	11 702 562	13 366 049
Avräkning med statsverket		1 025 343 955	1 031 871 622
Avräkning med statsverket	22	1 025 343 955	1 031 871 622
Kortfristiga placeringar		-	1 989 000
Värdepapper och andelar		-	1 989 000
Kassa och bank		2 232 896	3 965 747
Kassa, postgiro och bank	23	2 232 896	3 965 747
SUMMA TILLGÅNGAR		1 272 061 095	1 293 311 830
KAPITAL OCH SKULDER			
Myndighetskapital		-70 003 754	-91 780 346
Statskapital	24	3 997 269	3 559 891
Balanserad kapitalförändring	25	-95 340 237	-84 556 015
Kapitalförändring enligt resultaträkningen	12	21 339 214	-10 784 222
Avsättningar		5 341 500	1 484 394
Reservering för framtida garantiförluster	9	5 341 500	1 484 394
Statsskulden	26	1 160 329 112	1 156 827 185
Lån i svenska kronor		962 492 132	933 495 204
Lån i utländsk valuta		197 836 980	223 331 981
Skulder m m		100 822 196	155 773 080
Skulder till andra myndigheter	27	72 379 256	116 456 072
Leverantörsskulder		18 575	16 651
Övriga skulder	28	28 424 365	39 300 357
Periodavgränsningsposter		75 572 042	71 007 517
Upplupna kostnader	29	59 485 759	54 922 382
Övriga förutbetalda intäkter	30	16 086 283	16 085 135
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER		1 272 061 095	1 293 311 830
Ansvarsförbindelser			
Garantiåtaganden utan reservering för framtida garantiförluster	31	73 550 050	138 408 419
Skuldbevis	32	7 256 027	4 704 034
Inskrivna spar- och premieobligationer	33	1 711	3 856

ANSLAGSREDOVISNING

Anslagsredovisningen omfattar en redovisning och specifikation av utfallet på de inkomstitlar och anslag på statsbudgeten som Riksgäldskontoret under budgetåret har disponerat. Utfallet specificeras i noterna i enlighet med de särskilda villkor för finansieringen som angivits i Riksgäldskontorets regleringsbrev.

Redovisning mot statsbudgetens inkomstitlar (1 000 -tal kronor)

Inkomst titel	Benämning	Utfall per 31 december 2002
2124	Inlevererat överskott av Riksgäldskontorets garantiverksamhet (35)	29 218
2131	Riksbankens (avRGK) inlevererade överskott (36)	20 000 000
2535	Avgifter för statliga garantier	0
2811	Övriga inkomster av statens verksamhet	0
4138	Återbetalning av tidigare infriade statliga garantier	0
Summa		20 029 218

Redovisning mot statsbudgetens anslag (1 000 -tal kronor)

Anslag	Not	Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enligt regleringsbrev	Om-disponerade anslagsbelopp	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Utgående överföringsbelopp
26 92:1 Räntor på statskulden	(37)		63 100 000			63 100 000	-67 183 174	-4 083 174
26 92:3 Provisionskostnader i samband med upplåning och skuldförvaltning	(37)		216 700			216 700	-156 032	60 668
2 2:3 Riksgäldskontoret: Förvaltningskostnader, anslagspost 1	(38)	56 604	227 875			284 479	-235 598	48 881
anslagspost 2		14 178	25 000	-5 028	-8 400	25 750	-8 691	17 058
anslagspost 3		5	0	-5		0	0	0
Garantiverksamheten								
2 2:6 Insatser i internationella finansieringsinstitutioner, post 2								
2 2:7 Avsättning för garantiverksamheten, anslagspost 1								
anslagspost 2								
7 8:1 Bistandsverksamhet, post 1.2								
19 33:3 Täckande av förluster p g a kreditgarantier inom regionalpolitiken	(39)	16 846	11 000		-16 846	11 000	-11 000	0
21 35:9 Täckande av förluster i anledning av statliga garantier inom energiområdet (äldre anslag)		10 000			-10 000	0		0
22 36:2 Våghållning och statsbidrag, anslagspost 3.1	(40)							
22 36:4 Banverket: Banhållning och sektorsavgifter, anslagspost 4.1	(41)							
23 44:4 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m., anslagspost 2	(42)	19 294	11 000		-3 294	27 000	-27 000	0
23 43:9 Strukturstöd till fisket m.m., anslagspost 2	(43)		2 000			2 000	-2 000	0
Summa		116 927	63 593 575	-5 033	-38 540	63 666 929	-67 623 495	-3 956 566

FINANSIERINGSANALYS

Finansieringsanalysen visar hur verksamheten har finansierats och hur RGKs likvida ställning har förändrats. Uppgifterna lämnas i 1 000-tal kronor.

	2002-01-01	2001-01-01
	--12-31	--12-31
Drift		
Kostnader		
Räntor på statsskulden, m.m.	-152 862 123	-181 366 375
Förvaltningsutgifter	-456 780	-431 673
Infriande av garantier	-3 054	-6 697
Bonusränta på ungdomsbosparande	0	-20 021
Garantisubventioner	-40 000	-1 016 400
EU-avgifter	-13 588 740	-21 678 231
	-166 950 697	-204 519 397
Finansiering genom intäkter och avgifter		
Räntor på statsskulden, m.m.	85 724 295	100 295 775
Återvunna garantier	3 653	9 232
Avgifter för garantigivning	195 727	1 148 811
Avgifter för kreditgivning	21 899	23 505
Övriga inkomster	4 166	706
EU-avgifter från myndigheter, intäkt	13 393 657	24 747 546
	99 343 396	126 225 575
Finansiering från statsbudgeten		
Anslagsmedel som erhållits för drift	67 183 048	80 440 052
Medel som överförts till inkomstitlar från drift	-29 218	-70 188
Ökning(+)/minskning(-) av statskapital	437 378	2 043 332
	67 591 208	82 413 196
Finansiering genom skulddispositioner		
Ökning(-)/minskning(+) av kortfristiga fordringar	11 245 766	-6 146 382
Ökning(+)/minskning(-) av kortfristiga skulder	-272 147	-3 244 283
	10 973 618	-9 390 665
Kassaflöde till drift	10 957 525	-5 271 291
Investeringsverksamhet		
Investeringar i		
- materiella anläggningstillgångar	-7 688	-2 795
Finansiering		
Lån från Riksgäldskontoret	7 688	2 795
- amorteringar	-3 069	-2 498
Anslagsmedel som erhållits för amorteringar	3 069	2 498
	7 688	2 795
Kassaflöde till investeringsverksamhet	0	0

RIKSGÄLDSKONTORETS ÅRSREDOVISNING 2002

(fortsättning från föregående sida)

	2002-01-01	2001-01-01
	--12-31	--12-31
Låneverksamhet		
Täckning av underskott på statsverkets checkräkning	5 311 060	38 036 746
Minskning (+) av behållningar på räntekonto	-9 103 777	-2 176 401
In- och utlåning		
Minskning (-) av inlåning	-44 233 452	7 456 259
Ökning (-) av utlåning	-5 944 743	-32 178 441
	-50 178 195	-24 722 182
Finansiering genom upplåning		
Ökning (+)/minskning (-) av upplåning		
- statsobligationslån	45 233 118	-91 784 148
- statsskuldväxlar	-8 843 557	-24 309 557
- dagslån	-7 574 000	12 500 000
- premieobligationer	-3 200 000	-6 100 000
- riksgäldskonto	-525 432	-556 810
- riksgäldsspar	3 906 799	4 186 586
Upplåning i svenska kronor	28 996 928	-106 063 929
Överföring från AP-fonder	-	135 814 679
Upplåning i utländsk valuta	-25 495 001	-17 729 058
Finansiering genom skulddispositioner		
Ökning (-)/minskning (+) av		
- uppköpta obligationer	312 375	-55 472
- bostadsobligationer	7 201 076	-25 365 990
- dagslån och placeringar	1 989 000	10 698 000
Ökning (+)/minskning (-) av		
- skuldskötselätgärder	-9 481 397	4 418 650
- övriga kortfristiga skulder	-860 202	1 114 299
	-839 148	-9 190 513
Påverkan från valutakursförändringar	28 102 290	-11 521 409
Kassaflöde från låneverksamhet	-23 205 844	2 447 934
Uppbördsverksamhet		
Erhållen uppbörd	20 000 000	19 616 293
Medel som tillförts statsbudgeten från uppbördsverksamhet	-20 000 000	-19 616 293
Kassaflöde från uppbördsverksamhet	0	0
Förändring av likvida medel	-12 248 319	-2 823 357
Specifikation likvida medel	2002-01-01	2001-01-01
	--12-31	--12-31
Likvida medel vid årets början	13 298 297	16 121 655
Ökning (+)/minskning (-) av		
- kassa och postgiro	187 482	-261 013
- tillgodohavande på räntekonto	217 598	1 118 000
- banktillgodohavanden	-2 137 931	780 927
Ökning (+)/minskning (-) av		
- fordran till statsverket	-10 515 468	-4 461 271
Förändring av likvida medel	-12 248 319	-2 823 357
Likvida medel vid årets slut	1 049 978	13 298 297

NOTER, 1 000-TAL KRONOR**Not 1 Kostnader och intäkter per verksamhet 2002**

Verksamhet	Upplåning och Statsskuld-förvaltning	In- och utlåning	Statens betalnings-system	Garanti- och kredit-verksamheten	Övrigt	Utfall 2002
Utfall 2002						
Verksamhetens intäkter						
Intäkter från anslag	66 269 065	841 342	35 710	-29 218	40 000	67 156 899
Intäkter av avgifter från garanti- och kreditgivning	0	0	0	125 536		125 536
Intäkter av avgifter från in- och utlåning till statliga myndigheter m fl	0	0	0	0		0
Intäkter av avgifter från in- och utlåning till statliga myndigheter m fl	0	21 482	0	0		21 482
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	732	0	0	0		732
Ränteintäkter räntekonto m m	2 088	766	304	70 883		74 041
Summa verksamhetens intäkter	66 271 885	863 590	36 014	167 201	40 000	67 378 690
Verksamhetens kostnader						
Finansiella kostnader för förvaltning av statsskulden						
Räntekostnader	-113 016 140	-11 824 913	0	0		-124 841 053
Ränteintäkter	42 029 330	13 400 597	0	0		55 429 926
Över-/underkurs vid emission	6 601 137	900 904	0	0		7 502 042
Realiserade kursförluster	-4 144 461	-449 677	0	0		-4 594 139
Realiserade valutakursförändringar	-6 631 607	-18 421	0	0		-6 650 028
Orealiserade valutakursförändringar	31 434 289	28 378	0	0		31 462 668
Intäktsförda preskriberade obligationer, kuponger och vinster	0	0	0	0		0
kuponger och vinster	11 064	0	0	0		11 064
Provisionsintäkter/avgifter för obligationer	14	0	0	0		14
Provisioner till banker m fl	-158 889	0	0	0		-158 889
Summa	-43 875 262	2 036 868	0	0		-41 838 394
Övriga verksamhetskostnader						
Personalkostnader	-48 515	-8 454	-7 842	-15 896	516	-80 192
Lokalkostnader	-10 229	-1 692	-1 469	-3 365		-16 756
Omvärdering av garantifordringar	0	0	0	-3 261		-3 261
Reservering för framtida garantiförluster	0	0	0	-2 018 507		-2 018 507
Reservering för framtida gar.för. Venantius				-1 838 599		-1 838 599
Kostnader för utbetalning av garanti-subventioner					-40 000	-40 000
Övriga driftkostnader	-142 956	-17 740	-26 685	-12 653	-507	-200 541
Räntekostnader, bonusränta ungdomsbospar m m	-132	-21	-17	-39		-209
Avskrivningar	0	0	0	0	-3 016	-3 016
Summa	-201 832	-27 907	-36 014	-3 892 320	-43 007	-4 201 081
Summa verksamhetens kostnader	-44 077 094	2 008 961	-36 014	-3 892 320	-43 007	-46 039 475
Årets kapitalförändring	22 194 791	2 872 551	0	-3 725 119	-3 007	21 339 214

Olikheterna i tabellen Kostnader och intäkter per verksamhet jämfört med de enskilda resultaträkningarna för Statens finansfunktion (verksamhetsgrenarna In- och utlåning och Statens betalningssystem) och för Garantier och lån med kreditrisk som följer, beror på att indirekta kostnader och intäkter redovisats olika. Exempelvis ingår indirekta lönekostnader i tabellen ovan rubricerad som personalkostnad medan de ingår i posten Övriga driftskostnader eller Administrationskostnader i de enskilda resultaträkningarna nedan. Vidare förekommer att några poster redovisas brutto i de enskilda resultaträkningarna men netto i tabellen.

Resultaträkning för verksamheten Statens betalningssystem

Verksamhetens resultat kommenteras även i avsnitten 4.1.3 och 4.3.3 i resultatredovisningen.

In- och utlåning	2002	2001
Verksamhetens intäkter		
Intäkter av avgifter från in- och utlåning till statliga myndigheter m fl	21 482	22 243
Intäkter av avgifter och andra ersättningar		654
Summa intäkter av avgifter	21 482	22 896
Ränteintäkter räntekonto m m	417	609
Summa intäkter	21 899	23 505
Övriga verksamhetskostnader		
Personalkostnader	-3 662	-3 496
Lokalkostnader	-535	-454
Övriga driftkostnader	-23 476	-19 146
Räntekostnader	-	-
Summa	-27 674	-23 095
Årets under-/överskott – avgiftsfinansierad verksamhet	-5 775	410
Finansiella kostnader för förvaltning av statsskulden avseende In- och utlåning	2002	2001
Räntekostnader	-11 262 960	-4 571 925
Ränteintäkter	10 889 716	8 018 491
Realiserade kursförändringar	-449 677	-69 660
Realiserade valutakursförändringar	-18 421	-23 310
Summa finansiella kostnader in- och utlåning	-841 342	3 353 596
Statens betalningssystem	2002	2001
Verksamhetens intäkter		
Intäkter från anslag	35 710	23 436
Ränteintäkter räntekonto m m	304	177
Summa verksamhetens intäkter	36 014	23 613
Övriga verksamhetskostnader		
Personalkostnader	-4 064	-3 371
Lokalkostnader	-535	-454
Övriga driftkostnader	-31 415	-19 789
Summa	-36 014	-23 613
Summa	0	0

Resultaträkning för verksamheten Garantier och lån med kreditrisk

Verksamhetens resultat kommenteras även i avsnitt 5.3 i resultatredovisningen.

Avgifter för nya garantier placeras sedan den 1 januari 1997 som garantireserv på räntekonto i Riksgäldskontoret. En särskild garantireserv med eget räntekonto har inrättats för kreditgarantierna till Venantius. Behållningen på dessa räntekonton uppgick vid årsskiftet till 1 233 miljoner kronor respektive 515 miljoner kronor. Riksgäldskontoret har tillgång till en obegränsad kredit på det förstnämnda räntekontot. På räntekontot för Venantius är krediten begränsad till 22 miljarder kronor, vilket är lika med det högsta tillåtna åtagandet.

Inom de avgiftsfinansierade garantierna redovisas Venantius separat i enlighet med riksdagsbeslut.

Resultaträkning garantiverksamheten (exkl. Venantius)

	2002	2001
Intäkter		
Intäkter från anslag	-29 218	-64 422
Intäkter av avgifter från garanti- och kreditgivning	125 536	578 681
- Därav garantiavgifter betalda av garantitagarna	78 142	48 390
- Därav garantiavgifter, subventionerade via statsbudgeten	17 862	516 400
- Därav kreditriskavgifter	29 532	13 891
Avgift för affärsverket Statens Järnvägars lease- och leaseholdåtaganden	-	49 120
Räntor på räntekonto	49 192	20 481
Summa intäkter	145 509	583 860
Kostnader		
Omvärdering garantifordran	-3 261	17 823
Konsultarvoden	-4 112	-2 464
Administrationskostnader	-25 246	-27 040
Reservering för framtida garantiförluster	-2 018 507	-552 998
Summa kostnader	-2 051 127	-564 679
Periodens under-/ överskott	-1 905 617	19 180

I reserveringen ingår inte en garanti där Riksgäldskontoret skrivit till regeringen om ändring i förordning så att en riskavspeglande avgift kan tas ut.

Jämförelseuppgifterna för 2001 är en sammanslagning av gamla och nya garantier.

Resultaträkning garantiverksamheten, Venantius

	2002	2001
Intäkter		
Garantiavgifter, subventionerade via statsbudgeten	-	500 000
Räntor på räntekonto	20 999	101
Summa intäkter	20 999	500 101
Kostnader		
Administrationskostnader	-1 903	-
Reservering för framtida garantiförluster	-1 838 599	-500 101
Summa kostnader	-1 840 501	-500 101
Periodens underskott	-1 819 502	0

Resultatet för året är att åtaganden exklusive Venantius uppvisade ett underskott på 1 905,6 miljoner kronor efter en ökad reservering för framtida garantiförluster med 2 018,5 miljoner kronor. För Venantius blev resultatet ett underskott på 1 819,5 miljoner kronor efter en ökad reservering för framtida garantiförluster med 1 838,6 miljoner kronor.

Övrig verksamhetsgren – Kostnader för Prognos

Kostnader för verksamhetsgrenen Prognos har schablonmässigt beräknats enligt nedan. I RGKs internredovisning ingår denna verksamhetsgren normalt i de gemensamma kostnader som fördelats på de operativa avdelningarna enligt uppställningen Kostnader och intäkter per verksamhet, ovan.

Övrig verksamhetsgren, kostnader	2002	2001
Prognosverksamheten	4 523	3 776

Not 2 Intäkter av avgifter och andra ersättningar

	2002-12-31	2001-12-31
Försäljningsintäkter dragningslistor	712	-730
Annonsintäkter	8	32
Avgifter för vinstsökning	12	8
Övriga förvaltningsintäkter	-	10
Summa	732	-680

Intäkter av avgifter enligt 4§ avgiftsförordningen uppgick till 732 tusen kronor.

Not 3 Räntekostnader/ränteintäkter

	2002-12-31	2001-12-31
Upplåning i svenska kronor		
Räntekostnader	-73 623 219	-49 354 636
Ränteintäkter	19 433 292	13 048 712
	-54 189 927	-36 305 925
Upplåning i utländsk valuta		
Räntekostnader	-39 392 922	-51 389 118
Ränteintäkter	22 596 038	26 563 623
	-16 796 884	-24 825 494
Kreditgivning till affärsverk, m fl statliga myndigheter		
Räntekostnader	-8 439	-1 012 969
Räntekostnader, inomstatligt	-11 816 473	-3 557 973
Ränteintäkter	507 616	617 481
Ränteintäkter, inomstatligt	12 892 980	7 401 010
	1 575 685	3 447 549
Summa räntekostnader	-124 841 053	-105 314 696
Summa ränteintäkter	55 429 926	47 630 826
Räntekostnader, netto	-69 411 126	-57 683 870

Bakgrunden till förändring av räntekostnader, netto kommenteras i avsnitt 2.1. Se även 1.1 om statsskulden samt not 26 om den marknadsvärderade statsskulden.

Not 4 Över-/ underkurs vid emission

	2002-12-31	2001-12-31
Upplåning i svenska kronor		
Överkurs vid emission	8 351 209	3 180 576
Underkurs vid emission	-944 511	-5 248 229
	7 406 698	-2 067 653
Upplåning i utländsk valuta		
Överkurs vid emission	247 927	831 162
Underkurs vid emission	-152 583	-910 872
	95 344	-79 709
Över- /underkurs vid emission	7 502 042	-2 147 363

Över- och underkurser som uppkommer vid emissionstillfället balanseras i balansräkningen och periodiseras i resultaträkningen över lånets löptid. Förändringen jämfört 2001 förklaras av lägre räntenivåer och av emissioner till lägre kupongränta under 2002.

Not 5 Realiserade kursvinster/ -förluster

	2002-12-31	2001-12-31
Upplåning i svenska kronor		
Realiserade kursvinster	1 206 475	1 087 878
Realiserade kursförluster	-4 175 419	-6 624 632
	-2 968 945	-5 536 756
Upplåning i utländsk valuta		
Realiserade kursvinster	3 346 848	3 136 849
Realiserade kursförluster	-4 522 365	-2 702 043
	-1 175 517	434 806
Kreditgivning till affärsverk, m.fl. statliga myndigheter		
Realiserade kursvinster, inomstatligt	1 147 811	152 558
Realiserade kursvinster	5 829	-
Realiserade kursförluster, inomstatligt	-1 596 837	-222 217
Realiserade kursförluster	-6 481	-
	-449 677	-69 660
Realiserade kursförluster	-4 594 139	-5 171 609

Not 6 Valutavinsten/ -förluster

Realiserade	2002-12-31	2001-12-31
Upplåning i utländsk valuta		
Realiserade valutavinster	1 545 951	314 556
Realiserade valutaförluster	-2 401 227	-4 329 717
	-855 276	-4 015 162
Skuldskötselinstrument		
Realiserade valutavinster	18 829 532	39 172 416
Realiserade valutaförluster	-24 605 863	-47 452 148
	-5 776 331	-8 279 733
Kreditgivning i utländsk valuta till statliga myndigheter		
Realiserade valutavinster	2 885	1 388
Realiserade valutaförluster	-21 305	-24 699
	-18 421	-23 310
Realiserade valutaförluster	-6 650 028	-12 318 205

Förändringen mellan åren beror på att kronan stärkts under året. Se även kommenter under avsnittet Förtydligande av vissa samband i redovisningen.

Orealiserade	2002-12-31	2001-12-31
Upplåning i utländsk valuta		
Orealiserade valutavinster	17 864 739	-5 963 675
Skuldskötselinstrument		
Orealiserade valutavinster	13 569 551	-6 535 978
Kreditgivning i utländsk valuta till statliga myndigheter		
Orealiserade valutavinster	28 378	-30 436
Orealiserade valutavinster/ -förluster	31 462 668	-12 530 089

Förändringen mellan åren från -12,5 miljarder till 31,5 miljarder i orealiserade valutavinster beror på att kronan stärkts jämfört med den valuta lånen är anskaffade i. Bakgrunden till förändringen kommenteras även under avsnittet Förtydligande av vissa samband i redovisningen.

De orealiserade valutavinsterna/förlusterna har uppkommit vid omvärderingen av Riksgäldskontorets skulder och fordringar i utländsk valuta. Utöver statsskulden och skuldskötselinstrument (främst terminer och swappar) är det fordringar och skulder, såsom valutakonton och placering av medel enligt s.k. CSA-avtal (Credit Support Annex) som omvärderats. De, i Riksgäldskontorets balansräkning, totala orealiserade valutaförlusterna uppgick vid årets början till 46,6 miljarder kronor. Vid årets slut var de orealiserade valutaförlusterna (netto) 15,2 miljarder kronor, dvs. en förändring med 31,5 miljarder kronor i resultaträkningen. Av årets redovisade orealiserade valutakursvinst avser 30,1 miljarder kronor, omvärderingen av statsskulden och skuldskötselinstrumenten. Se även not 26 om den bokförda statsskuldens orealiserade valutakurser.

Not 7 Provisioner till banker m.fl.

	2002-12-31	2001-12-31
Försäljningsprovisioner	-67 147	-44 958
Mäklarprovisioner	-23 267	-8 747
Vinstutbetalningsprovisioner	-7 275	-19 666
Förvaltningsprovisioner	-7 195	-4 025
Inlösenprovisioner	-50 712	-109 148
Övriga provisioner	-450	
Avgift för intradagslimit i ERIX	-1 393	-1 415
Avgift för intradagslimit PG/Nordea	-1 450	
Summa	-158 889	-187 960

Försäljningsprovisionerna har ökat under 2002 med 22,2 miljoner kronor till 67,1 miljoner kronor. Anledningen till ökningen mellan åren är att den elektroniska handeln av nominella obligationer startade under 2001, vilket innebar ökade provisionskostnader. Mäklarprovisioner har under 2002 ökat med 14,5 miljoner kronor till 23,3 miljoner kronor. Detta beror på en ökad handel med futures. Samtidigt har inlösenprovisioner minskat med 59,0 miljoner kronor. Under 2001 löstes fyra papperspremielån in, att jämföra med två inlösta papperspremielån under 2002 vilket förklarar de halverade inlösenprovisionerna.

Not 8 Personalkostnader

	2002-12-31	2001-12-31
Löner, arvoden och arbetsgivaravgifter	-74 835	-66 517
Utbildning, övriga personalkostnader	-5 357	-5 425
Summa	-80 192	-71 941

Lönekostnaderna uppgick under år 2002 till 50,2 miljoner kronor (45,7 miljoner kronor för år 2001). Ökningen som är ca 9% beror, utöver normalt löneavtal, dels på att antalet årsarbetskrafter ökat, dels på RGK:s strävan att anställa personal med hög kompetens.

Not 9 Reservering för framtida garantiförluster

	2002	2001
IB	1 484 394	431 295
Periodens reservering för framtida garantiförluster	2 018 507	552 998
Periodens reservering Venantius	1 838 599	500 101
UB	5 341 500	1 484 394
- Därav reservering exklusive Venantius	3 002 800	984 293
- Därav Venantius	2 338 700	500 101

RIKSGÄLDSKONTORETS ÅRSREDOVISNING 2002

Avsättning för framtida garantiförluster har under perioden gjorts med 3,8 miljarder kronor.

Nedan redovisas storleken vid årens slut på de åtaganden för vilka reserveringar gjorts för framtida garantiförluster. Dessa åtaganden redovisas inte som ansvarsförbindelser inom linjen.

		2002-12-31	2001-12-31
Garantier som tillhör den ordinarie garantireserven			
Infrastrukturprojekt			
- Öresundsförbindelsen	2)	26 359 435	28 629 118
- Stockholmsleder		6 054 000	4 254 000
- Göteborgs Trafikleder		2 083 000	1 190 000
Finansiering och fastigheter			
- SBAB	1)	10 000 000	-
- övriga		988 711	1 450 000
Pensionsåtaganden			
- FPG		12 655 700	-
- Posten		3 941 305	-
- övriga		256 065	64 137
Internationella projekt			
- NIB		6 462 133	6 441 777
- övriga		249 013	100 199
Flygförsäkringsgarantier		0	42 136 625
Övriga åtaganden	3)	784 908	91 388
Summa		69 834 270	84 357 244
Garantier till Venantius (särskild garantireserv)	2)	13 639 766	16 023 421
Summa		83 474 036	100 380 665
1) Varav åtagande för kapitaltäckningsgarantier		0	33 113 313

Uppgiften per 2001-12-31 avser en kapitaltäckningsgaranti där det redovisade beloppet satts till företagets totala upplåning som uttryck för en övre gräns. Som mättidpunkt hade valts företagets rapportering per 2001-09-30. För samma mättidpunkt uppgick ett vägt riskutsatt belopp avseende kapitaltäckningsgarantin till 13 737 738 tusen kronor.

2) Åtagandena för Öresundsförbindelsen och Venantius avser tidpunkterna 2002-09-30 resp 2001-09-30.

3) I beloppen för 2002-12-31 ingår åtaganden för lantbruks-, glesbygds- och fiskegarantier samt för kreditgarantier till UD-anställda med

269 432 tusen kronor. Uppgifterna avser tidpunkten 2002-06-30.

Not 10 Kostnader för utbetalning av garantisubvention

	2002-12-31	2001-12-31
Kostnad för utbetalning av garantisubvention	-40 000	-1 016 400
Summa	-40 000	-1 016 400

Riksgäldskontoret har i enlighet med regeringsbeslut utbetalat subventionsmedel för premier till garantiverksamheten, från ett av RGK:s egna anslag. Garantisubventionen redovisas som intäkt i garantiverksamheten. Under året har garantiverksamheten totalt erhållit 108 300 tusen kronor i garantisubventioner. De resterande 68 300 tusen kronor har betalats ut från Utrikesdepartementet och har inte belastat RGK:s egna anslag.

Not 11 Övriga driftkostnader

	2002-12-31	2001-12-31
Ersättningar till banker m. m.	-42 074	-43 371
Reklam, information och PR	-55 911	-42 447
Försäljningskostnader hushållsupplåning	-10 957	-9 614
Inköp av korttidsinventarier	-17 196	-13 967
Underhåll, service och reparationer	-5 493	-3 768
Köpta tjänster	-55 469	-43 766
Post och tele	-8 438	-7 171
Reskostnader	-1 660	-1 521
Administrativa kostnader	-3 343	-4 262
Övriga finansiella kostnader	-	-6
Summa	-200 541	-169 892

Kostnaderna för köpta tjänster har under 2002 ökat med 11,7 miljoner beroende på de stora IT - projekt som genomförts under året. Ökningen av reklam, information och PR beror främst på satsningen på Statspapper för alla.

Not 12 Årets kapitalförändring

	2002-12-31	2001-12-31
Över-/underskott i in- och utlåningsverksamheten	-5 775	410
Över-/underskott i garantiverksamheten	-1 905 617	19 180
Över-/underskott i garantiverksamheten, Venantius	-1 819 502	
Övrig kapitalförändring	25 070 109	-10 803 812
Summa	21 339 214	-10 784 222

Not 13 Maskiner, inventarier, installationer m.m.

	2002-12-31	2001-12-31
Maskiner och inventarier, anskaffningsvärde IB	40 170	37 375
Årets anskaffningar	7 688	2 795
Tidigare års avskrivningar, ackumulerade	-35 882	-33 676
Årets avskrivningar	-3 016	-2 206
Summa UB	8 960	4 289

Not 14 Andra långfristiga värdepappersinnehav

	2002-12-31	2001-12-31
Bostadsobligationer	18 164 914	25 365 990
Uppköpta premieobligationer	1 457 683	1 770 058
Summa	19 622 597	27 136 048

Innehavet av bostadsobligationer härrör sig från överföringen från AP -fonderna 2001. Årets inlösta bostadsobligationer uppgick till 7,2 miljarder.

Uppköpta premieobligationer redovisas som anläggningstillgångar ända tills inlösen sker och minskar därför inte aktuellt lån under statsskulden.

Not 15 Långfristiga fordringar hos andra myndigheter

	2002-12-31	2001-12-31
Löpande krediter		
Försvarets materielverk	12 456 843	10 333 463
Övriga	3 644 617	2 799 504
	16 101 461	13 132 967
Rörelsekapital med fast löptid		
Statens järnvägar	300 000	-
Vägverket	777 700	258 043
	1 077 700	258 043
Investeringslån		
Luftfartsverket	6 509 500	5 516 000
Vägverket	2 605 000	2 017 000
Banverket	8 430 000	8 230 000
Statens fastighetsverk	4 900 000	4 400 000
Fortifikationsverket	4 487 000	3 877 000
Övriga	1 196 546	1 085 901
	28 128 046	25 125 901
Räntekonto med kredit (förvaltningskostnader)	4 642 868	6 440 613
Räntekonto med kredit (övrigt)	6 989 259	5 915 746
Centrala studiestödsnämnden (CSN)	112 409 136	102 457 946
Lån till anläggningstillgångar för förvaltningsändamål	15 561 777	13 892 248
Summa	184 910 247	167 223 463

Under året har Riksgäldskontoret erhållit 229 506 tusen kronor i räntor från statliga myndigheter för krediter på myndigheternas räntekonton. CSN har under 2002 erlagt 4 575 457 tusen kronor i räntor till Riksgäldskontoret för lån till studielån och hemutrustning.

Riksgäldskontoret har rätt att själva låna till investeringar i anläggningstillgångar för förvaltningsändamål. Riksgäldskontorets egna lån till investeringar i anläggningstillgångar, 8 960 tusen kronor ingår i posten Lån till anläggningstillgångar för förvaltningsändamål.

Under året har Riksgäldskontoret erhållit 668 639 tusen kronor i räntor från statliga myndigheter för lån till anläggningstillgångar för förvaltningsändamål.

Not 16 Andra långfristiga fordringar

	2002-12-31	2001-12-31
Rörliga krediter		
AP-fonden	89 459	9 823
	89 459	9 823
Löpande krediter		
Jernhusen AB ¹	400 000	400 000
Euromaint AB ¹	240 000	300 000
Radio tjänst	432 203	
Sveaskog ¹		12 000 000
	1 072 203	12 700 000
Rörelsekapital med fast löptid		
Jernhusen AB ¹	3 425 000	4 500 000
Botniabanan ¹	1 400 000	1 030 000
Övriga		700 000
	4 825 000	6 230 000
Investeringslån		
Svensk -Danska Broförbindelsen AB ¹	3 190 000	2 470 000
A-train AB ¹	1 000 000	1 000 000
Jernhusen AB ¹	250 000	
Botniabanan ¹	250 000	
	4 690 000	3 470 000
Lån till anläggningstillgångar		
AP-fonden	3 027	11 907
	3 027	11 907
Summa	10 679 689	22 421 730

¹ Lån med kreditrisk inom avdelningen Garantier och låns ansvarsområde.

Lånen redovisas till nominella belopp utan hänsyn till eventuella befarade förluster. Riksgäldskontoret har för avsikt att se över redovisnings- och värderingsprinciperna inom ramen för det pågående arbetet med en ny modell för hantering av statliga krediter.

Not 17 Kundfordringar

	2002-12-31	2001-12-31
Kundfordringar i garantiverksamheten	26 871	5 161
Övriga kundfordringar	8 141	11 161
Summa	35 012	16 322

Samtliga fordringar i garantiverksamheten vid årsskiftet har betalats under januari 2003.

Not 18 Fordringar hos andra myndigheter

	2002-12-31	2001-12-31
Fakturerade räntor och avgifter i in- och utlåningen	1 456 155	1 324 801
Mervärdesskatt	7 124	5 052
Kundfordringar hos statliga myndigheter	19 207	5 874
Summa	1 482 486	1 335 727

Not 19 Övriga fordringar

	2002-12-31	2001-12-31
Premieobligationsvinster	3 032	10 138
Premieobligationer	20 435	38 052
Avräkning av förskottslikvider vid budgetårsskifte	-	1 372
Depositioner för handel med futures	5 239 657	1 441 901
Avräkningskonton	81 805	57
Regressfordringar från infriade garantier	24 733	34 414
Köpta köp- och säljoptioner	281 394	140 327
Fordran CSA-Avtal	307 673	12 181 995
Avräkningskonton affärsdagsredovisning	485 236	242 100
Summa	6 443 964	14 090 356

Jämförelseuppgifterna har justerats avseende CSA-avtal.

Regressfordringarnas bruttobelopp vid utgången av 2002 är 518 miljoner och har värdereglerats med 493 miljoner. Posten Depositioner av handel med futures har ökat med 3 798 miljoner kronor. Förändringen förklaras dels av RGK:s beslut att dra ned handeln med swappar ökade handeln med futures, dels av att valutaomvärderingen ökade bokfört belopp beroende på att kronan stärkts under året.

Anledningen till förändringen av CSA-skulden beror främst på att kronan har stärkts under året.

Not 20 Förutbetalda kostnader

	2002-12-31	2001-12-31
Förutbetalda kostnader	-	5 404
Förutbetalda kostnader, premielån	45 345	-
Förutbetalda underkurser, upplån. i sv. kr	8 954 741	9 275 728
Förutbetalda underkurser, upplån. i utl. val.	598 642	610 345
Summa	9 598 728	9 891 477

Not 21 Övriga upplupna intäkter

	2002-12-31	2001-12-31
Ränteintäkter, skuldskötselåtgärder	11 016 602	12 585 726
Ränteintäkter, valutakonton	15	73 104
Ränteintäkter, CSA	549	19 299
Ränteintäkter, kreditgivning till affärsverk	671 650	657 948
Ränteintäkter, uppköpta obligationer i sv. kr	7 328	12 769
Upplupna avgifter i kreditgivningen	2 350	3 727
Upplupna avgifter i garantigivningen	4 067	13 475
Summa	11 702 562	13 366 048

Not 22 Avräkning med statsverket

	2002-12-31	2001-12-31
Avräkning med statsverket - ingående balans	1 031 871 622	1 199 911 292
Avräknat med statsbudgetens inkomstitlar		
2124 Inlev. överskott av Riksgäldskontorets garantiverksamhet	-29 218	-61 409
2535 Avgifter för statliga garantier	-	-2 887
2811 Övriga inkomster av statens verksamhet	-	-23 392
4138 Återbetalning av tidigare infriade statliga garantier	-	-5 892
2131 Riksbankens av RGK inlevererade överskott	-20 000 000	-19 616 293
	-20 029 218	-19 709 874
Avräknat med statsbudgetens utgiftsanslag		
2 2:3 Förvaltningskostnader	244 290	219 482
2 2:8 Kapitalhöjning Nordiska investeringsbanken	-	315 000
2 2:10 Avsättning för Garantiverksamhet, post 1 och 2	-	501 400
18 A 9 Bonusränta för ungdomsbosparande (äldre)	-	6 025
21 33:3 Täckande av förluster inom regionalpolitiken	11 000	246
22 36:2 Våghållning och statsbidrag, anslagspost 2.1	-	100 000
22 36:4 Banverket: Banhållning	-	100 000
23 43:9 Stöd till jordbrukets rationalisering	27 000	6 203
23 44:4 Strukturstöd till fisket, anslagspost 2	2 000	-
26 92:1 Räntor på statskulden, mm	67 183 174	81 070 600
26 92:3 Provisionskostnader	156 032	186 531
	67 623 494	82 505 488
Avräknat med statsverkets checkräkning		
Uttag	-693 897 473	-723 539 669
Insättningar	632 826 491	618 815 477
Betalningsmyndigheten	-149 125 570	-143 757 108
Räntekonto med kredit, samlingskonto	47 898 198	49 734 060
Räntekonto NB	-42 339 963	-48 848 300
Räntekonto SEB	3 545 542	1 290 641
EU-betalningar	-195 083	8 096 626
	-201 287 859	-238 208 273
Engångsvisa direktavräkningar med Statsverket	-	3 829 844
Nominella statsobligationer	-	-61 299 370
Reala statsobligationer	-	-7 023 709
Bostadsobligationer	-1 493 058	-71 627 422
	-1 493 058	-139 950 501
Utbetalda/inbetalda anslagsmedel		
Anslagsmedel på ramanslag	151 468 226	145 209 335
Anslagsmedel på ramanslag, RGK	-244 839	-250 908
Medel från räntekonto som tillförts inkomstittel	-2 564 383	-1 464 780
Ingångsvärde på räntekonto	-32	1
	148 658 973	143 493 648
Avräkning med statsverket - utgående balans	1 025 343 955	1 031 871 622

Fr o m 1 juli 2001 har Riksgäldskontoret övertagit ansvaret för hanteringen av vissa EU-betalningar, jämför not 28.

Not 23 Kassa och bank

	2002-12-31	2001-12-31
Kontantkassa	5	5
Valutakonto Pgbank	61 557	-
Checkräkning i Riksbanken	1 291	249
Valutakonto i Riksbanken (Riskminskningskonto)	-	2 201 100
Valutakonto Euroclear	6 774	11 188
Valutakonto Cedel	31	5
Bankgirokonton	-136	-4 982
Räntekonto förvaltningsverksamheten	89 803	76 694
Räntekonto in- och utlåningsverksamheten	5 202	8 084
Räntekonto allmänna garantiverksamheten	1 232 619	1 040 017
Räntekonto garantiverksamheten, Venantius	514 769	500 000
Övriga bankkonton hos Nordea	321 122	133 640
Bankkonto hos Handelsbanken	-142	-253
Summa	2 232 896	3 965 747

Posten Räntekonto har delats upp på Riksgäldskontorets olika räntekonton, jämförelseposterna har justerats på motsvarande sätt.

Riksgäldskontoret innehar för egen räkning medel på räntekonton i Riksgäldskontoret. Beviljad kreditram på räntekontot förvaltningsverksamheten är 25 000 tusen kronor.

Not 24 Statskapital

	2002-12-31	2001-12-31
Depositioner för handel med futures	3 014 702	2 577 324
Infriade garantier, skuld till statsverket	982 568	982 568
Summa	3 997 269	3 559 891

Statskapitalet speglar tillgångar i balansräkningen som är finansierade med medel från statsbudgeten.

Statskapitalet som avser infriade garantier ska under 2003 inlevereras mot inkomsttitel som en engångsvis ersättning för återvinningar av regressfordringar, enligt regleringsbrev för budgetåret 2003 avseende Riksgäldskontoret. Anledningen är att garantiverksamheten numer i sin helhet är avgiftsfinansierad.

Not 25 Balanserad kapitalförändring

	2002
Belopp vid årets ingång 2002-01-01	-84 556 015
Årets kapitalförändring 2001	-10 784 222
Belopp vid periodens utgång 2002-12-31	-95 340 237

Not 26 Statsskulden

	2002-12-31	2001-12-31
Nominella lån i svenska kronor		
Statsobligationslån ¹⁾	523 467 717	519 088 875
Statsskuldväxlar ²⁾	241 854 358	250 697 915
Premieobligationslån	40 900 000	44 100 000
Dagslån	4 926 000	12 500 000
Riksgäldskonto	634 523	1 159 954
RiksgäldSpar	14 648 780	10 670 285
Summa nominella lån i svenska kronor	826 431 377	838 217 029
Reala lån i svenska kronor		
Statsobligationslån ³⁾	135 096 755	94 242 479
RiksgäldSpar	964 000	1 035 696
Summa reala lån i svenska kronor	136 060 754	95 278 175
Statsskulden - lån i svenska kronor	962 492 132	933 495 204
Statsskulden - lån i utländsk valuta	197 836 980	223 331 981
Statsskuld	1 160 329 112	1 156 827 185
Skuldskötselinstrument	9 595 685	19 048 704
Statsskuld inkl Skuldskötselinstrument	1 169 924 797	1 175 875 889

1) Varav repor 7 237 252 (3 754 945) 2) Varav repor 43 763 (28 106 490) 3) Varav repor 10 012 290 (25 118 093)

Riksgäldskontoret påverkar skuldens sammansättning med hjälp av skuldskötselinstrument, t.ex. terminer och skuldbytesavtal (swappar). En beräkning där skuldskötselinstrument ingår ger därför en kompletterande bild av skuldens fördelning och storlek. Kronswappar uppgick 2002 till -165,2 miljarder och valutaswappar till +173,0 miljarder. Mätt inklusive de kron-/valutaswappar och andra skuldskötselinstrument som Riksgäldskontoret använder för att omvandla lån i kronor till exponering i utländsk valuta, är valutaskulden 373 miljarder. Nominella lån i svenska kronor med hänsyn till kron-/valutaswapparna blir 661 miljarder.

Orealiserade valutaförändringar påverkar den redovisade statsskulden i utländsk valuta. De orealiserade valutaförlusterna som avser lån i utländsk valuta uppgick vid årets början till 26,5 miljarder kronor. Vid periodens slut är de orealiserade valutaförlusterna 6,9 miljarder kronor, en förändring med 19,6 miljarder kronor. Avseende skuldskötselinstrumenten, inklusive kron-/valutaswapparna som nämnts ovan, var motsvarande belopp 19,5 miljarder kronor respektive 9,0 miljarder kronor, vilket innebär en minskning av den orealiserade valutaförlusten med 10,5 miljarder kronor.

Skuldskötselinstrumenten redovisas i årsredovisningen under not 28 Övriga skulder. Försvarets Materielverks (FMV) terminskontrakt ingår inte i statsskulden vilket gör att uppgifterna i denna not inte är helt jämförbara med uppgifterna i not 28, se dock den förklarande texten i noten.

Statsskulden till marknadsvärde

2002-12-31	Anskaffnings - värde	Orealiserade valutakurser	Upplupna räntor	Orealiserade kurser	Summa
Nominella lån i svenska kronor					
Statsobligationer	523 467 717		20 127 431	34 419 771	578 014 919
Statsskuldväxlar	241 854 358		3 531 354	805 102	246 190 815
Dagslån	4 926 000		0	-	4 926 000
Premieobligationer	40 900 000		186 068	-775 649	40 310 418
Riksgäldskonto	634 522		588 946	166 531	1 389 999
Riksgäldspar	14 648 780		393 073	195 701	15 237 554
Summa nominella lån i svenska kronor	826 431 377		24 826 872	34 811 456	886 069 706
Reala lån i svenska kronor					
Statsobligationer	135 096 754		20 927 255	15 075 922	171 099 931
Riksgäldspar	964 000		97 249	118 999	1 180 248
Summa reala lån i svenska kronor	136 060 754		21 024 504	15 194 921	172 280 179
Lån i utländsk valuta	190 945 179	6 891 802	7 876 565	14 130 047	219 843 593
Summa Statsskuld	1 153 437 309	6 891 802	53 727 942	64 136 424	1 278 193 478
Skuldskötselinstrument, netto 1)	586 191	9 009 495	-5 383 909	-6 547 203	-2 335 426
Summa Statsskuld inkl skuldskötselinstrument	1 154 023 500	15 901 297	48 344 033	57 589 221	1 275 858 051

1) Anskaffningsvärdet för kronswappar är -165,2 miljarder och för valutaswappar 165,7 miljarder kronor. (Se även tabell 1.2 och 1.3 i resultatredovisningen).

Statsskulden till marknadsvärde

2001-12-31	Anskaffnings - värde	Orealiserade valutakurser	Upplupna räntor	Orealiserade kurser	Summa 2000-12-31
Nominella lån i svenska kronor					
Statsobligationer	519 088 875		22 793 083	17 968 325	559 850 283
Statsskuldväxlar	250 697 915		4 255 958	302 567	255 256 440
Dagslån	12 500 000		-	-	12 500 000
Premieobligationer	44 100 000		344 937	-1 121 964	43 322 973
Riksgäldskonto	1 159 954		763 159	196 287	2 119 400
Riksgäldspar	10 670 285		550 267	-344	11 220 207
Summa nominella lån i svenska kronor	838 217 029		28 707 403	17 344 871	884 269 304
Reala lån i svenska kronor					
Statsobligationer	94 242 479		7 684 417	6 934 421	108 861 317
Riksgäldspar	1 035 696		103 833	67 467	1 206 996
Summa reala lån i svenska kronor	95 278 175		7 788 250	7 001 888	110 068 312
Lån i utländsk valuta	196 819 594	26 512 387	8 841 457	13 260 836	245 434 274
Summa Statsskuld	1 130 314 797	26 512 387	45 337 110	37 607 595	1 239 771 889
Skuldskötselinstrument, netto 1)	-456 696	19 505 400	-5 067 416	-3 027 817	10 953 471
Summa Statsskuld inkl skuldskötselinstrument	1 129 858 102	46 017 787	40 269 695	34 579 777	1 250 725 360

1) Anskaffningsvärdet för Kronswappar är -162,1 miljarder och för Valutaswappar +161,6 miljarder kronor. (Se även tabell 1.2 och 1.3 i resultatredovisningen).

RIKSGÄLDSKONTORETS ÅRSREDOVISNING 2002

Statsskulden, redovisad till marknadsvärde omfattar den bokförda statsskulden enligt balansräkningen kompletterad med upplupna räntor samt med orealiserade kursvinster och förluster enligt bokslutsdagens marknadskurser.

Återköpsavtal (repor) på statsobligationer, nominella och reala samt statsskuldsväxlar ingår i kolumnen anskaffningsvärde. Dessa har dock inte marknadsvärderats.

Not 27 Skulder till andra myndigheter

	2002-12-31	2001-12-31
Rörliga krediter		
Batterifonden	577 934	465 844
Insättningsgarantinämnden	195	249
Exportkreditnämnden	1 220 721	728 084
Statens bostadskreditnämnd	-	46 263
	1 798 850	1 240 440
Löpande krediter	769 210	713 604
Räntekonto med kredit (förvaltningskostnader)	25 274 359	24 565 190
Räntekonto med kredit (övrigt)	3 190 775	2 569 955
Avista medel		
Premiepensionsmyndigheten	28 060 402	35 886 687
Sida	1 476 686	1 583 235
Insättningsgarantinämnden	584 877	582 631
Kärnavfallsfonden	3 081 393	1 183 104
Riksskatteverket	2 500 000	2 500 000
Övriga	643 042	389 727
	36 346 400	42 125 383
Bundna medel > 1 år		
Kärnavfallsfonden	-	1 698 030
Insättningsgarantinämnden	-	9 206 000
Exportkreditnämnden	3 600 000	1 000 000
SIDA	467 300	563 700
Kammarkollegiet	-	500 000
	4 067 300	12 967 730
Bundna medel < 1 år, övrigt		
Exportkreditnämnden	-	2 600 000
Insättningsgarantinämnden	-	465 000
	-	3 065 000
Bundna medel < 1 år, räntekontomedel	525 396	1 328 593
Avista medel, övriga konton	122 739	118 688
Inlåning med real ränta		
Kärnavfallsfonden	-	21 068 442
Premiepensionsmyndigheten	-	6 500 000
	-	27 568 442
Summa inlåning	72 095 029	116 263 023
Förfallna räntor i inlåningen	281 725	192 892
Moms	-	126
Arbetsgivaravgifter	1 855	1 775
Leverantörsskulder till statliga myndigheter	648	31
Summa	72 379 257	116 457 850

Jämförelseuppgifterna har justerats avseende arbetsgivaravgifter

Under året har Riksgäldskontoret erlagt 837 283 tusen kronor i räntor till statliga myndigheter för behållningar på myndigheternas räntekonto.

Låneskulder till Premiepensionsmyndigheten avser huvudsakligen inbetalda tilläggsavgifter som fr.o.m. år 1995 placeras på konto i Riksgäldskontoret för finansiering av framtida pensioner (premierreservsystemet) i väntan på utbetalning till fondförvaltare. Premierreserven i det nya pensionssystemet uppgick till 28,1 miljarder kronor.

Not 28 Övriga skulder

	2002-12-31	2001-12-31
Terminskontrakt, fordringar	-94 396 895	-102 352 562
Terminskontrakt, skulder	96 184 896	103 203 382
Terminskontrakt	1 788 001	850 820
Skuldbytesavtal, fordringar	-238 111 431	-278 226 112
Skuldbytesavtal, skulder	245 921 173	296 454 432
Skuldbytesavtal	7 809 742	18 228 319
Förfallna obligationer	2 382 150	3 349 783
Förfallna vinster	61 024	160 622
Förfallna räntor	7 940	8 666
Förfallna obligationer, vinster, räntor	2 451 114	3 519 071
Personalens preliminärskatter	1 432	1 480
Innehållna preliminärskatter	73 235	36 088
Reklamskatt	-	2
Skatteskulder	74 668	37 570
Utställda optioner	343 672	184 871
Skuld CSA-Avtal	5 853 494	6 188 621
Inbetalning av realräntelån via BITE	673	282
EU-avgifter	7 901 543	8 096 626
Utredningskonton inkl returnerade medel	1 202	12 820
Avräkningskonton	88 909	7 398
Diverse skulder	13 845 821	14 305 747
Lån till investeringar i anläggningstillgångar	8 960	4 341
Löpande krediter		
Radiotjänst i Kiruna	194 191	148 393
Granskningsnämnden för Radio och TV	-16 661	-10 598
	177 530	137 795
Avista medel	1 924 857	2 030 048
Summa inlåning utomstatliga motparter	2 102 386	2 167 843
Summa	28 424 365	39 300 357

Jämförelseuppgifterna har justerats vad gäller CSA-avtal och arbetsgivaravgifter.

Terminskontrakten upptas i balansräkningen till den valutakurs som gällde på bokslutsdagen. Terminskontraktens anskaffningsvärde, hänförliga till statsskulden, uppgick till 96 154 683 tusen kronor vardera för fordran och skulden. Den realiserade valutaförlusten för fordringarna uppgick till 1 781 038 tusen kronor och den realiserade valutaförlusten för skulderna till 4 905 tusen kronor. Se även not 26 Statsskulden. För övriga terminskontrakt, avseende FMV, uppgick anskaffningsvärdet till 23 251 tusen kronor, vardera för fordran och skulden. Den realiserade valutaförlusten uppgick till netto, 2 057 tusen kronor.

Skuldbytesavtalen (swappar) upptas i balansräkningen till den valutakurs som gällde på bokslutsdagen. Skuldbytesavtalens anskaffningsvärde uppgick till 238 111 431 tusen kronor (fordringar) respektive 245 921 173 tusen kronor (skulder). Den realiserade valutavinsten för fordringarna uppgick till 7 073 332 tusen kronor. För skulderna var den realiserade valutaförlusten 14 296 883 tusen kronor. Se även not 26 Statsskulden.

Riksgäldskontorets egna lån till investeringar i anläggningstillgångar uppgick till 8 960 tusen kronor. Riksgäldskontorets egen låneram för lån till investeringar i anläggningstillgångar för förvaltningsändamål uppgick till 10 000 tusen kronor. Nyupplåning i Riksgäldskontoret har skett med 7 688 tusen kronor, medan 3 069 tusen kronor har amorterats.

RIKSGÄLDSKONTORETS ÅRSREDOVISNING 2002

Marknadsvärdering av köpta och utställda optioner framgår i not 34 Options - och futureskontrakt.

Fr.o.m. 1 juli, 2001 har Riksgäldskontoret tagit över ansvaret över hanteringen av EU-betalningar. I sammanställningen nedan redogörs för årets samtliga betalningar till EU-kommissionen. 7 901 543 tusen kronor är medel för EU-avgiften som krediterats på EU-kommissionens konto i Riksbanken men ännu inte betalats från statverkets checkräkning.

Ingående balans av skuldförda medel hos Riksbanken	8 096 626
Årets EU-avgifter	
Jordbruksavgifter	-7 257 883
Tullavgifter (inkl straffränta)	2 480 100
Sockravgifter	89 426
Momsbaserad avgift	5 290 840
BNF-baserad avgift	12 074 991
Storbritannienavgift	558 515
Reserv för garantier mm	49 614
Insättning från EU-kommission för att täcka underskott	<u>-13 480 687</u>
Förändring av konto hos Riksbanken	195 083
Utgående balans hos Riksbanken	7 901 543

Not 29 Upplupna kostnader

	2002-12-31	2001-12-31
Inflationskompensation realobligationer	13 662 416	8 141 459
Räntekostnader, upplåning i svenska kronor	32 188 960	28 354 194
Räntekostnader, upplåning i utländsk valuta	7 892 347	8 864 367
Räntekostnader, kreditgivning till affärsverk	102 434	2 037 660
Räntekostnader, skuldskötselätgärder	5 632 694	7 518 310
Upplupen semesterlöneersättning	6 908	6 392
Summa	59 485 759	54 922 382

Tidigare bokslut har upplupen inflationskompensation ingått i posten Räntekostnader, upplåning i svenska kronor

Av de 59,5 miljarder i totala upplupna räntekostnader var 53,7 miljarder hänförliga till den redovisade statsskulden. För statsskulden inklusive Riksgäldskontorets skuldskötselinstrument var motsvarande belopp 59,4 miljarder.

Upplupna långfristiga räntekostnader

Den övervägande delen av Riksgäldskontorets emitterade lån och inlåning har årliga eller halvårsvisa ränteförfalloperioder, varför största delen av räntekostnaderna är kortfristiga räntor som kommer att betalas under det innevarande och det kommande året (12 månader).

Under senare år har Riksgäldskontoret emitterat lån och tagit emot placeringar med långa löptider och med ränteförfall i samband med inlösen. Upplupna räntekostnader som inte förfaller till betalning under det kommande budgetåret framgår av nedanstående tabell. Upplupna räntekostnader avräknas inte anslaget på statsbudgeten förrän betalningen sker.

RIKSGÄLDSKONTORETS ÅRSREDOVISNING 2002

Upplupna långfristiga räntekostnader, netto	2002-12-31	2001-12-31
Realräntelån	6 870 536	7 434 126
Realräntelån, in- och utlåningsverksamheten	1 963 143	1 637 726
Riksgäldskonto	80 930	103 833
Utländska lån inklusive skuldskötselinstrument	2 632 447	2 272 651
Upplupna långfristiga räntekostnader, netto	11 547 056	11 448 336

Det bör påpekas att en del utländska lån med tillhörande derivatkontrakt har en mycket komplicerad struktur, och att den redovisade uppdelningen av kostnaderna mellan upplupna räntor och kurseffekter i viss utsträckning kan tyckas godtycklig, även om de totala kostnaderna är rättvisande.

Not 30 Övriga förutbetalda intäkter

	2002-12-31	2001-12-31
Förutbetalda intäkter, förvaltningen	-	507
Förutbetalda avgifter för utfärdade garantier	118 270	10 100
Förutbetalda överkurser, upplåning i svenska kronor	15 396 801	14 512 446
Förutbetalda överkurser, upplåning i utländsk valuta	558 227	640 880
Förutbetalda överkurser, kreditgivning	-	900 904
Förutbetalda underkurser, uppköp premier	12 984	20 297
Summa	16 086 283	16 085 135

Not 31 Garantiåtaganden

Nedan redovisas storleken vid årens slut på de åtaganden för vilka inga reserveringar gjorts för framtida garantiförluster. Dessa åtaganden redovisas som ansvarsförbindelser inom linjen.

	2002-12-31	2001-12-31
Garantier som vid utgången av 2001 ännu inte var invärderade till den nya garantimodellen		
Finansiering och fastigheter 1)		34 702 999
Pensionsåtaganden		23 064 537
Internationella projekt 2)		399 106
Övriga åtaganden	0	780 978
Summa		58 947 620
Garantier till internationella finansiella institutioner		
(särskild garantireserv)	66 057 313	70 441 361
- Garantikapital utställt av finansdepartementet	7 891 406	8 977 438
- Garantikapital utställt av utrikesdepartementet	73 948 719	79 418 799
Summa		
Övriga garantier		
- Kreditgarantier till SVEDAB utställda av Banverket och Vägverket 3)		
- Kapitaltäckningsgaranti till SVEDAB utställd av Banverket och Vägverket 4)		
- Kapitaltäckningsgaranti till A-banan Projekt AB utställd av Banverket och Luftfartsverket 4)		
- Garantier utställda av affärsverk	365 198	42 000
Summa	365 198	42 000
Summa	73 313 917	138 408 419

1) Varav åtagande för kapitaltäckningsgarantier 0 33 113 313
Uppgiften per 2001-12-31 avser en kapitaltäckningsgaranti där det redovisade beloppet satts till företagets totala upplåning som uttryck för en övre gräns. Som mättidpunkt hade valts företagets rapportering per 2001-09-30. För samma mättidpunkt uppgick ett vägt riskutsatt belopp avseende kapitaltäckningsgarantin till 13 737 738 tusen kronor.

2) I beloppet för 2001-12-31 ingår åtaganden för lantbruks-, glesbygds- och fiskegarantier samt för kreditgarantier till UD-anställda med 303 976 tusen kronor. Uppgiften avser tidpunkten 2001-06-30.

3) Kreditgarantier utställda av Banverket och Vägverket till SVEDAB uppgick till 3 190 000 tusen kronor. Åtagandet redovisas som investeringslån i not 16.

4) För kapitaltäckningsgarantierna till SVEDAB respektive A-banan Projekt AB har inte några värden uppskattats.

Jämförelseuppgifterna har justerats.

Not 32 Ansvarsförbindelser, skuldbevis

	2002-12-31	2001-12-31
African Development Bank	1 494 654	1 448 840
Asian Development Bank - Fund Account	293 146	338 607
Common Fund	10 432	10 689
Inter-American Development Bank	60 821	71 896
International Bank For Reconstruction And Development -IBRD-GEF	349 510	398 790
International Development Association - IDA	5 028 916	2 224 032
International Fund for Agricultural Development - IFAD	8 114	199 074
MIGA	10 434	12 108
Summa	7 256 027	4 704 031

Avser åtaganden gentemot internationella utvecklingsbanker och utvecklingsfonder.

Not 33 Inskrivna spar- och premieobligationer

	2002-12-31	2001-12-31
Inskrivna premieobligationer	1 417	3 562
Inskrivna sparobligationer	294	294
Inskrivna spar- och premieobligationer	1 711	3 856

Det nominella värdet av inskrivna obligationer som RGK förvaltar för omyndigas m.fl. räkning uppgick till 524 tusen kronor.

Under år 2001 har premielån 93:1 och 2 samt 94:1 och 2 förfallit. Minskningen av inskrivna premieobligationer förklaras av detta.

Not 34 Options- och futureskontrakt

Utestående valutaoptioner	2002-12-31	
	Anskaffningsvärde	Marknadsvärde
Köpta valutaoptioner	169 842	159 478
Utställda valutaoptioner	-167 039	-158 003
Summa	2 803	1 475
Utestående swaptioner	2002-12-31	
	Anskaffningsvärde	Marknadsvärde
Köpta swaptioner	121 867	121 915
Utställda swaptioner	-184 742	-185 670
Summa	-62 875	-63 755
Summa optioner	-60 072	-62 280

Betalda och erhållna premier för optioner redovisas under not 19 Övriga fordringar (köpta optioner) respektive not 28 Övriga skulder (utställda optioner).

Futureskontrakt	2002-12-31
Summa marknadsvärde futureskontrakt	1 177 042
Totalt marknadsvärde optioner - och futureskontrakt	1 114 762

Futureskontrakten är inte redovisade i balansräkningen.

Not 35 Inkomsttitel 2124 Inlevererat överskott av Riksgäldskontorets garantiverksamhet

Mot inkomsttiteln har 29 218 tusen kronor redovisats. Kreditriskavgifter för lån med kreditrisk inlevereras efter avdrag för administrativa kostnader.

Not 36 Inkomsttitel 2131 Riksbankens (avRGK) inlevererade överskott

Till inkomsttitel 2131 har Riksgäldskontoret inlevererat extra utdelning från Riksbanken på 20 000 000 tusen kronor.

Not 37 Räntor på statsskulden (anslag 26 92:1)

Avräkning med statsbudgeten, anslag	2002	2001
Räntor på statsbudgeten mm, utgifter (26 92:1)		
Räntor på lån i svenska kronor	45 398 931	45 403 770
Räntor på lån i utländsk valuta	17 468 734	24 070 540
Räntor på in- och utlåning	373 244	-3 270 649
Summa räntor	63 240 908	66 203 660
Över/underkurs vid emission	-7 728 216	-4 643 670
Valutaförluster/vinster	6 650 028	12 318 205
Kursförluster/vinster	4 594 139	5 171 609
Övrigt (Depositio ner, Preskriberade obligationer)	426 314	2 020 797
Summa över- underkurser, realiserade valutaförändringar m.m.	3 942 265	14 866 940
Summa räntor mm, avräknat anslag	67 183 174	81 070 600

Riksgäldskontorets ränte- och valutakostnader m.m. klassificeras som "räntor på statsskulden". Anslaget Räntor på statsskulden avräknas utgiftsmässigt, dvs upplupna räntor, orealiserade valutakurser och orealiserade kurser avräknas inte. Dessa periodiseringar och värderingar påverkar således inte statsbudgetens utfall och anslaget Räntor på statsskuldens utfall, utan avräknas först när de realiseras.

Tilldelade anslagsmedel för 2002 är 63 100 000 tusen kronor. Utfallet är 67 183 174 tusen kronor. För att kunna fullgöra statens betalningsåtaganden har Riksgäldskontoret rätt att överskrida anslaget. Anslaget omfattas inte av det s.k. utgiftstaket. Eventuellt utnyttjade medel får inte överföras till följande budgetår.

26 92:3 Provisionskostnader i samband med upplåning och skuldförvaltning

Detta anslag får belastas med utgifter som uppstår i samband med upplåning på de internationella kapitalmarknaderna. Det kan röra sig om försäljnings-, inlösen- och förvaltningsprovisioner samt kreditavgifter. Denna anslagspost omfattas inte av utgiftstaket. Outnyttjade medel får inte överföras till följande budgetår.

Not 38 Förvaltningskostnader

Riksgäldskontorets ingående anslagssparande vid årets början var 56 604 tusen kronor, 14 178 tusen kronor och 5 tusen kronor för respektive anslagspost och årets tilldelning var 227 875 tusen kronor till anslagspost 1 och 25 000 tusen kronor till anslagspost 2.

Regeringen beslutade den 19 juni 2002 om omdisponering till regeringen på 13 428 tusen kronor för anslagspost 2 och 5 tusen kronor för anslagspost 3, utöver de 2 600 tusen kronor för anslagspost 3 som regeringen disponerar enligt beslut den 20 juni 2001.

Enligt regeringsbeslut 14, 2002-12-20 justerades tilldelade medel för anslagspost 2 ned till 16 600 tusen kronor; en indragning av tidigare omdisponerade belopp.

Anslagsutfallet per 2002-12-31 uppgick till 235 598 tusen kronor resp 8 691 tusen kronor för de två anslagsposterna. Utgående överföringsbelopp till 2003 är 65 939 tusen kronor varav anslagspost 1, 48 881 tusen kronor och anslagspost 2, 17 058 tusen kronor. Av årets ingående anslagssparande för anslagspost 1 får 21 000 tusen kronor användas först efter regeringsbeslut.

Riksgäldskontoret har rätt att i form av anslagskredit överskrida det anvisade beloppet för anslagspost 1 med högst 7 600 tusen kronor. Medel på förvaltningskostnadsanslaget placeras räntebärande på räntekonto i Riksgäldskontoret.

Not 39 33:3 Täckande av förluster i anledning av statliga garantier inom regionpolitiken

Som subventionsmedel har anslagits 11 000 tusen kronor, vilka har förts till garantireserven.

Not 40 36:2Väghållning och statsbidrag, post 3.1

Riksgäldskontoret får disponera medel från anslagspost 3.1 för att täcka dels förluster vid infriande av kapitaltäckningsgarantin till SVEDAB, dels eventuella förluster i samband med Riksgäldskontorets utlåning till SVEDAB.

Not 41 36:4Banverket: Banhållning, post 4.1

Riksgäldskontoret får disponera medel från anslagspost 4 för att täcka dels förluster vid infriande av kapitaltäckningsgarantin till SVEDAB, dels eventuella förluster i samband med Riksgäldskontorets utlåning till SVEDAB. Riksgäldskontoret får även disponera posten för hälften av statens kostnader vid ett eventuellt infriande av kapitaltäckningsgarantin till Arlandabanan Projekt AB.

Not 42 44:4 Stöd till jordbrukets rationalisering m.m., post 2

Som subventionsmedel har anslagits 11 000 tusen kronor, vilka har förts till garantireserven, dessutom har ett anslagssparande på 16 000 tusen kronor förts till garantireserven.

Not 43 43:9 Strukturstöd till fisket m.m., post 2

Som subventionsmedel har anslagits 2 000 tusen kronor, vilka har förts till garantireserven.

Sammanställning över väsentliga uppgifter

	1998	1999	2000	2001	2002
Låneram i Riksgäldskontoret					
- beviljad låneram	11 000	16 000	7 500	7 500	10 000
- utnyttjad låneram	7 560	9 779	7 895	6 840	8 960
Kontokrediter hos Riksgäldskontoret					
- beviljade kontokrediter	7 844	7 500	7 500	7 500	25 000
- under året maximalt utnyttjade	-	-	-	-	-
Saldo på räntekonto	353 496	449 280	506 795	1 124 795	1 327 624
- varav anslagsmedel	27 431	12 186	16 576	76 694	89 803
- varav avgifter	326 065	437 094	490 219	1 048 101	1 237 821
Ränteintäkter räntekonto	13 025	11 962	17 805	22 992	74 041
Avgiftsintäkter					
- budget	214 500	142 148	144 000	84 100	208 000
- utfall	157 210	190 070	86 119	1 152 030	147 750
Anslagskredit					
- beviljad anslagskredit	79 587	56 641	45 475	25 000	7 600
- utnyttjad anslagskredit	440	-	-	-	-
Anslagssparande	23 173	14 415	25 361	56 786	65 940
Intecknande för framtida åtaganden	-	-	-	-	-
Antal årsarbetskrafter	143	136	138	136	137
Medelantal anställda	141,5	141,5	129	128	141
Driftskostnad per årsarbetskraft	1 547	1 625	1 600	1 896	2 178
Årets kapitalförändring (mkr)	-31 564	20 602	-18 456	-11 706	21 339
Balanserad kapitalförändring (mkr)	-53 960	-85 747	-65 146	-84 556	63 217

ERSÄTTNINGAR OCH ANDRA FÖRMÅNER TILL LEDANDE BEFATTNINGSHAVARE INOM RIKSGÄLDSKONTORET

I enlighet med 1 kap., 2 § förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag skall Riksgäldskontoret redovisa de skattepliktiga ersättningar och förmåner som utgått till Riksgäldsdirektören och Överdirektören samt till var och en av ledamöterna vid Riksgäldskontorets styrelse.

Under budgetåret 2002 har till Riksgäldsdirektören utgått följande ersättningar och beskattningspliktig förmån:

Lön, Thomas Franzén	992 503
Arvode som ledamot i OM Gruppen AB	150 000
Summa	1 142 503

Under budgetåret 2002 har till Överdirektören utgått följande ersättningar :

Lön, Ingrid Bonde	898 559
Arvode som ledamot i styrelsen för SJ	200 000
Arvode som ledamot i Rymdaktiebolaget	67 000
Premiepensionsmyndigheten	15 000
Finansdepartementet	51 096
Arvode som ledamot i Luftfartsverket	27 504
Arvode som ledamot i St Eriks ögonsjukhus	20 950
Summa	1 280 109

Riksgäldskontorets styrelse har, förutom Riksgäldsdirektören, sex ledamöter. Under budgetåret 2002 har dessa sex ledamöter erhållit arvoden för deltagande i styrelsens möten under budgetåret. Inga andra skattepliktiga ersättningar eller förmåner har utbetalats till ledamöterna. Riksgäldskontoret har under det senaste budgetåret utbetalat arvoden till var och en av styrelseledamöterna enligt nedan:

Lisbet Calner	18 000
Peter Englund	18 000
Marie Engström	18 000
Ingemar Hansson	15 000
Fredrik Reinfeld	18 000
Kari Lotsberg	15 000
<u>Per-Olof Svensson</u>	<u>15 000</u>
Summa:	117 000

RIKSGÄLDSKONTORETS ÅRSREDOVISNING 2002

Riksgäldskontorets styrelse har vid sammanträde den 12 februari 2003 beslutat avge denna årsredovisning.

Thomas Franzén
Ordförande

Lisbet Calner

Peter Englund

Marie Engström

Ingemar Hansson

Fredrik Reinfeldt

Per-Olof Svensson